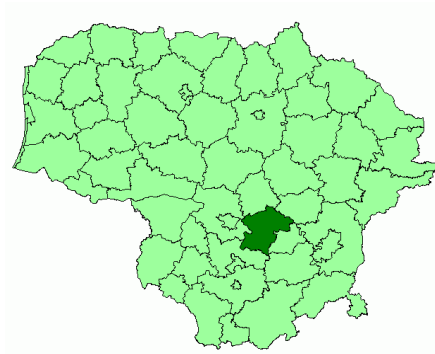

**KAIŠIADORIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
APLINKOS MONITORINGO ATASKAITA
UŽ 2022 METUS**

Šiauliai, 2023 m.

Už Kaišiadorių rajono savivaldybės 2020-2025 m. aplinkos monitoringo programos įgyvendinimą atsakingas asmuo ir šią konsoliduotą ataskaitą parengė pagal tarptautinį standartą LST EN ISO/IEC 17025:2018 akredituotos UAB „Darnaus vystymosi institutas“ Tyrimų laboratorijos vedėjas dr. Kęstutis Navickas.

Kaišiadorių rajono savivaldybės administracija
J. Katedros g. 4, LT- 56121 Kaišiadorys
Tel.: 8346 20450, 8609 40170
El. p.: dokumentai@kaišiadorys.lt
www.kaišiadorys.lt

UAB „Darnaus vystymosi institutas“
Aušros al. 66 a., LT-76233 Šiauliai
Tel. (8 ~ 672) 26 226
El. p.: info@institute.lt
www.institute.lt

TURINYS

I. BENDROJI DALIS.....	4
II. APLINKOS ORO MONITORINGAS	5
III. PAVIRŠINIO VANDENS MONITORINGAS	27
IV. NUOTEKŲ MONITORINGAS	41
V. SOSNOVSKIO BARŠČIO AUGAVIEČIŲ MONITORINGAS.....	54
VI. SAUGOMŲ TERITORIJŲ GYVOSIOS GAMTOS MONITORINGAS	65
VII. SAUGOMŲ OBJEKTŲ MONITORINGAS.....	89

I. BENDROJI DALIS

Su aplinkos monitoringo reglamentavimu susijusiuose teisės aktų deterministinėse dalyse aplinkos monitoringas yra apibrėžiamas kaip sistemingas aplinkos bei jos komponentų (žemės paviršiaus ir gelmės, oro, vandens, dirvožemio, augalų, gyvūnų, organinių ir neorganinių medžiagų) būklės ir kitimo stebėjimas, antropogeninio poveikio vertinimas ir prognozė. Valstybiniu, savivaldybių bei ūkio subjektų lygmeniu vykdomas aplinkos monitoringas leidžia įvairiais lygiais sistemingai identifikuoti aplinkos bei jos komponentų būklę, nustatyti kaitos tendencijas.

Kaišiadorių rajono savivaldybės aplinkos oro, paviršinio vandens, nuotekų, Sosnovskio barščio augaviečių, saugomų teritorijų gyvosios gamtos ir saugomų objektų monitoringas yra ypač svarbus savivaldybės lygmeniu vykdomas aplinkos monitoringas, suteikiantis daug vertingos informacijos apie Kaišiadorių rajono savivaldybės aplinkos būklę, nuo kurios didžiąja dalimi priklauso Kaišiadorių rajono gyventojų gyvenimo kokybė ir sveikata. 2022-08-11 d. su Kaišiadorių rajono savivaldybės administracija pasirašyta aplinkos monitoringo paslaugų pirkimo sutartis Nr. VPE-679 sudaro juridinį pagrindą Kaišiadorių rajono savivaldybės 2020-2025 m. aplinkos monitoringo programos įgyvendinimui.

Nuo 2020 metų pabaigos Kaišiadorių rajono savivaldybės aplinkos informacijos integruotoje duomenų bazėje – AIIDB, kuri pasiekama pagal nuorodą **<http://kaišiadoriurmonitoringas.lt>** moderniai kaupiami, nuolatos atnaujinami bei interaktyviai pateikiami visuomenei Kaišiadorių rajono savivaldybės lygmeniu vykdomo aplinkos monitoringo duomenys. Viešas aplinkos monitoringo duomenų publikavimas didina rajono bendruomenės, specialistų, valstybinių institucijų informavimą apie Kaišiadorių rajono savivaldybės aplinkos būklę, sudaro palankias sąlygas ekologiškai mąstančios visuomenės ugdymuisi. Sukaupiti ir suklasifikuoti aplinkos monitoringo duomenys yra moksliškai vertingi ir naudingi planuojant bei grindžiant konkrečias aplinkosaugos priemones, projektuojant Kaišiadorių rajono savivaldybės darnaus vystymosi ateities scenarijus.

II. APLINKOS ORO MONITORINGAS

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybės teritorijoje buvo atlikti antropogeninės oro taršos tyrimai. Kaišiadorių rajono savivaldybės teritorijoje NO₂, SO₂, LOJ (lakiniai organiniai junginiai: benzenas, toluenas, etilbenzenas, m/p-ksilenas ir o-ksilenas), panaudojant pasyviuosius sorbentus, atlikti nuo 2022-02-09 iki 2022-02-23, nuo 2022-09-14 iki 2022-09-28 ir nuo 2022-12-01 iki 2022-12-15.

Kietųjų dalelių (KD₁₀) ir CO koncentracijų matavimų pradžios datos: 2022-01-05 (1 tyrimas), 2022-01-16 (2 tyrimas), 2022-09-05 (3 tyrimas), 2022-09-12 (4 tyrimas), 2022-10-04 (5 tyrimas), 2022-10-16 (6 tyrimas).

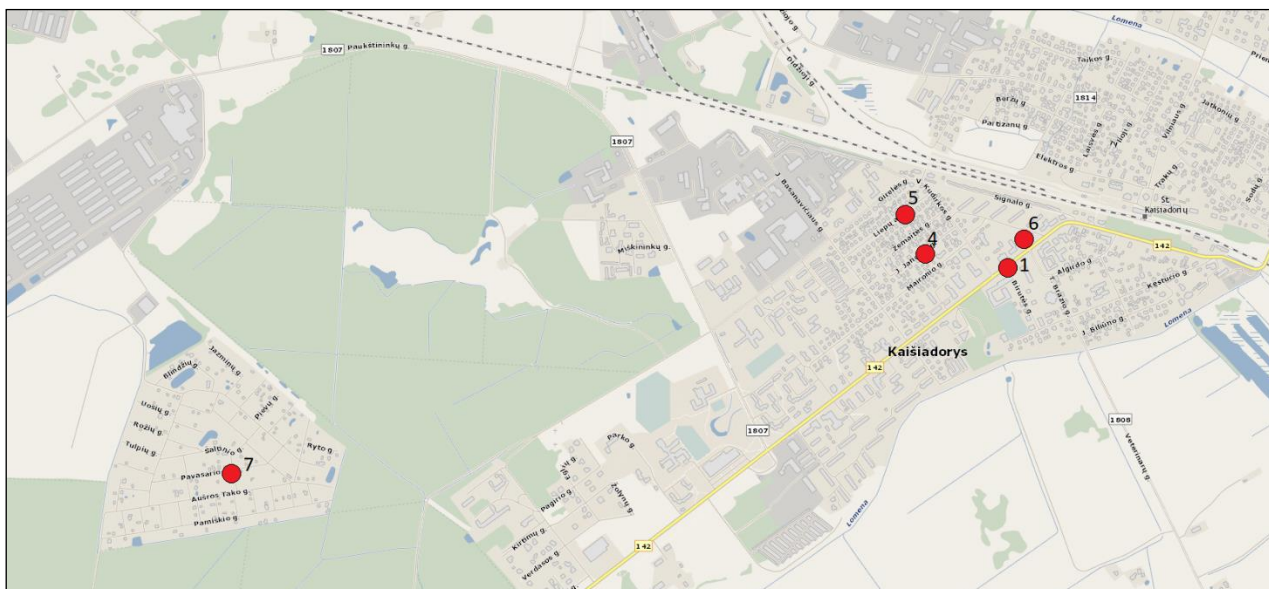
Tyrimo tikslas: gauti ir teikti sistemingą matavimais ar kitais metodais pagrįstą informaciją, skirtą optimaliam aplinkos oro kokybės reguliavimui užtikrinti, apie teršalų dydžių pokyčius laiko ir erdvės atžvilgiu.

Tyrimo uždaviniai:

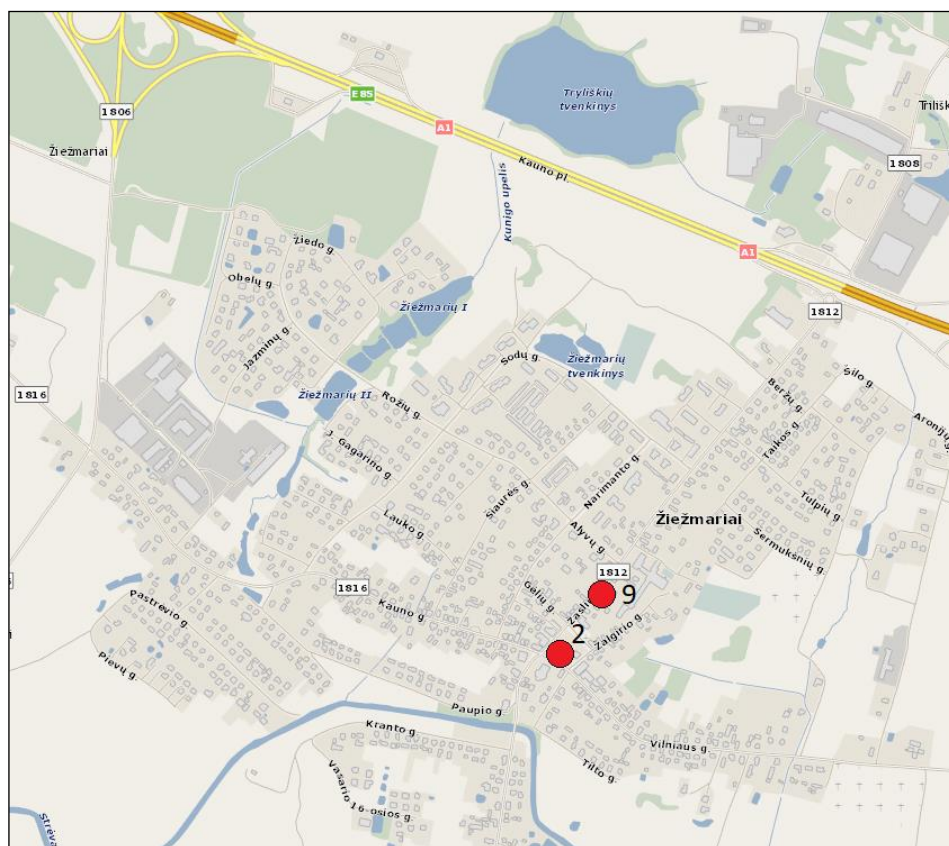
1. Kaišiadorių rajono savivaldybėje vykdyti oro taršos stebėjimus;
2. Kaupti ir analizuoti stebėjimo duomenis, palyginant juos su oro teršalų ribinėmis vertėmis;
3. Įvardinti galimas aplinkos oro kokybės pokyčių priežastis, nurodant būdus neigiamoms pasekmėms mažinti ar išvengti;
4. Teikti informaciją visuomenei apie aplinkos oro kokybę.

Tyrimo objektas: žemiau pateikiame antropogeninės oro taršos stebėsenos vietas bei jų koordinatas LKS94 koordinatų sistemoje (žr. 1 – 5 pav. ir 1 lentelė).

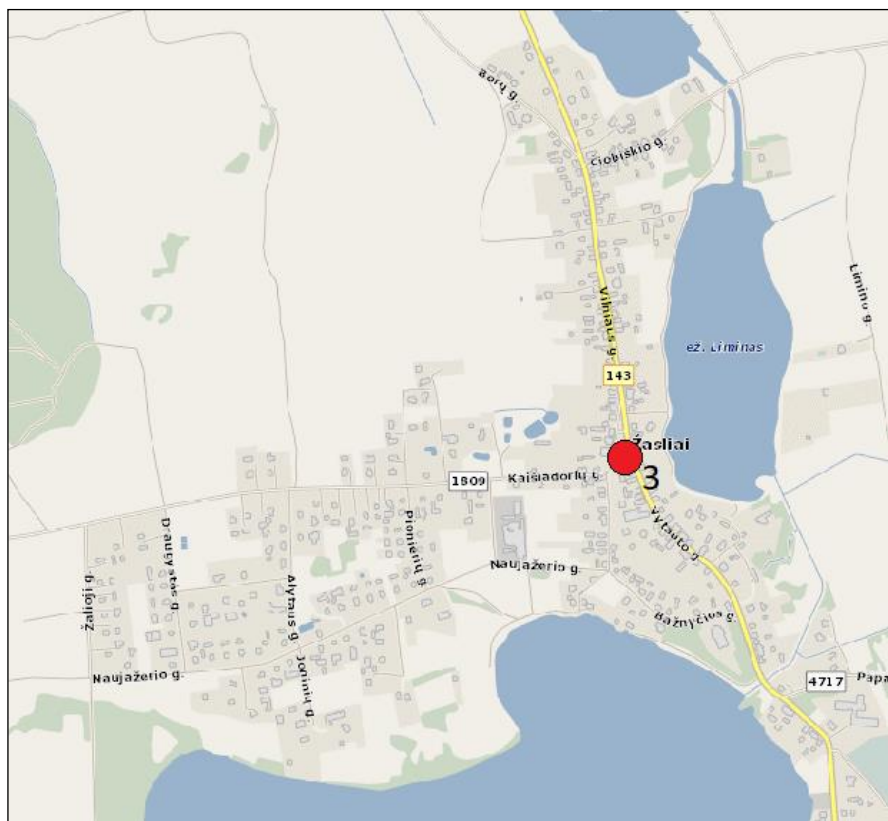
Kaišiadorių rajono savivaldybės aplinkos oro monitoringo tinklas atspindi transporto priemonių, pramoninių objektų, kitų ūkio subjektų keliamą aplinkos oro taršą.

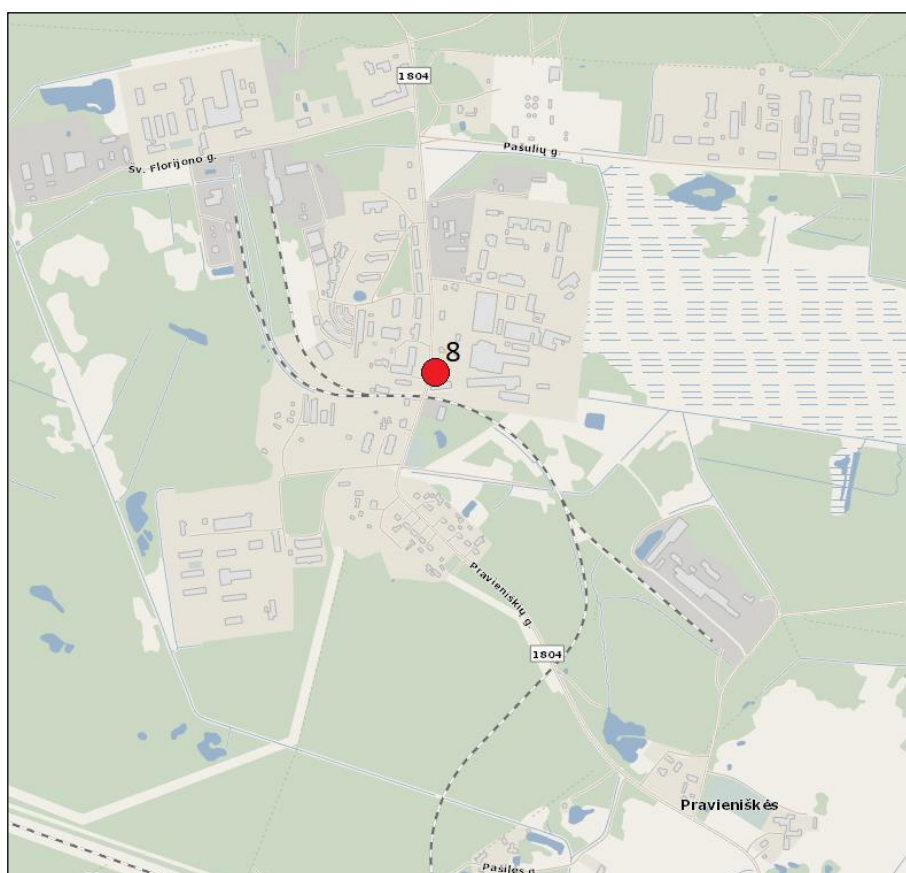
1 pav. Kaišiadorių aplinkos oro monitoringo matavimo vietos

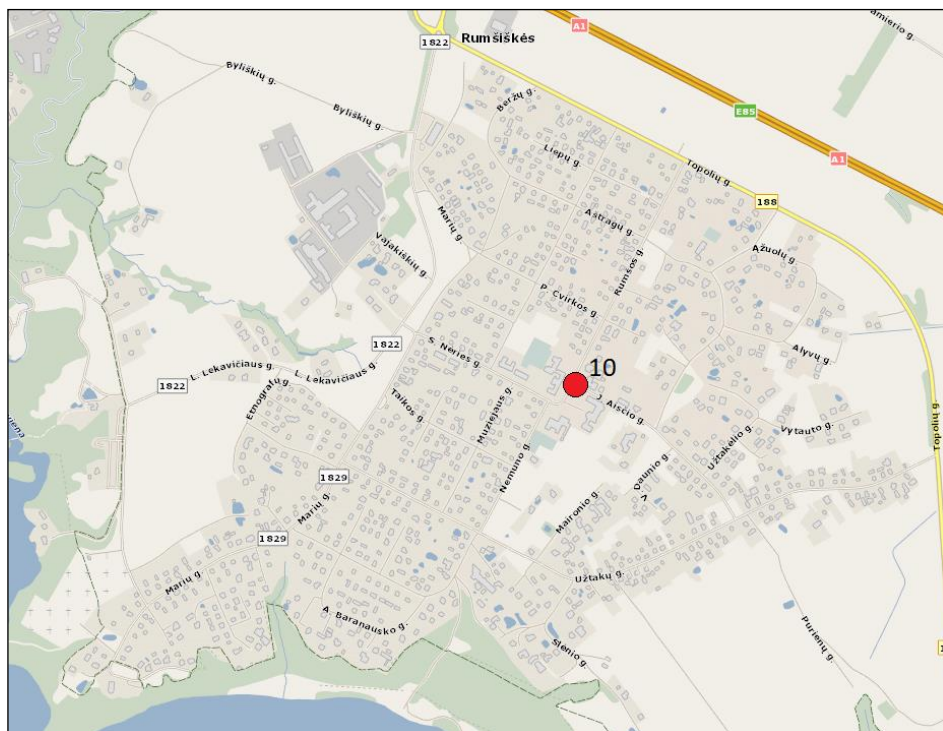
2 pav. Žiežmarių aplinkos oro monitoringo matavimo vietos

3 pav. Žaslių aplinkos oro monitoringo matavimo vieta

4 pav. Pravieniškės aplinkos oro monitoringo matavimo vieta

5 pav. Rumšiškių aplinkos oro monitoringo matavimo vieta

1 lentelė

Aplinkos oro taršos matavimo vietų Kaišiadorių raj. lokalizacija ir taršos pobūdis

Matavimo vietos ID	Matavimo vietos pavadinimas	Tyrimo vietos koordinatės LKS 94 koordinatių sistemoje		Taršos pobūdis
		X	Y	
1.	Gedimino g.– Birutės g. sankryža, Kaišiadorys	529209	6080691	Autotransporto taršos poveikyje
2.	Kauno g. – Vytauto g. – Žaslių g. sankryža, Žiežmariai	528462	6074320	Autotransporto taršos poveikyje
3.	Vilniaus g. – Vytauto g. sankryža, Žasliai	537854	6081149	Autotransporto taršos poveikyje
4.	Ties J. Janonio g. 9, Kaišiadorys	528918	6080746	Šilumos energijos gamybos (katilinės ir individualių gyvenamųjų namų) taršos poveikyje
5.	Liepų al. 12, Kaišiadorys	528842	6080872	Šilumos energijos gamybos (katilinės ir individualių gyvenamųjų namų) taršos poveikyje
6.	Ties Gedimino g. 32, Kaišiadorys	529255	6080750	Šilumos energijos gamybos (katilinės ir individualių gyvenamųjų namų) taršos poveikyje

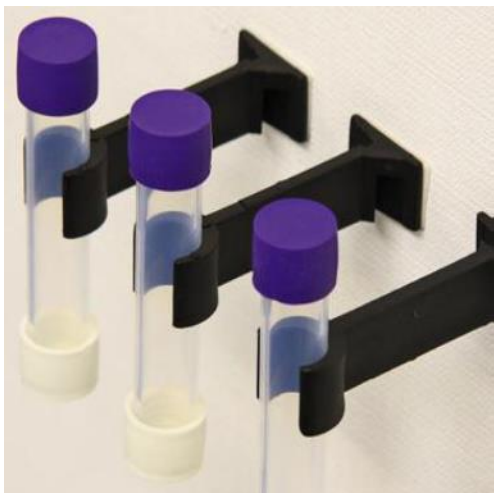

7.	Ties Pavasario g. 28, Kaišiadorys	530290	6081832	Šilumos energijos gamybos (individualių gyvenamųjų namų) taršos poveikyje
8.	Ties Pravieniškių g. 31, Pravieniškės	513651	6086841	Šilumos energijos gamybos (katilinės) taršos poveikyje
9.	Ties Žaslių g. 15, Žiezmariai	528590	6074482	Šilumos energijos gamybos (katilinės ir individualių gyvenamųjų namų) taršos poveikyje
10.	Rumšos g. – J. Aisčio g. sankryžoje, Rumšiškės	514164	6081202	Šilumos energijos gamybos (individualių gyvenamųjų namų) taršos poveikyje

Tyrimo metodika. Kaišiadorių savivaldybės teritorijoje NO₂, SO₂ ir lakiųjų organinių junginių koncentracijų matavimams aplinkos ore naudoti pasyvūs sorbentai paruošti akredituotoje laboratorijoje Gradko International Ltd.

Pasyvusis sorbentas (kaupiklis) tai paprastai nedidelis difuzinis vamzdelis, kurio vienas galas yra užpildytas sorbentu gebančiu savyje kaupti teršalus iš aplinkos oro be papildomo aktyvaus oro siurbimo (žr. 6-8 pav.). Dvi savaites NO₂, SO₂ ir lakiųjų organinių junginių koncentracijų matavimams aplinkos ore skirti pasyvūs sorbentai kaupė teršalus. Praėjus nustatytam eksponavimo laikui, vamzdeliai buvo sandariai uždaromi ir siunčiami į Gradko International Ltd. laboratoriją cheminei analizei. Pasyvieji sorbentai buvo tvirtinami prie specialaus plastmasinio stovo, kad būtų užtikrinta laisva oro cirkuliacija.

Pasyvūs sorbentai buvo kabinami 2-3 metrų aukštyje. Aplinka, kurioje buvo eksponuojami sorbentai buvo atvira, neapsupta pašaliniais objektais, trikdančiais laisvą oro cirkuliaciją (vėdinimą). Taip pat buvo pasirūpinta, kad pritvirtinti sorbentai nebūtų lengvai prieinami pašaliniais asmenimis. Prieš eksponavimą ir po jo visi pasyvūs sorbentai buvo sandariai uždaromi ir laikomi vėsioje, tamsioje vietoje. Pasibaigus pasyviųjų sorbentų eksponavimo laikui, jie buvo išsiunčiami į Gradko International Ltd. laboratoriją analizei. Eksponuojant pasyviuosius sorbentus bei atliekant rezultatų vertinimą buvo atsižvelgta į nurodytus reikalavimus, kurie pateikiami kartu su pasyviųjų sorbentų techninėmis charakteristikomis.

6 pav. SO₂ pasyvus sorbentas

7 pav. NO₂, O₃ pasyvus sorbentas

8 pav. LOJ pasyvus sorbentas

Anglies monoksido (CO) ir kietųjų dalelių (KD₁₀) koncentracijų matavimams Kaišiadorių rajono savivaldybės viešosios paskirties teritorijų aplinkoje būtini oro mėginiai buvo siurbiami į mobilią laboratoriją ir analizuojami „APMA370“ ir „BAM1020“ tipo analizatoriais. Gautos vidutinės teršalų koncentracijos buvo lyginamos su atitinkamo teršalo mažiausiomis atitinkamo vidurkinimo periodo ribinėmis vertėmis apibrėžtomis teisės aktuose.

Atliekant oro teršalų koncentracijų tyrimus ir vertinant aplinkos oro kokybę buvo vadovaujamasi šiais teisės aktais:

- ES Tarybos direktyva 96/62/EB dėl aplinkos oro kokybės vertinimo ir valdymo;
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2001 m. gruodžio 12 d. įsakymas Nr. 596 "Dėl aplinkos oro kokybės vertinimo" (Įsakymas paskelbtas: Žin. 2010, Nr. 42-2042, i. k. 110301MISAK00D1-279);

- Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas Nr. D1-329/V-469 „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2000 m. spalio 30 d. įsakymo Nr. 471-582 „Dėl teršalų, kurių kiekis aplinkos ore vertinamas pagal Europos Sąjungos kriterijus, sąrašo patvirtinimo ir ribinių aplinkos oro užterštumo verčių nustatymo“ pakeitimo (Įsakymas paskelbtas: Žin. 2007-06-16, Nr. 67-2627, i. k. 107301MISAK29/V-469);
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. gruodžio 11 d. įsakymas Nr. 591/640 „Dėl Aplinkos oro užterštumo normų nustatymo“ (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. liepos 7 d. įsakymo Nr. D1-585/V-611 redakcija) (Įsakymas paskelbtas: Žin. 2001, Nr. 106-3827, i. k. 101301MISAK0591/640).

Siekdami, kad būtų užtikrinta oro tyrimų kokybė ir rezultatų palyginamumas oro kokybės tyrimai atitiko pasyvių sorbentų metodui taikomus reikalavimus, nurodytus teisės aktuose:

- LST EN 13528-1:2003 „Aplinkos oro kokybė. Difuziniai ėmikliai dujų ir garų koncentracijoms nustatyti. Reikalavimai ir bandymo metodai. 1 dalis. Bendrieji reikalavimai“;
- LST EN 13528-2:2003 „Aplinkos oro kokybė. Difuziniai ėmikliai dujų ir garų koncentracijoms nustatyti. Reikalavimai ir bandymo metodai 2 dalis. Specialieji reikalavimai ir bandymo metodai“;
- LST EN 13528-3:2004 „Aplinkos oro kokybė. Difuziniai ėmikliai dujų ir garų koncentracijoms nustatyti. Reikalavimai ir bandymo metodai 3 dalis. Parinkimo, naudojimo ir priežiūros vadovas“;
- LST EN 12341:2000 „Oro kokybė. Ore skendinčių kietųjų dalelių KD_{10} frakcijos nustatymas“;
- LST EN 14626:2012 „Aplinkos oras. Standartinis anglies monoksido koncentracijos matavimo metodas, taikant nedispersinę infraraudonąją spektroskopiją“.

Pažymėtina, kad konsoliduotai lakiųjų organinių junginių (LOJ) išraiškai ir daugeliui prie LOJ priskiriamų elementų nėra nustatytų ribinių verčių. Nežiūrint į tai benzenas yra indikatorius kitiems organiniams junginiams; jeigu benzeno koncentracija neviršija nustatytų normų, tai reiškia, kad kitų organinių junginių koncentracijos neturi neigiamo poveikio žmonių sveikatai.

Aplinkos oro užterštumo ribos

Teršalas	Vidurkinimo laikas	Ribinė vertė $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Leistinas nukrypimo dydis
NO ₂	1 val.	200 (18 k.)	50 %
NO ₂	1 m.	40	50 %
SO ₂	24 val.	125 (3k.)	-
SO ₂	1 m., 1/2m. *	20 E	-
Benzenas	1 m.	5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$
Toluenas	30 min./24 val.	0,6 mg/m^3	-
Etilbenzenas	30 min./24 val.	0,02 mg/m^3	-
Ksilenas	30 min./24 val.	0,2 mg/m^3	-
KD ₁₀	24 val.	50 (35 k.)	50 %
KD ₁₀	1 m.	40	20 %
CO	8 val. **	10 mg/m^3	6 mg/m^3

Čia:

*- kalendoriniai metai ir žiema (spalio 1 d. – kovo 31 d.)

**- paros 8 valandų maksimalus vidurkis, paskaičiuotas pagal „Aplinkos oro užterštumo normas“ (Žin. 2001, Nr. 106-3827) 6 priedo (CO);

E – ekosistemų apsaugai

(3 k.), (18 k.), (35 k.) – leistinas viršijimų skaičius (kartais, dienos) per kalendorinius metus.

Maksimalus paros 8 valandų vidurkis reiškia, kad tam tikro teršalo koncentracija nustatoma tiriant paeiliui einančius 8 valandų periodus ir kiekvieną valandą apskaičiuojant ir atnaujinant vidurkį. 8 valandų periodo vidurkis skaičiuojamas pagal šį pavyzdį: pirmas 8 valandų vidurkis imamas pradedant nuo 17.00 val. praėjusios paros iki 1.00 val. paros, kuriai nustatomas vidurkis; paskutinis apskaičiavimo periodas yra nuo 16.00 iki 24.00 val. tos paros, kuriai nustatomas vidurkis.

TYRIMO OBJEKTO PARAMETRŲ EKSPLIKACIJA

Sieros dioksidas (SO₂). Tai atmosferos teršalas, susidarantis degimo (dažniausiai deginant iškastinį kurą, kuriame yra sieros junginių) procese, taip pat naftos produktų perdirbimo, sieros rūgšties gamybos metu. Sieros dioksido kiekį aplinkos ore galima sumažinti naudojant mažai sieros turintį kurą ar naudojant išlakų nusierinimo įrenginius. Patekęs į atmosferą, sieros dioksidas gali oksiduotis iki SO₃ (sieros trioksido). Esant vandens garų, SO₃ greitai virsta sulfatais bei sieros rūgšties aerozoliais. Sieros rūgšties lašeliai ir kiti sulfatai gali būti pernešami dideliais atstumais ir yra vienas iš svarbiausių rūgščių lietuų komponentų.

Sieros dioksido poveikis aplinkai dažniausiai pasireiškia per jo oksidacijos produktus. Esant tiesioginiam žmogaus odos kontaktui su SO₂, oda sudirginama, esant didesnėms koncentracijoms, gali nudegti. Įkvėptas SO₂ suvaržo bronchus, kartu pasunkina ir padažnina kvėpavimą ir širdies

ritmą. SO_2 gali paspartinti esamų kvėpavimo takų ligas. SO_2 ir kietosios dalelės veikia sinergetiškai, nes paspartina SO_2 oksidaciją į sieros rūgštį.

Įkvėpta sieros rūgštis (H_2SO_4) skatina kvėpavimo sistemos gleivių išsiskyrimą, o tai savo ruožtu sumažina organizmo gebėjimą pašalinti dulkes ir padidina infekcijos prasiskverbimo į kvėpavimo takus galimybę.

Sieros junginių poveikyje sustiprėja fotooksidantų (ozono) veikimas. Pažeidžiami augalų lapai, sutrinka augalų fotosintezės ir kvėpavimo procesai, augalai nustoja augti. Reguliariai į dirvą patenkančios rūgštys sutrikdo buferines dirvos savybes ir galiausiai sumažina jos pH. Iš dirvos stipriau išplaunamos biogeninės medžiagos, padidėja metalų mobilumas.

Ypač kenksmingas SO_2 ir rūgščių kritulių poveikis materialinėms vertybėms. Esant rūgščiai terpei, greitėja metalų korozija, mažėja įvairių audinių atsparumas. Žalojamos statybinės ir konstrukcinės medžiagos, pvz., betonas, plytos, plastmasės, plienas.

Azoto dioksidas (NO_2). Azotas (N_2) yra aplinkoje paplitusios inertinės dujos, sudarančios 79% atmosferos oro. Šioje formoje azotas yra nekenksmingas žmogui ir gyvybiškai reikalingas augalų medžiagų apykaitai. Dėl savo paplitimo atmosferoje, azotas dalyvauja daugelyje degimo procesų. Esant aukštomis degimo temperatūroms (degant angliai, naftos produktams, dujoms), molekulinis azotas (N_2) jungiasi su atmosferos deguoniu (O_2) ir sudaro azoto oksidą (NO), kuris atmosferoje palaipsniui oksiduojasi iki azoto dioksido (NO_2).

Azoto dioksidas ar azoto oksidai yra vieni iš svarbiausių komponentų rūgšties krituliams sudaryti. Reaguodami su vandeniu jie sudaro azoto rūgštį. Esant saulės šviesai NO_x reaguoja su kitais aktyviais atmosferos komponentais, dažniausiai angliavandeniliais, ir sudėtingų reakcijų metu sudaro fotocheminius oksidantus (tarp jų ir ozoną). Šie itin nestabilūs junginiai žaloja augalus ir erzina žmogaus kvėpavimo ir regėjimo organus.

Azoto dioksidas NO_2 yra rudos spalvos, slogaus kvapo dujos. Patekęs į žmogaus organizmą, jis dirgina kvėpavimo takus ir gali sukelti sveikatos pablogėjimų esant koncentracijai ore nuo $140 \mu\text{g}/\text{m}^3$. NO_2 apsunkina kvėpavimą, padidina jo dažnumą, sumažina plaučių atsparumą infekcijoms. NO_2 gali pažeisti giliuosius plaučių audinius ir sukelti plaučių edemą. Kai šis azoto dioksidas įkvepiamas su kitais teršalais, efektas būna suminis.

Lakūs organiniai junginiai (LOJ). Lakiųjų organinių junginių skaičius yra labai didelis. Dėl šios priežasties baigtinio tokių junginių sąrašo nėra, ir jiems taikomi bendresnio pobūdžio apibrėžimai. Pagal vieną iš jų, lakiaisiais organiniais junginiais laikomos medžiagos, susidedančios iš anglies, deguonies, vandenilio, halogenų ir t.t. ir pan. atomų, (išskyrus anglies oksidus ir neorganinius metalų karbidus), kurių virimo temperatūra yra mažesnė nei 250 laipsnių Celsijaus esant normaliam atmosferos slėgiui. Toks kriterijus naudojamas Europos Bendrijos (toliau - EB) direktyvose 2004/42/EB. Aromatiniai angliavandeniliai ir kiti lakieji organiniai

junginiai kartu su azoto oksidais sudaro pirminius teršalus fotocheminio smogo, šiltu metų laiku susiformuojančio miestuose, kuriuose daug transporto. Vykstant fotocheminėms reakcijoms iš pirminių teršalų susidaro nuodingi antriniai teršalai, ozonas, azoto rūgštis ir oksiduoti organiniai junginiai. Benzino garai yra sunkesni už orą, todėl nesant vėjo oru lengvai kaupiasi degalinėse ir išsilaiko ilgesnį laiko tarpą.

Degalinių teritorijose aplinkos ore dominuoja teršalas, susidarantis benzino garavimo metu – lakiųjų organinių angliavandenilių mišinys. 40 % LOJ emisijos sudaro garavimas nuo automobilių kuro bakų, 40 % – nuo talpyklų, likusieji 20 % – tai transporto priemonių variklių išmetamosios dujos. Kiekvienam litrai benzino patenkančio į automobilio baką apie 1 g išgaruoja į aplinkos orą.

LOJ garavimas iš degalinių prisideda prie ir taip didelės oro taršos urbanizuotose teritorijose, reaguoja su kitais ore esančiais teršalais susidarant smogui ir sąlygoja pažeminio ozono koncentracijos didėjimą.

Vienas iš svarbiausių LOJ yra benzenas - tai bespalvis, degus, kancerogeninis salsvo kvapo skystis. Chemijos pramonėje tai svarbus tirpiklis, naudojamas vaistams, plastikui, sintetiniam kaučiukui bei dažams gaminti. Natūraliai aptinkamas neapdirbtoje naftoje, bet dažnai sintezuojamas iš kitų naftos komponentų. Benzeną, kaip tirpiklį, vis dažniau keičia panašias savybes turintis toluenas.

Benzeno kartais pasitaiko maiste ir gėrimuose, bandant juos konservuoti su natrio benzoatu. Jis dažnai pažymėtas konservanto kodu E210 ir E211 (*angl. sodium benzoate*). Šis junginys skyla rūgštingoje aplinkoje, pasitaikius vitaminui C ar kitom rūgštingoms medžiagoms, ir sudaro benzeną. Neseniai mokslininkai pastebėjo, kad benzeno kiekis gaivinančiuose gėrimuose gali būti pavojingas: kai kuriais atvejais net siekia ir viršija kancerogeninius (vėžį sukeliančius) lygius.

Benzenas taip pat naudojamas kaip benzino priedas. Europiečių tyrimai parodė, kad žmonės kasdien įkvėpia apie 220 µg benzeno. Vairuotojai, besipildantys benzino baką degalais, įkvėpia papildomus 32 µg kas kart.

Benzeno buvimas aplinkoje gali sukelti rimtus sveikatos sutrikimus. Įkvėpus didelę dozę benzeno garų, gali ištikti mirtis, nuo mažų dozių gali prasidėti mieguistumas, galvos svaigimas, galvos skausmas, drebulys, padidėti širdies dažnis, netenkama sąmonės. Maisto, kuriame yra didelis kiekis benzeno, vartojimas gali sukelti vėmimą, pilvo dirginimą, galvos svaigimą, mieguistumą, gali padidėti širdies ritmas, prasidėti konvulsijos, ištikti mirtis.

Pagrindinis ilgalaikio buvimo benzeno turinčioje aplinkoje efektas – kaulų čiulpų pažeidimai, dėl kurių sumažėja raudonųjų kraujo kūnelių kiekis ir susergama anemija (mažakraujyste) ir leukemija.

Benzenas yra priskiriamas prie lakių organinių junginių (LOJ), kurie erzinančiai veikia kvėpavimo takus, o kartais ir odą. Ilgesnį laiką išbuvus nevėdintoje patalpoje, kurioje yra pasklidę LOJ garų, gali atsirasti galvos skausmas, svaigulys, mieguistumas. Lokieji organiniai junginiai, kaip pirmtakai (prekursoriai) dalyvauja ozono susidarymo arba skilimo reakcijų cikluose. Saulės šviesoje, LOJ reaguojant su azoto oksidais, atmosferoje didėja ozono kiekis, susidaro rūgštus lietus. LOJ sudėtyje esantys tokie angliavandeniliai, kaip benzenas, toluenas, visų rūšių ksilenai yra toksiški, kancerogeniški ir kenksmingi žmogaus sveikatai.

Kietosios dalelės (KD₁₀). Į atmosferą patenkančios dalelės skiriasi savo dydžiu ir chemine sudėtimi, todėl jų įtaka žmonių sveikatai ir aplinkai tiesiogiai susijusi su šiais parametrais.

Dažniausi taršos smulkiomis dalelėmis šaltiniai yra katilinės, naudojančios iškastinį kurą (išmeta pelenus ir suodžius), pramoniniai procesai (metalo, audinių dulkes), dirvos erozija, fotocheminiai procesai. Degimo metu susidariusios dalelės būna mažesnės už 1 µm, industrinės ir dirvos dalelės – didesnės už 1 µm.

Daugiausia sveikatos sutrikimų sukelia dalelės, mažesnės už 1 µm. Jas sunkiausia išvalyti iš pramoninių procesų išlakų, todėl didžiausia jų dalis iš oro pašalinama lyjant.

Didelės kietųjų dalelių koncentracijos aplinkos ore saulės spinduliavimo ir drėgmės poveikyje gali veikti klimatinės sąlygas ir sumažinti matomumą. Smulkiosios dalelės dalyvauja debesų formavimesi, ir esant intensyviems išmetimams gali padidinti debesuotumą ir kritulių kiekį tam tikroje vietovėje. Dalelės, kurių skersmuo yra tarp 0,1 ir 1,0 µm, efektyviai išsklaido matomąją šviesą, taip sumažindamos matomumą. Esant dideliui oro drėgnumui, susiformuoja migla.

Kietieji teršalai patenka į žmogaus organizmą per kvėpavimo sistemą. Dalelių prasiskverbimo gylis į kvėpavimo sistemą priklauso nuo jų dydžio. Didesnės nei 5 µm dalelės dažniausiai sulaikomas gerklėje arba nosyje. Nuo 0,5 iki 5 µm diametro dalelės nusėda bronchuose, o nedidelė dalis pasiekia plaučių alveoles. Smulkesnės už 0,5 µm dalelės pasiekia plaučių alveoles ir gali jose nusėsti, tam tikra dalis per alveoles patenka į kraują. Kietųjų dalelių poveikyje gali išsivystyti kvėpavimo takų ligos (astma, bronchitas, emfizema), sutrikti širdies veikla (širdies priepuolis) ir išsivystyti plaučių vėžys.

Kietosios dalelės neigiamai veikia augalų vystymąsi ir augimą; jos sukelia įvairių medžiagų pažeidimus (pavyzdžiui, metalų koroziją, padengia nešvarumais namus ir audinius ir kt.).

Anglies monoksidas (CO). Pagrindinis anglies monoksido šaltinis aplinkos ore transportas su vidaus degimo varikliais. CO susidaro degant skystam arba dujiniam naftos kurui. Daugiausia šio teršalo išmeta benzinu varomos transporto priemonės su „Otto“ tipo varikliais. Galimi taršos mažinimo būdai – automobilių parko atnaujinimas, katalizatorių naudojimas, tinkamas degimo procesų suregulavimas.

Patekęs į žmogaus organizmą per plaučius, CO reaguoja su hemoglobinu (deguonį nešančioji molekulė kraujyje), sudarydamas karboksihemoglobiną (COHb). Šis procesas sumažina kraujo gebėjimą pernešti deguonį, nes CO giminingumas hemoglobinui yra 200 kartų didesnis nei deguonies. Pažymėtina, kad karboksihemoglobino (COHb) lygis kraujyje tiesiogiai priklauso nuo CO koncentracijos aplinkos ore. Esant pastoviai CO koncentracijai, po tam tikro laiko nusistovi koncentracijų pusiausvyra, kuri vėl pakinta pasikeitus CO koncentracijai ore.

CO poveikyje suaktyvėja širdies ir kraujotakos sistemos ligos, suprastėja koordinacija ir laiko suvokimas. Manoma, kad CO aplinkos ore padidina širdies smūgio galimybę, neigiamai veikia vaisiaus vystymąsi.

TYRIMO REZULTATAI

Žemiau esančiose lentelėse pateiktos 2022 m. vykdytų antropogeninės oro taršos tyrimų statistinės lentelės.

3 lentelė

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybės aplinkos oro taršos NO₂ tyrimo rezultatų suvestinė

Matavimo vietos ID	Taško koordinatės LKS 94 koordinatių sistemoje		Tyrimo rezultatas, µg/m ³		Metinis vidurkis*, µg/m ³	Ribinė vertė, µg/m ³
	X	Y	I ketv.	IV ketv.		
4	528918	6080746	7,04	9,99	8,52	40
5	528842	6080872	7,90	9,79	8,85	40
6	529255	6080750	15,44	19,08	17,26	40
7	530290	6081832	7,21	8,56	7,89	40
8	513651	6086841	8,11	8,72	8,42	40
9	528590	6074482	10,48	13,02	11,75	40
10	514164	6081202	5,53	10,24	7,89	40

Čia:

* - metinis vidurkis skaičiuotas tik iš turimų duomenų.

4 lentelė

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybės aplinkos oro taršos SO₂ tyrimo rezultatų suvestinė

Matavimo vietos ID	Taško koordinatės LKS 94 koordinatių sistemoje		Tyrimo rezultatas, µg/m ³		Metinis vidurkis*, µg/m ³	Ribinė vertė, µg/m ³
	X	Y	I ketv.	IV ketv.		
4	528918	6080746	a<3,15	a<3,15	1,574	20
5	528842	6080872	a<3,15	a<3,15	1,574	20
6	529255	6080750	a<3,15	a<3,15	1,574	20
7	530290	6081832	a<3,15	a<3,15	1,574	20
8	513651	6086841	a<3,15	a<3,15	1,574	20
9	528590	6074482	a<3,15	a<3,15	1,574	20
10	514164	6081202	a<3,15	a<3,15	1,574	20

Čia: a< - mažiau tyrimo metodo aptikimo ribos;

* - apskaičiuojant metinį vidurkį vietose, kuriose koncentracija buvo žemesnė nei tyrimo metodo aptikimo riba, buvo naudota pusė tyrimo metodo aptikimo ribos. Metinis vidurkis skaičiuotas tik iš turimų duomenų.

5 lentelė

2022 m. Kaišiadorių rajono aplinkos oro taršos LOJ tyrimo rezultatų suvestinė

Matavimo vietos ID	Taško koordinatės LKS 94 koordinatių sistemoje		Analitė	Tyrimo rezultatas, µg/m ³			Metinis vidurkis*, µg/m ³	Ribinė vertė, µg/m ³
	X	Y		I ketv.	III ketv.	IV ketv.		
1	529209	6080691	Benzenas	0,98	1,72	1,58	1,43	5
			Toluenas	0,64	1,08	0,93	0,88	600
			Etilbenzenas	a<0,51	0,84	0,81	0,63	20
			m/p-ksilenas	0,66	0,81	0,72	0,73	200
			o-ksilenas	a<0,51	0,76	0,66	0,56	200
2	528462	6074320	Benzenas	1,00	1,24	1,07	1,10	5
			Toluenas	0,57	1,23	1,18	0,99	600
			Etilbenzenas	a<0,51	0,94	1,03	0,74	20
			m/p-ksilenas	a<0,51	0,87	0,90	0,67	200
			o-ksilenas	a<0,51	0,74	0,74	0,58	200
3	537854	6081149	Benzenas	1,30	0,97	0,77	1,01	5
			Toluenas	0,57	1,15	1,07	0,93	600
			Etilbenzenas	a<0,51	0,95	0,93	0,71	20
			m/p-ksilenas	0,71	0,93	0,71	0,78	200
			o-ksilenas	a<0,51	0,60	0,52	0,46	200

Čia: a< - mažiau tyrimo metodo aptikimo ribos;

* - apskaičiuojant metinį vidurkį vietose, kuriose koncentracija buvo žemesnė nei tyrimo metodo aptikimo riba, buvo naudota pusė tyrimo metodo aptikimo ribos. Metinis vidurkis skaičiuotas tik iš turimų duomenų.

6 lentelė

2022 m. Kaišiadorių rajono aplinkos oro taršos KD_{10} tyrimo rezultatų suvestinė

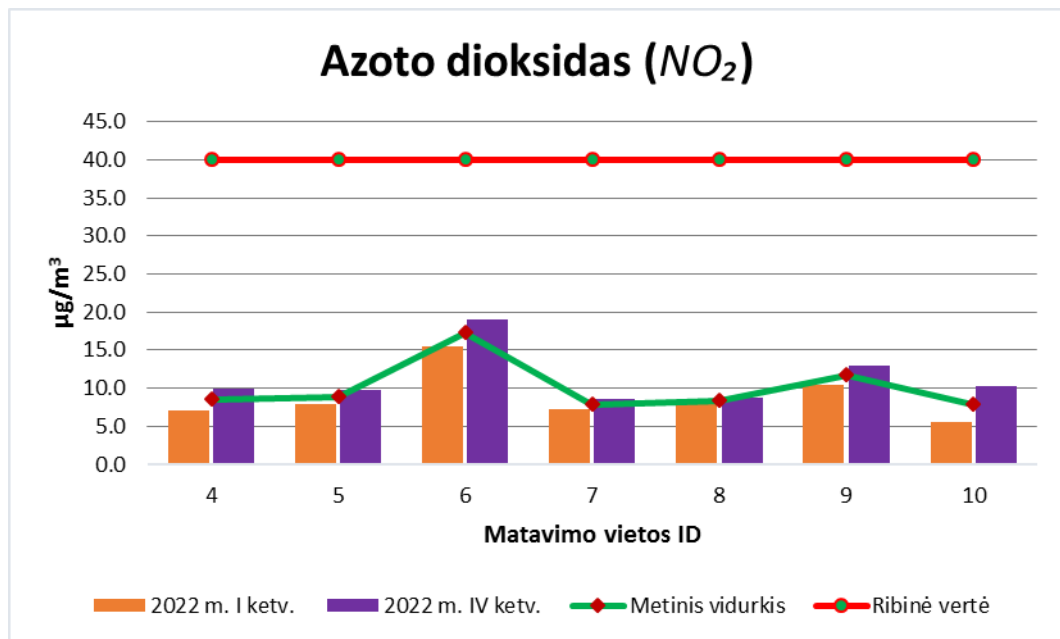
Matavimo vietos ID	Taško koordinatės LKS 94 koordinačių sistemoje		Tyrimo rezultatas, $\mu\text{g}/\text{m}^3$						Metinis vidurkis, $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Ribinė vertė, $\mu\text{g}/\text{m}^3$
	X	Y	I tyrimas	II tyrimas	III tyrimas	IV tyrimas	V tyrimas	VI tyrimas		
1	529209	6080691	31,05	28,87	32,12	29,89	21,02	26,65	28,27	50
2	528462	6074320	22,52	27,63	28,35	19,81	20,26	21,33	23,32	50
3	537854	6081149	34,35	28,02	30,24	31,85	27,77	21,16	28,90	50
4	528918	6080746	19,77	21,34	19,61	19,02	20,10	17,44	19,55	50
5	528842	6080872	20,66	19,65	15,18	20,31	22,46	19,11	19,56	50
6	529255	6080750	15,75	16,00	10,16	15,56	19,59	17,07	15,69	50
7	530290	6081832	18,52	16,63	11,71	21,23	20,00	22,99	18,51	50
8	513651	6086841	22,02	25,39	18,98	26,52	25,55	20,13	23,10	50
9	528590	6074482	14,01	17,96	13,04	15,78	21,91	19,64	17,06	50
10	514164	6081202	23,53	24,82	18,75	26,19	24,30	16,13	22,29	50

7 lentelė

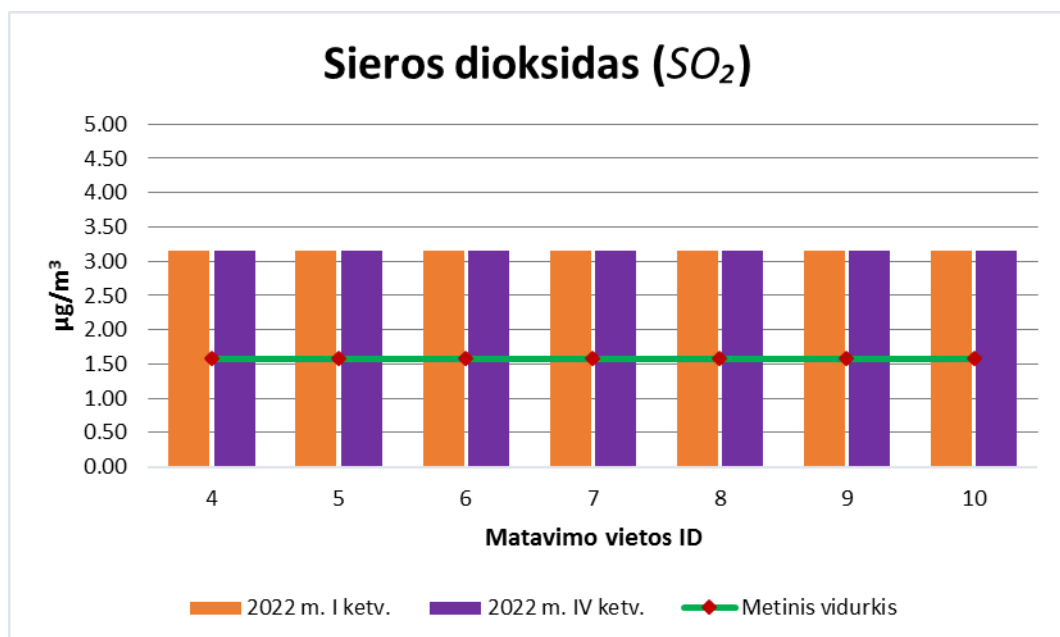
2022 m. Kaišiadorių rajono aplinkos oro taršos CO tyrimo rezultatų suvestinė

Matavimo vietos ID	Taško koordinatės LKS 94 koordinačių sistemoje		Tyrimo rezultatas, mg/m^3						Metinis vidurkis, mg/m^3	Ribinė vertė, mg/m^3
	X	Y	I tyrimas	II tyrimas	III tyrimas	IV tyrimas	V tyrimas	VI tyrimas		
1	529209	6080691	0,76	0,91	0,82	0,93	0,79	0,85	0,84	10
2	528462	6074320	1,25	0,98	1,10	1,13	0,94	0,90	1,05	10
3	537854	6081149	1,07	1,11	0,99	1,19	0,81	1,03	1,03	10

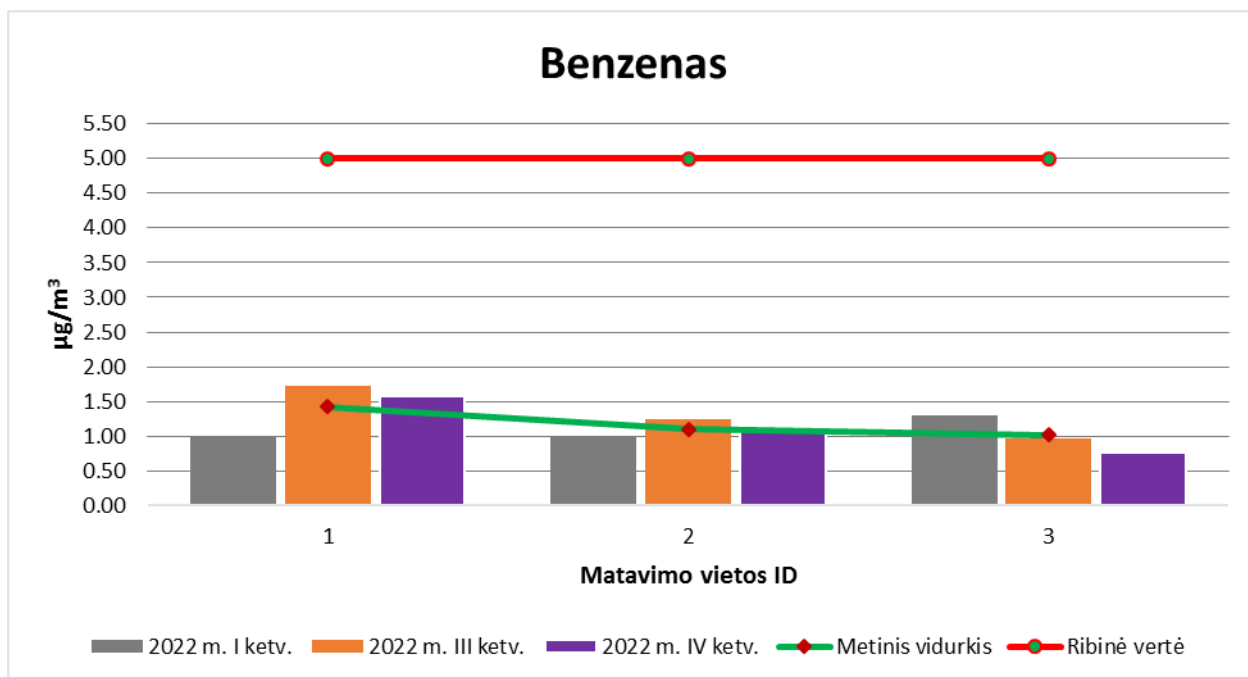
Žemiau esančiuose grafikuose pateiktos 2022 m. atliktų aplinkos oro tyrimo rezultatų vizualizacijos.

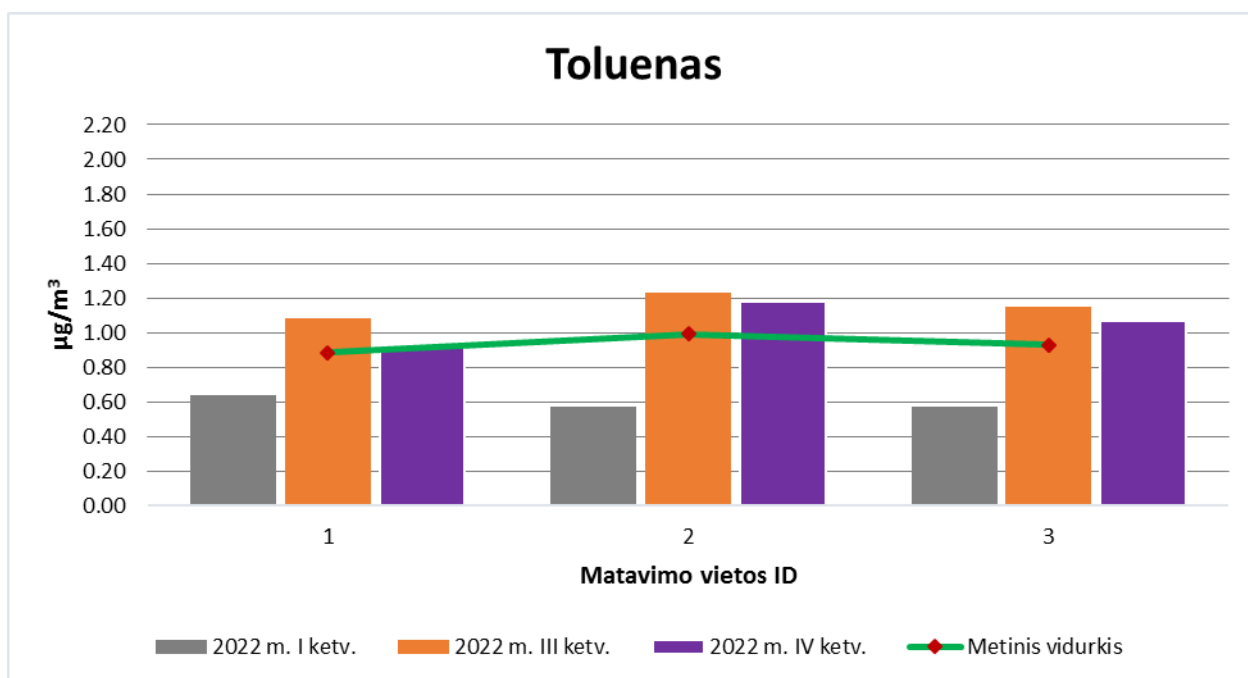
9 pav. NO_2 koncentracijų pasiskirstymas Kaišiadorių rajone pagal nustatytos matavimo vietos ID.

10 pav. SO_2 koncentracijų pasiskirstymas Kaišiadorių rajone pagal nustatytos matavimo vietos ID. (Ribinė vertė $20 \mu g/m^3$ grafike neatvaizduojama, nes gautos SO_2 koncentracijų vertės ženkliai mažesnės)

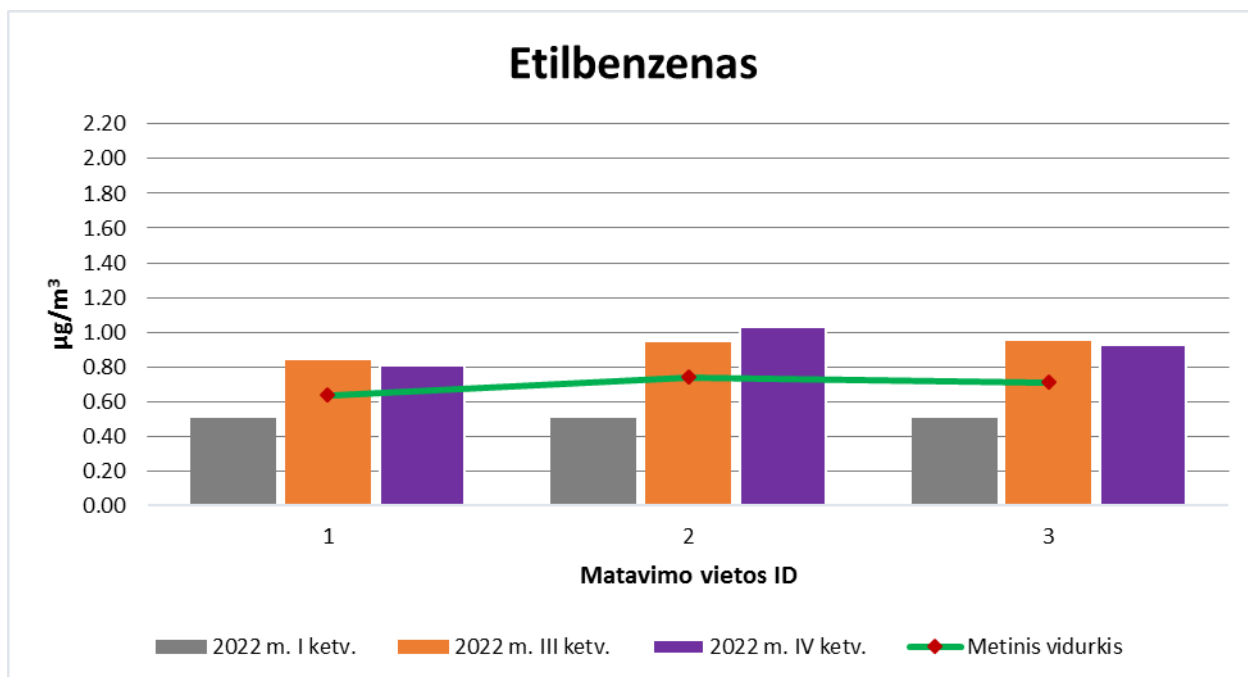

11 pav. Benzeno koncentracijų pasiskirstymas Kaišiadorių rajone pagal nustatytos matavimo vietos ID.

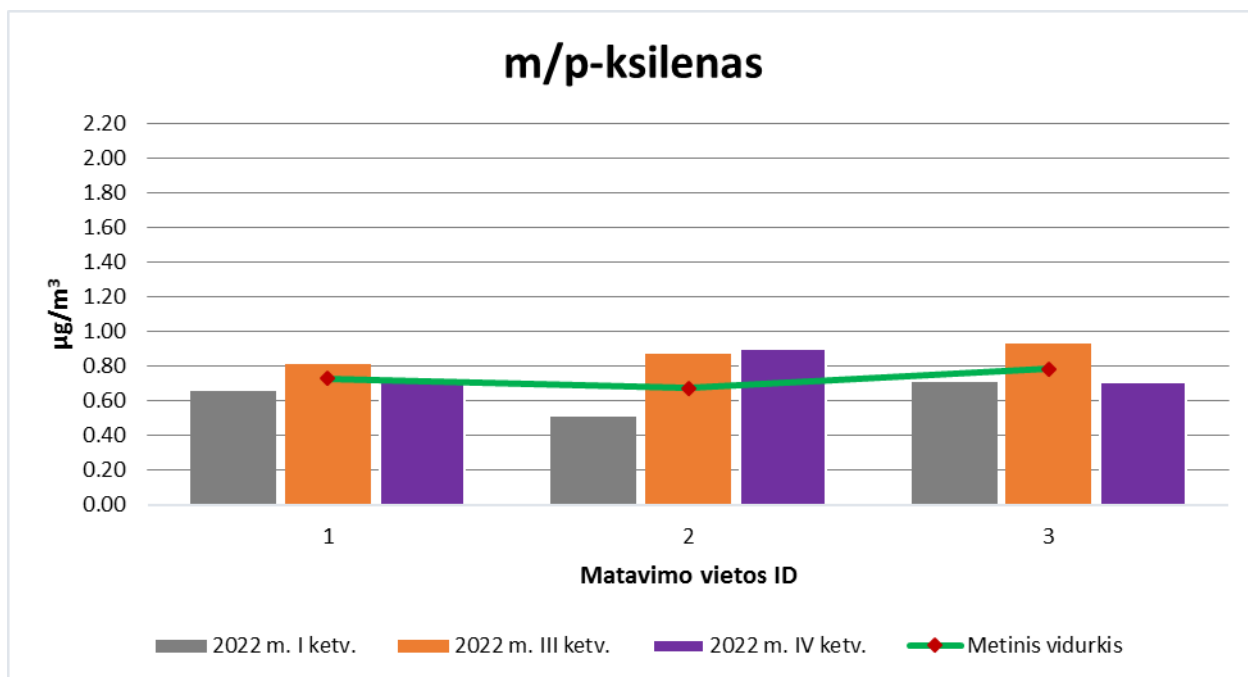

12 pav. Tolueno koncentracijų pasiskirstymas Kaišiadorių rajone pagal nustatytos matavimo vietos ID. (Ribinė vertė $600 \mu\text{g}/\text{m}^3$ grafike neatvaizduojama, nes gautos tolueno koncentracijų vertės ženkliai mažesnės)

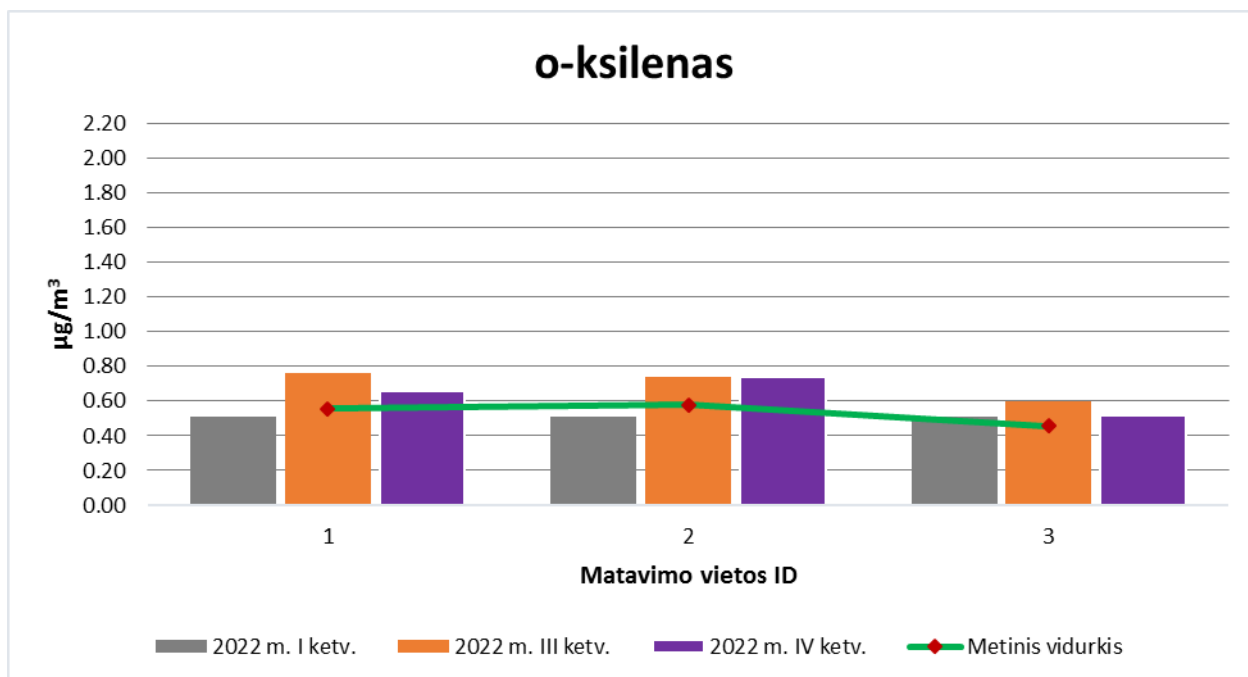

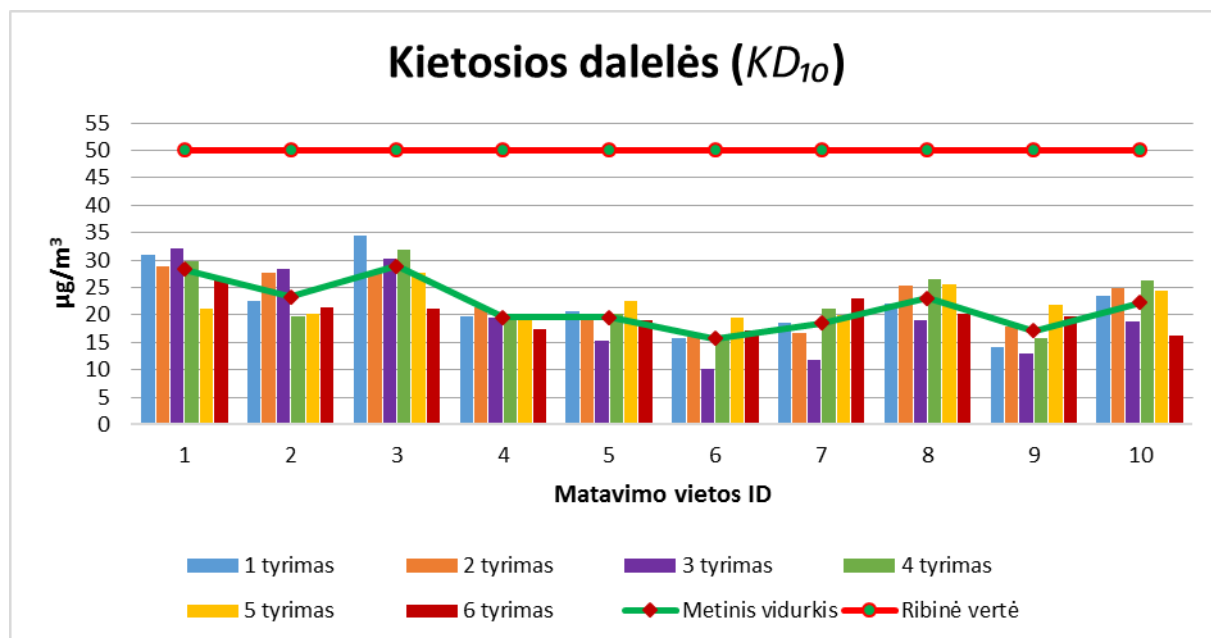
13 pav. Etilbenzeno koncentracijų pasiskirstymas Kaišiadorių rajone pagal nustatytos matavimo vietos ID. (Ribinė vertė $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$ grafike neatvaizduojama, nes gautos etilbenzeno koncentracijų vertės ženkliai mažesnės)

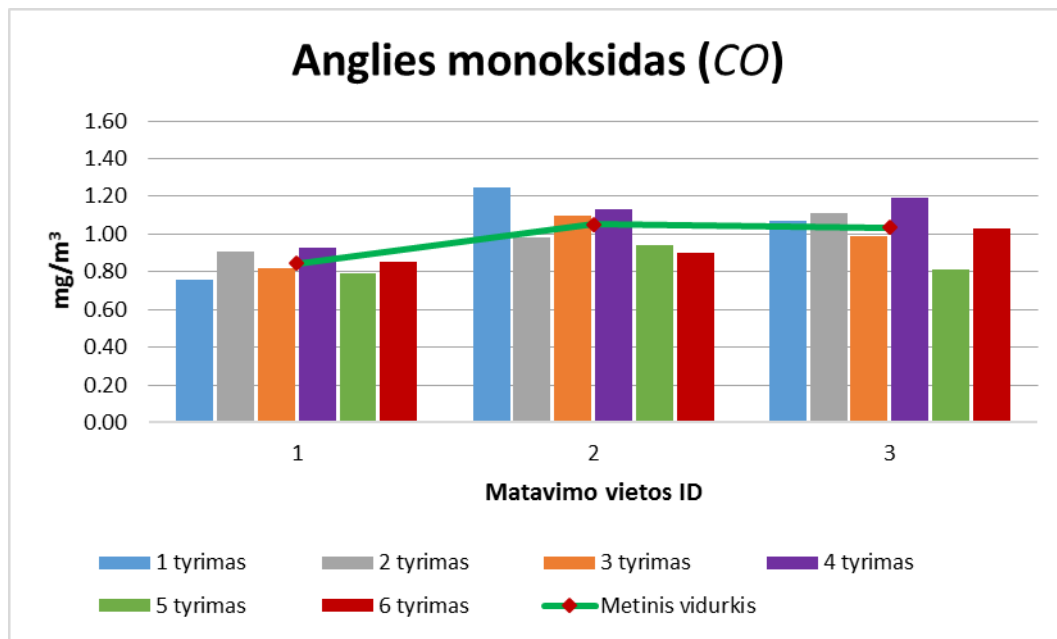
14 pav. m/p-ksileno koncentracijų pasiskirstymas Kaišiadorių rajone pagal nustatytos matavimo vietos ID. (Ribinė vertė $200 \mu\text{g}/\text{m}^3$ grafike neatvaizduojama, nes gautos m/p-ksileno koncentracijų vertės ženkliai mažesnės)

15 pav. o-ksileno koncentracijų pasiskirstymas Kaišiadorių rajone pagal nustatytos matavimo vietos ID. (Ribinė vertė $200 \mu\text{g}/\text{m}^3$ grafike neatvaizduojama, nes gautos o-ksileno koncentracijų vertės ženkliai mažesnės)

16 pav. KD_{10} koncentracijų pasiskirstymas Kaišiadorių rajone pagal nustatytos matavimo vietos ID.

17 pav. CO koncentracijų pasiskirstymas Kaišiadorių rajone pagal nustatytos matavimo vietos ID. (Ribinė vertė 10 mg/m³ grafike neatvaizduojama, nes gautos CO koncentracijų vertės ženkliai mažesnės)

IŠVADOS

Dėl didėjančio automobilių kiekio ir besiplečiančios pramonės didėja oro tarša ir su ja susijusios problemos. Įvairios dujos, lakūs organiniai junginiai, kurių padidėjimas sukelia oro taršą yra labai pavojingi žmogui ir aplinkai, todėl reikia nustatyti ir stebėti teršalų koncentracijų vertes ir jų kitimą, įvertinti esamą situaciją, kuri leistų išvengti, sustabdyti arba sumažinti žalingą poveikį žmonių sveikatai ir aplinkai. Gauti rezultatai taikomi oro kokybės valdymui ir visuomenės informavimui.

Išnagrinėjus aukščiau pateiktą 2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybės teritorijoje atlikto antropogeninės oro taršos tyrimo rezultatų suvestines matyti aiškus NO₂, SO₂, lakiųjų organinių junginių (benzeno, tolueno, etilbenzeno, m/p-ksileno ir o-ksileno) taip pat KD₁₀ ir CO koncentracijų pasiskirstymas Kaišiadorių rajono savivaldybės teritorijoje.

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybėje atliktuose aplinkos oro tyrimuose **azoto dioksido (NO₂)** koncentracija įvairavo nuo 5,53 µg/m³ iki 19,08 µg/m³. Iš turimų duomenų suskaičiuotas metinis vidurkis keitėsi nuo 7,89 µg/m³ iki 17,26 µg/m³. Santykinai didžiausias azoto dioksido vidurkis suskaičiuotas ties Gedimino g. 32, Kaišiadoryse.

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybėje visose nustatytose matavimo vietose atliktuose aplinkos oro tyrimuose **sieros dioksido (SO₂)** koncentracija buvo fiksuota mažiau nei tyrimo

metodo nustatyta aptikimo riba, t. y. $a < 3,15 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Iš turimų duomenų (naudota pusė tyrimo metodo aptikimo ribos) apskaičiuotas metinis vidurkis buvo $1,574 \mu\text{g}/\text{m}^3$ visose nustatytose matavimo vietose.

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybėje atliktuose aplinkos oro tyrimuose **benzeno** koncentracija įvairavo nuo $0,77 \mu\text{g}/\text{m}^3$ iki $1,72 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Iš turimų duomenų suskaičiuotas metinis vidurkis keitėsi nuo $1,01 \mu\text{g}/\text{m}^3$ iki $1,43 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Santykinai didžiausias benzeno vidurkis suskaičiuotas ties Gedimino g.– Birutės g. sankryža, Kaišiadoryse.

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybėje atliktuose aplinkos oro tyrimuose **tolueno** koncentracija įvairavo nuo $0,57 \mu\text{g}/\text{m}^3$ iki $1,23 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Iš turimų duomenų suskaičiuotas metinis vidurkis keitėsi nuo $0,88 \mu\text{g}/\text{m}^3$ iki $0,99 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Santykinai didžiausias tolueno vidurkis suskaičiuotas ties Kauno g. – Vytauto g. – Žaslių g. sankryža, Žiežmariuose.

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybėje atliktuose aplinkos oro tyrimuose **etilbenzeno** koncentracija įvairavo nuo mažiau nei tyrimo metodo nustatyta aptikimo riba $a < 0,51 \mu\text{g}/\text{m}^3$ iki $1,03 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Iš turimų duomenų (naudota pusė tyrimo metodo aptikimo ribos) apskaičiuotas metinis vidurkis keitėsi nuo $0,63 \mu\text{g}/\text{m}^3$ iki $0,74 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Santykinai didžiausias etilbenzeno vidurkis apskaičiuotas ties Kauno g. – Vytauto g. – Žaslių g. sankryža, Žiežmariuose.

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybėje atliktuose aplinkos oro tyrimuose **m/p-ksileno** koncentracija įvairavo nuo mažiau nei tyrimo metodo nustatyta aptikimo riba $a < 0,51 \mu\text{g}/\text{m}^3$ iki $0,93 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Iš turimų duomenų (naudota pusė tyrimo metodo aptikimo ribos) apskaičiuotas metinis vidurkis keitėsi nuo $0,67 \mu\text{g}/\text{m}^3$ iki $0,78 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Santykinai didžiausias m/p-ksileno vidurkis apskaičiuotas ties Vilniaus g. – Vytauto g. sankryža, Žasliuose.

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybėje atliktuose aplinkos oro tyrimuose **o-ksileno** koncentracija įvairavo nuo mažiau nei tyrimo metodo nustatyta aptikimo riba $a < 0,51 \mu\text{g}/\text{m}^3$ iki $0,76 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Iš turimų duomenų (naudota pusė tyrimo metodo aptikimo ribos) apskaičiuotas metinis vidurkis keitėsi nuo $0,46 \mu\text{g}/\text{m}^3$ iki $0,58 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Santykinai didžiausias o-ksileno vidurkis apskaičiuotas ties Kauno g. – Vytauto g. – Žaslių g. sankryža, Žiežmariuose.

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybėje atliktuose aplinkos oro tyrimuose **kietųjų dalelių (KD₁₀)** koncentracija įvairavo nuo $10,16 \mu\text{g}/\text{m}^3$ iki $34,35 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Iš turimų duomenų suskaičiuotas metinis vidurkis keitėsi nuo $15,69 \mu\text{g}/\text{m}^3$ iki $28,90 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Santykinai didžiausias kietųjų dalelių vidurkis suskaičiuotas ties Vilniaus g. – Vytauto g. sankryža, Žasliuose.

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybėje atliktuose aplinkos oro tyrimuose **anglies monoksido (CO)** koncentracija įvairavo nuo $0,76 \text{mg}/\text{m}^3$ iki $1,25 \text{mg}/\text{m}^3$. Iš turimų duomenų

suskaičiuotas metinis vidurkis keitėsi nuo 0,84 mg/m³ iki 1,05 mg/m³. Santykinai didžiausias anglies monoksido vidurkis suskaičiuotas ties Kauno g. – Vytauto g. – Žąslių g. sankryža, Žiežmariuose.

Pažymėtina, jog Kaišiadorių rajone, 2022 m. nebuvo užfiksuotų NO₂, SO₂, LOJ (lakiniai organiniai junginiai: benzenas, toluenas, etilbenzenas, m/p-ksilenas ir o-ksilenas), KD₁₀ ir CO koncentracijų nustatytų ribinių verčių viršijimų.

Siūlomos oro taršos mažinimo priemonės:

1. Didėjantis automobilių skaičius, transporto infrastruktūros plėtra yra pagrindinis faktorius, įtakojantis rajono aplinkos oro kokybės rodiklius. Kaišiadorių rajono bendrojo plano susisiekimo dalies svarbiausias tikslas yra darnios tarpusavyje sąveikaujančios susisiekimo sistemos kūrimas mažinant transporto srautų poveikį aplinkai, tolygiai vystant vietinių kelių plėtrą, tobulinant ir plėtojant transporto infrastruktūrą. Minėtiems tikslams įgyvendinti svarbu išspręsti šiuos uždavinius:
  - 1) krašto keliuose atlikti dangos stiprinimą ir platinimą;
  - 2) rekonstruoti kelius jungiančius a, b ir c kategorijos gyvenvietes;
  - 3) rajono žvyrkelių asfaltavimo programos spartesnis įgyvendinimas;
  - 4) miesto ir priemiestinio viešojo transporto sistemos plėtra, transporto techninės būklės gerinimas;
  - 5) dviračių ir pėsčiųjų takų tiesimas rajonuose, miestuose bei gyvenvietėse ir už jų ribų;
  - 6) degalinių tinklo plėtra.
2. Centralizuoto aprūpinimo šiluma sistemos plėtra, daugiabučių gyvenamųjų namų, švietimo, kultūros, sveikatos priežiūrų įstaigų pastatų modernizavimas, energetinio efektyvumo, šiluminės varžos rodiklių gerinimas, centralizuotai tiekiamos šilumos nuostolių mažinimas.
3. Visuomenės ekologinio švietimo programų vykdymas, skatinant energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimą individualių gyvenamųjų namų apšildymui, karšto vandens ruošimui. Vykdyti visuomenės švietimo, lavinimo, informavimo institucijų skatinimą, siekiant efektyvesnio visuomenės dalyvavimo Žemės dienos, Europos judumo savaitės ir kituose ekologiniuose renginiuose.

LITERATŪRA

1. Aplinkos apsaugos agentūra. Aplinkos būklė 2021. Tik faktai, 2022.
2. Avogbe, P. H.; Ayi-Fanou, L.; Autrup, H.; Loft, S.; Fayomi, B.; Sanni, A.; Vinzents, P.; Møller, P. 2005. Ultrafine particulate matter and high-level benzene urban air pollution in relation to oxidative DNA damage. *Carcinogenesis* 26;
3. Colvile, R. N.; Hutchinson, E. J.; Warren, R. F. 2002. The transport sector as a source of air pollution. *Developments in Environmental Sciences* 1.
4. COM 1998 COM (1998) 591 final. Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE relating to limit values for benzene and carbon monoxide in ambient air.
5. Fenger, J. 2009. Air pollution in the last 50 years – From local to global. *Atmospheric Environment*.
6. Klibavičius A. Transporto neigiamo poveikio aplinkai vertinimas. Vilnius: Technika, 1998.
7. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2001 m. gruodžio 11 d. Nr. 591/640 įsakymas „Dėl aplinkos oro užterštumo normų nustatymas“.
8. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2007 m. birželio 11 d. Nr. D1-329/V-469 įsakymas „Dėl teršalų, kurių kiekis aplinkos ore ribojamas pagal Europos Sąjungos kriterijus, sąrašo ir teršalų, kurių kiekis aplinkos ore ribojamas pagal nacionalinius kriterijus, sąrašo ir ribinių aplinkos oro užterštumo verčių patvirtinimo“.
9. Nacionalinių taršos mažinimo bei oro kokybės vertinimo programų paruošimas Europe Aid/114743/D/SV/LT. Aplinkos oro kokybės vertinimo vadovas. Vilnius, 2010.
10. Paulauskienė, T. 2008. Oro taršos lakiaisiais organiniais junginiais tyrimas ir jos mažinimas naftos terminaluose. Daktaro disertacija. Vilnius: Technika.
11. Seinfeld, J. H.; Pandis, N. S. 1998. *Atmospheric chemistry and physics: from air pollution to climate change*. New York – Wiley-Interscience.

III. PAVIRŠINIO VANDENS MONITORINGAS

2022 m. rugpjūčio 31 d. ir spalio 20 d. Kaišiadorių rajono savivaldybėje buvo atlikti paviršinio vandens parametrų tyrimai.

Monitoringo tikslas: stebėti antropogeninės taršos masto pokyčius, nustatyti numatytą šioje programoje paviršinio vandens telkinių vandens kokybę. Gautus rezultatus taikyti paviršinio vandens telkinių vandens kokybės valdymui ir visuomenės informavimui.

Pagrindiniai uždaviniai:

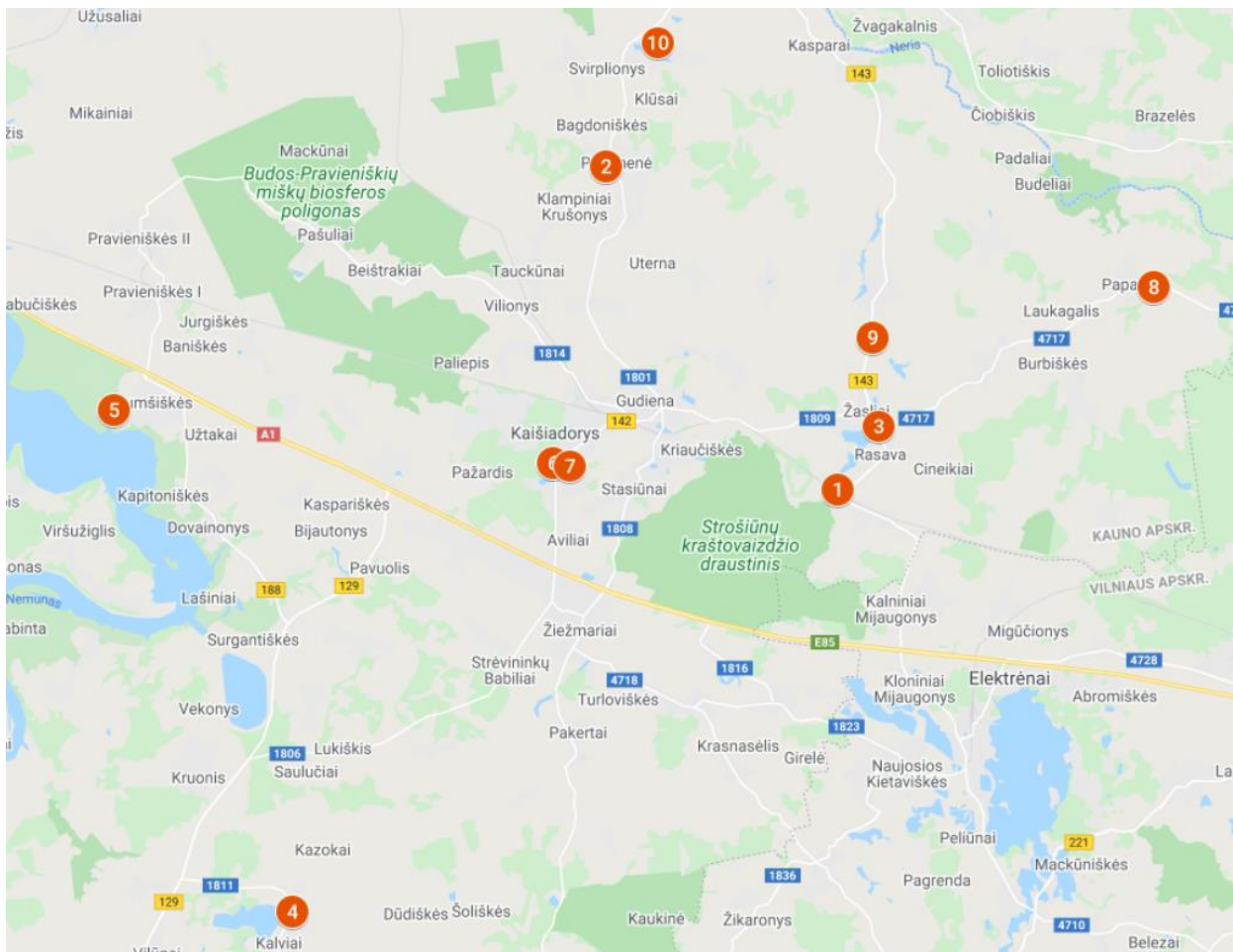
- Paviršinio vandens telkiniuose atlikti vandens kokybės parametrų stebėseną (periodinius matavimus);
- Gyvulininkystės kompleksų nuotekų išlaistymo laukų drenažo vandens įtaką artimiausiuose priimtuvuose, atliekant paviršinio vandens telkinių taršos parametrų matavimus;
- Atlikti sukauptų duomenų analizę, įvertinti vandens kokybę, pateikti išvadas.

Tyrimo objektas: konkrečios paviršinio vandens stebėsenos vietos ir jų koordinatės pateikiamos žemiau esančioje 8 lentelėje ir 18 paveiksle.

8 lentelė

Paviršinių vandens telkinių tyrimo vietos Kaišiadorių raj. savivaldybėje

Matavimo vietos ID	Pavadinimas	Tyrimo vietos koordinatės LKS 94 koordinatinių sistemoje		Tipas
		X	Y	
1.	Guronių upelis (Žaslių ež. intakas), ties Guronių gyvenvieta	536793	6078535	upė
2.	Žaslių-Limino ežerų kanalas L5, Žasliai	538132	6080700	upė
3.	Lapainia (Kalvių ež. intakas) ties Kalvių gyvenvieta	518730	6064412	upė
4.	Pravienos upė ties Rumšiškių gyvenvieta	512705	6081072	upė
5.	Girelės I tvenkinys, Kaišiadorių mieste	527336	6079386	tvenkinys
6.	Girelės II tvenkinys, Kaišiadorių mieste	527890	6079292	tvenkinys
7.	Žiežmaros upė ties Paparčių k., Paparčių sen.	547221	6085393	upė
8.	Laukystos upelis ties Mančiūnų k., Žaslių sen.	537911	6083630	upė
9.	Neprėkštos ežeras, ties Neprėkštos gyv.	530428	6093644	ežeras
10.	Lomenos upė, ties Palomenės gyv.	529028	6089216	upė

18 pav. Paviršinių vandens telkinių tyrimo vietos Kaišiadorių rajone.

Upių, kanalų, ežero ir tvenkinių būklės vertinimas atliekamas vadovaujantis Paviršinių vandens telkinių būklės nustatymo metodika, patvirtinta LR aplinkos ministro 2010 m. kovo 4 d. įsakymu Nr. D1-178 „Dėl aplinkos ministro 2007 m. balandžio 12 d. įsakymo Nr. D1-210 „Dėl paviršinių vandens telkinių ekologinės būklės vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“.

Nustatant upių būklę, yra vertinamas upių ekologinis potencialas ir cheminė būklė. Upių būklė nustatoma pagal prastesnę iš jų, klasifikuojant į dvi klases: gerą arba neatitinkančią geros būklės.

Upių ekologinė būklė yra vertinama pagal fizikinius-cheminius, hidromorfologinius ir biologinius kokybės elementus. Upių ekologinė būklė yra vertinama pagal fizikinius-cheminius kokybės elementus – bendrus duomenis (maistingąsias medžiagas, organines medžiagas, prisotinimą deguonimi) apibūdinančius rodiklius: nitratinį azotą ($\text{NO}_3\text{-N}$), amonio azotą ($\text{NH}_4\text{-N}$), bendrąjį azotą (N_b), fosfatinį fosforą ($\text{PO}_4\text{-P}$), bendrąjį fosforą (P_b), biocheminį deguonies suvartojimą per 7 dienas (BDS_7) ir ištirpusio deguonies kiekį vandenyje (O_2). Pagal kiekvieno rodiklio vidutinę metų vertę vandens telkinys priskiriamas vienai iš penkių ekologinės būklės klasių.

9 lentelė

Upių ekologinės būklės klasės pagal fizikinių–cheminių kokybės elementų rodiklius

Rodiklis	Upės tipas	Etaloninių sąlygų rodiklių vertė	Upių ekologinės būklės klasių kriterijai pagal fizikinių–cheminių kokybės elementų rodiklių vertes				
			Labai gera	Gera	Vidutinė	Bloga	Labai bloga
NO ₃ -N, mg/l	1–5	0,90	<1,30	1,30–2,30	2,31–4,50	4,5–10,00	>10,00
NH ₄ -N, mg/l	1–5	0,06	<0,10	0,10–0,20	0,21–0,60	0,61–1,50	>1,50
N _b , mg/l	1–5	1,40	<2,00	2,00–3,00	3,01–6,00	6,01–2,00	>12,00
PO ₄ -P, mg/l	1–5	0,03	<0,05	0,05–0,09	0,09–0,18	0,18–0,40	>0,400
P _b , mg/l	1–5	0,06	<0,10	0,10–0,14	0,14–0,23	0,23–0,47	>0,470
O ₂ , mg/l	1, 3, 4, 5	9,50	>8,50	8,50–7,50	7,49–6,00	5,99–3,00	<3,00
O ₂ , mg/l	2	8,50	>7,50	7,50–6,50	6,49–5,00	4,99–2,00	<2,00

Ežerų ekologinė būklė vertinama pagal fizikinių–cheminių kokybės elementą – bendrus duomenis (maistingąsias medžiagas) apibūdinančius rodiklius: bendrąjį azotą (N_b) ir bendrąjį fosforą (P_b). Pagal paviršinio vandens sluoksnio mėginių kiekvieno rodiklio vidutinę metų vertę vandens telkinys priskiriamas vienai iš penkių ekologinės būklės klasių, kurios detalizuojamos žemiau esančioje lentelėje:

10 lentelė

Ežerų ekologinės būklės klasės pagal fizikinių–cheminių kokybės elementų rodiklius

Rodiklis	Ežero tipas	Etaloninių sąlygų rodiklių vertė	Ežerų ekologinės būklės klasių kriterijai pagal fizikinių–cheminių kokybės elementų rodiklių vertes				
			Labai gera	Gera	Vidutinė	Bloga	Labai bloga
N _b , mg/l	1, 2	1,000	<1,30	1,30–1,80	1,810–2,300	2,310–3,000	>3,00
N _b , mg/l	3	0,750	<0,90	0,90–1,20	1,210–1,600	1,610–2,000	>2,00
P _b , mg/l	1, 2	0,020	<0,04	0,04–0,06	0,061–0,090	0,0910,140	>0,140
P _b , mg/l	3	0,015	<0,03	0,03–0,05	0,051–0,070	0,0710,100	>0,100

11 lentelė

Upių, kurios priskiriamos prie labai pakeistų vandens telkinių, ir kanalų ekologinio potencialo klasės pagal fizikinių–cheminių kokybės elementų rodiklius

Eil. Nr.	Kokybės elementas		Rodiklis	Vandens telkinio tipas	Ekologinio potencialo klasių kriterijai pagal fizikinių–cheminių kokybės elementų rodiklių vertes				
					Maksimalus	Geras	Vidutinis	Blogas	Labai blogas
1	Bendri duomenys	Maistingosios medžiagos	NO ₃ -N, mg/l	1–5	<1,30	1,30–2,30	2,31–4,50	4,51–10,00	>10,00
2			NH ₄ -N, mg/l	1–5	<0,10	0,10–0,20	0,21–0,60	0,61–1,50	>1,50
3			N _b , mg/l	1–5	<2,00	2,00–3,00	3,01–6,00	6,01–12,00	>12,00
4			PO ₄ -P, mg/l	1–5	<0,050	0,050–0,090	0,091–0,180	0,181–0,400	>0,400
5			P _b , mg/l	1–5	<0,100	0,100–0,140	0,141–0,230	0,231–0,470	>0,470

6		Organinės medžiagos	BDS ₇ , mg/l	1–5	<2,30	2,30–3,30	3,31–5,00	5,01–7,00	>7,00
7		Prisotinimas	O ₂ , mg/l	1, 3, 4, 5	>8,50	8,50–7,50	7,49–6,00	5,99–3,00	<3,00
8		deguonimi	O ₂ , mg/l	2	>7,50	7,50–6,50	6,49–5,00	4,99–2,00	<2,00

Upių, kanalų, ežero ir tvenkinių paviršinio vandens cheminė būklė vertinama pagal Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006-05-17 d. įsakyme Nr.D1-236 „Dėl nuotekų tvarkymo reglamento patvirtinimo“ pateiktas didžiausias leidžiamas koncentracijas vandens telkinyje-priimtuve.

Prioritetinės pavojingų medžiagų bei pavojingų ir kitų kontroliuojamų medžiagų didžiausios leidžiamos koncentracijos (DLK) ir ribinės koncentracijos gamtiniuose paviršinio vandens telkiniuose detalizuojamos žemiau esančioje lentelėje:

12 lentelė

Kitų Lietuvoje kontroliuojamų medžiagų didžiausia leidžiama koncentracija (DLK)

Medžiagos pavadinimas	DLK į nuotekų surinkimo sistemą, mg/l	DLK į gamtinę aplinką, mg/l	DLK vandens telkinyje – priimtuve, mg/l	Ribinė koncentracija į nuotekų surinkimo sistemą, mg/l	Ribinė koncentracija į gamtinę aplinką, mg/l
Bendras azotas	100	30	*	50	12
Nitritai (NO ₂ -N)/NO ₂	-	0,45/1,5	*	-	0,09/0,3
Nitratai (NO ₃ -N)/NO ₃	-	23/100	*	-	9/39
Amonio jonai (NH ₄ -N)/NH ₄	-	5/6,43	*	-	2/2,57
Bendras fosforas	20	4	*	10	1,6
Fosfatai (PO ₄ -P)/PO ₄	-	-	*	-	-

Čia:

* Šių medžiagų vidutinės metinės vertės paviršiniame vandens telkinyje (skirstant pagal ekologinės būklės klases) nurodytos Paviršinių vandens telkinių būklės nustatymo metodikoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2010 m. kovo 4 d. įsakymu Nr. D1-178 (Žin., 2010, Nr. 29-1363).

Ribinė koncentracija – ribinė didžiausia apskaičiuota, išmatuota arba planuojama medžiagos koncentracija, iki kurios šios medžiagos normuoti/kontroliuoti dar nereikia.

Didžiausia leistina koncentracija (toliau – DLK) – teisės aktuose nustatyta didžiausia leidžiama tam tikro teršalo ar teršalų grupės koncentracija nuotekose, vandens telkinyje, nuosėdose ar biotoje. DLK yra bendrieji minimalūs reikalavimai nuotekų ar vandens aplinkos užterštumui ir gali būti taikomi konkrečiu atveju (DLK prilyginama leistinai koncentracijai) tik, jeigu pagal teisės aktus dėl aplinkos jautrumo, veiklos pobūdžio ar kitų specifinių aplinkybių nenustatomi griežtesni arba papildomi reikalavimai.

Įvertinus upių ir tvenkinių paviršinio vandens hidrochemines savybes, vandens telkinys priskiriamas vienai iš dviejų cheminės būklės klasių – gerai arba neatitinkančiai geros būklės. Paviršinio vandens telkinio cheminė būklė yra gera, jeigu visų pavojingų medžiagų koncentracija neviršija didžiausių leidžiamų koncentracijų. Vandens telkinio cheminė būklė yra neatitinkanti geros būklės, jeigu bent vienos pavojingos medžiagos koncentracija viršija didžiausią leidžiamą koncentraciją.

Upių ir tvenkinių paviršinio vandens cheminiai parametrai, kurių didžiausių leidžiamų koncentracijų nereglamentuoja Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006-05-17 d. įsakymas Nr. D1-236 „Dėl nuotekų tvarkymo reglamento patvirtinimo“ vertinami pagal Lietuvos

Respublikos aplinkos ministro 2005-12-21 d. įsakyme Nr. D1-633 „Dėl paviršinių vandens telkinių, kuriuose gali gyventi ir veisti gėlavandenės žuvys, apsaugos reikalavimų aprašo patvirtinimo“ pateiktomis paviršinių vandens telkinių, kuriuose gali gyventi ir veisti gėlavandenės žuvys, apsaugos reikalavimų aprašo priede esančiomis paviršinių vandens telkinių, kuriuose gali gyventi ir veisti gėlavandenės žuvys, vandens kokybės rodiklių ribinėmis vertėmis.

TYRIMO REZULTATAI

Žemiau esančiose lentelėse pateiktos 2022 m. atliktų paviršinio vandens tyrimų rezultatų suvestinės.

13 lentelė

2022 m. rugpjūčio 31 d. paviršinio vandens tyrimų rezultatų suvestinė

Matavimo vietos ID	Pavadinimas	Analitė								
		N bendras	Amonio azotas (NH ₄ -N)	Nitratų azotas (NO ₃ -N)	P bendras	Fosfatų fosforas	Ištirpęs deguonis	BDS ₇	pH	ChDS
		mg/l	mg/l	mg/l	mg/l	mg/l	mgO ₂ /l	mg/lO ₂	pH vienetai	mg/l
Ribinė vertė, mg/l		12	2	9	1,6	-	7≥	6 ≤	nuo 6 iki 9	-
1	Guronių upelis (Žaslių ež. intakas), ties Guronių gyvenvietėje	0,622	0,147	0,434	0,104	0,228	7,68	1,82	-	-
2	Žaslių-Limino ežerų kanalas L5, Žasliai	0,624	0,182	0,257	0,086	0,577	8,72	1,64	-	-
3	Lapainia (Kalvių ež. intakas) ties Kalvių gyvenvietėje	0,619	0,146	0,418	0,090	0,209	8,69	1,91	-	-
4	Pravienos upė ties Rumšiškių gyvenvietėje	0,641	0,186	0,499	0,144	0,246	9,68	2,11	-	-
5	Girelės I tvenkinys, Kaišiadorių mieste	0,860	-	-	0,146	-	-	1,53	-	-
6	Girelės II tvenkinys, Kaišiadorių mieste	0,865	-	-	0,125	-	-	1,93	-	-
7	Žiežmaros upė ties Paparčių k., Paparčių sen.	0,781	-	-	0,098	-	-	1,82	8,1	18,9
8	Laukystos upelis ties Mančiūnų k., Žaslių sen.	1,554	-	-	0,114	-	-	3,11	8,2	24,2
9	Neprėkštos ežeras, ties Neprėkštos gyv.	1,371	-	-	0,113	-	-	3,28	8,1	17,4
10	Lomenos upė, ties Palomenės gyv.	1,337	-	-	0,107	-	-	3,04	8,1	10,8

14 lentelė

2022 m. spalio 20 d. paviršinio vandens tyrimų rezultatų suvestinė

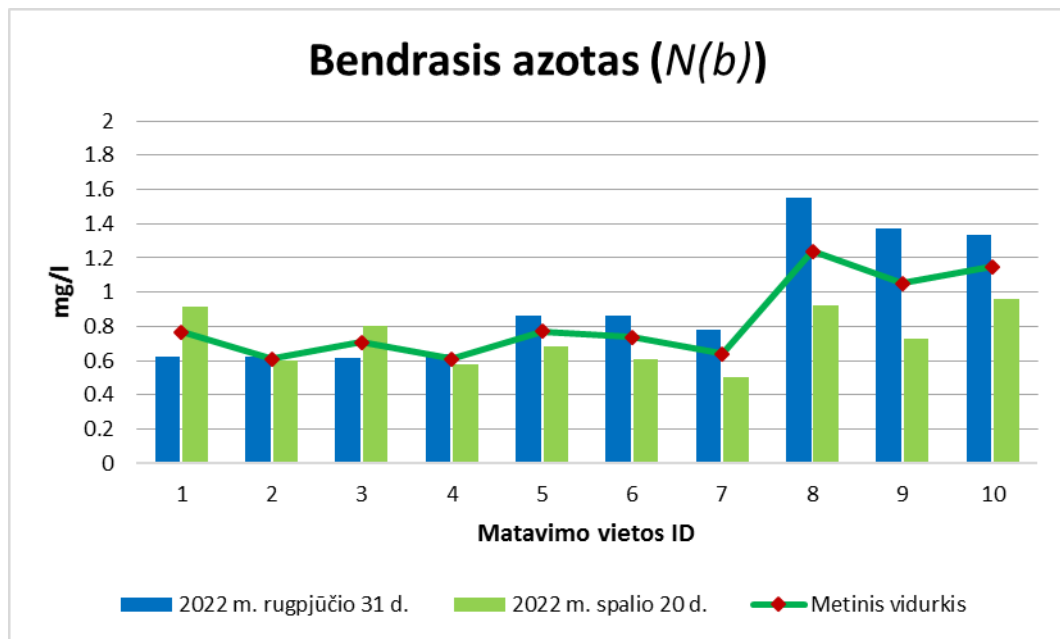
Matavimo vietos ID	Pavadinimas	Analitė								
		N bendras	Amonio azotas (NH ₄ -N)	Nitratų azotas (NO ₃ -N)	P bendras	Fosfatų fosforas	Ištirpęs deguonis	BDS ₇	pH	ChDS
		mg/l	mg/l	mg/l	mg/l	mg/l	mgO ₂ /l	mg/lO ₂	pH viene tai	mg/l
Ribinė vertė, mg/l		12	2	9	1,6	-	7≥	6 ≤	nuo 6 iki 9	-
1	Guronių upelis (Žaslių ež. intakas), ties Guronių gyvenvietė	0,916	0,080	0,178	0,152	0,072	8,90	1,38	-	-
2	Žaslių-Limino ežerų kanalas L5, Žasliai	0,598	0,112	0,233	0,155	0,052	9,80	1,53	-	-
3	Lapainia (Kalvių ež. intakas) ties Kalvių gyvenvietė	0,800	0,053	0,249	0,228	0,118	9,20	1,91	-	-
4	Pravienos upė ties Rumšiškių gyvenvietė	0,578	0,104	0,454	0,182	0,098	10,30	1,53	-	-
5	Girelės I tvenkinys, Kaišiadorių mieste	0,682	-	-	0,156	-	-	2,50	-	-
6	Girelės II tvenkinys, Kaišiadorių mieste	0,612	-	-	0,084	-	-	1,83	-	-
7	Žiežmaros upė ties Paparčių k., Paparčių sen.	0,501	-	-	0,142	-	-	1,61	8,1	25,79
8	Laukystos upelis ties Mančiūnų k., Žaslių sen.	0,923	-	-	0,208	-	-	2,16	8,1	35,04
9	Neprėkštos ežeras, ties Neprėkštos gyv.	0,730	-	-	0,162	-	-	2,24	8,2	26,23
10	Lomenos upė, ties Palomenės gyv.	0,964	-	-	0,129	-	-	2,94	8,2	34,97

15 lentelė

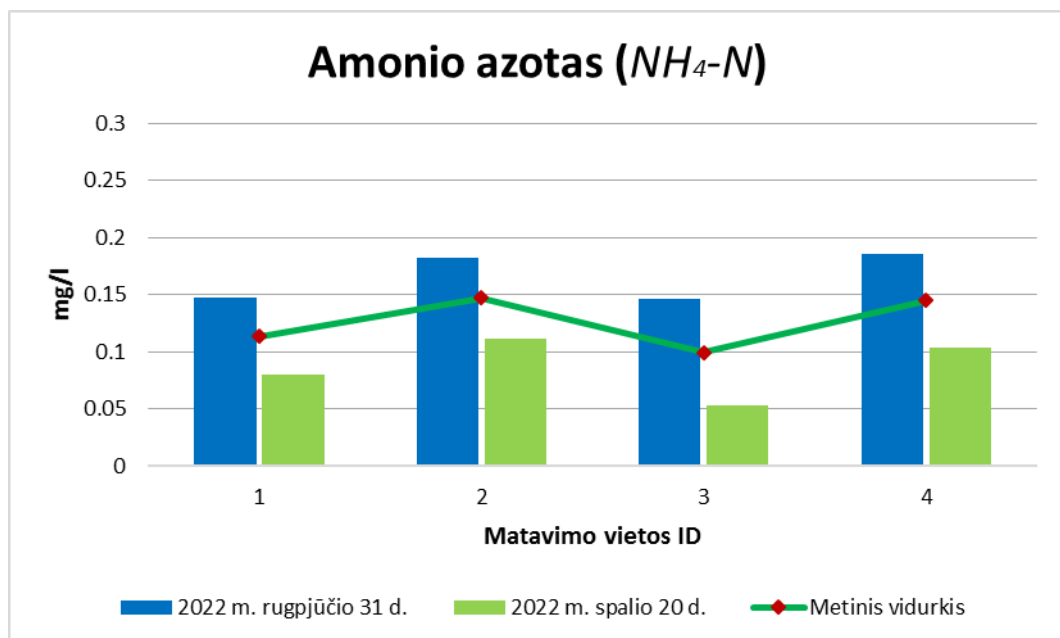
2022 m. suskaičiuoti paviršinio vandens tyrimų rezultatų metiniai vidurkiai

Matavimo vietos ID	Pavadinimas	Analitė								
		N bendras	Amonio azotas (NH ₄ -N)	Nitratų azotas (NO ₃ -N)	P bendras	Fosfatų fosforas	Ištirpęs deguonis	BDS ₇	pH	ChDS
		mg/l	mg/l	mg/l	mg/l	mg/l	mgO ₂ /l	mg/lO ₂	pH viene tai	mg/l
Ribinė vertė, mg/l		12	2	9	1,6	-	7≥	6 ≤	nuo 6 iki 9	-
1	Guronių upelis (Žaslių ež. intakas), ties Guronių gyvenvietė	0,769	0,114	0,306	0,128	0,150	8,29	1,60	-	-
2	Žaslių-Limino ežerų kanalas L5, Žasliai	0,611	0,147	0,245	0,121	0,315	9,26	1,59	-	-
3	Lapainia (Kalvių ež. intakas) ties Kalvių gyvenvietė	0,710	0,100	0,334	0,159	0,164	8,95	1,91	-	-
4	Pravienos upė ties Rumšiškių gyvenvietė	0,610	0,145	0,477	0,163	0,172	9,99	1,82	-	-
5	Girelės I tvenkinys, Kaišiadorių mieste	0,771	-	-	0,151	-	-	2,02	-	-
6	Girelės II tvenkinys, Kaišiadorių mieste	0,739	-	-	0,105	-	-	1,88	-	-
7	Žiežmaros upė ties Paparčių k., Paparčių sen.	0,641	-	-	0,12	-	-	1,72	8,1	22,35
8	Laukystos upelis ties Mančiūnų k., Žaslių sen.	1,239	-	-	0,161	-	-	2,64	8,2	29,62
9	Neprėkštos ežeras, ties Neprėkštos gyv.	1,051	-	-	0,138	-	-	2,76	8,2	21,82
10	Lomenos upė, ties Palomenės gyv.	1,151	-	-	0,118	-	-	2,99	8,2	22,89

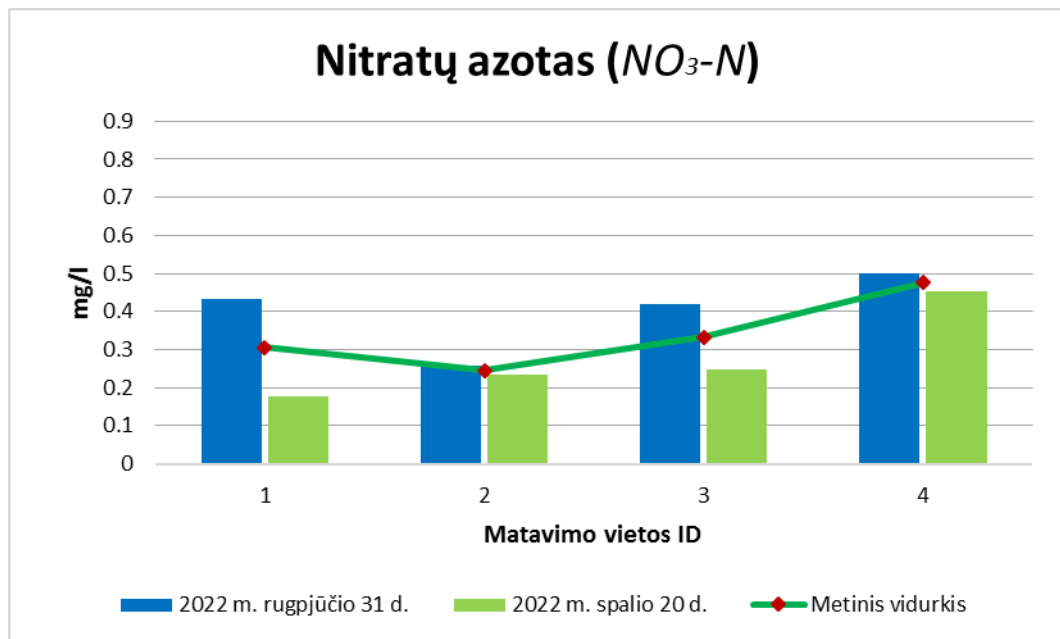
Žemiau esančiuose paveiksluose pateikiame Kaišiadorių rajono savivaldybėje 2022 m. atliktų paviršinio vandens tiriamų analizių koncentracijų vizualizaciją. Pažymima, kad „Metinis vidurkis“ skaičiuotas iš tų metų turimų duomenų.

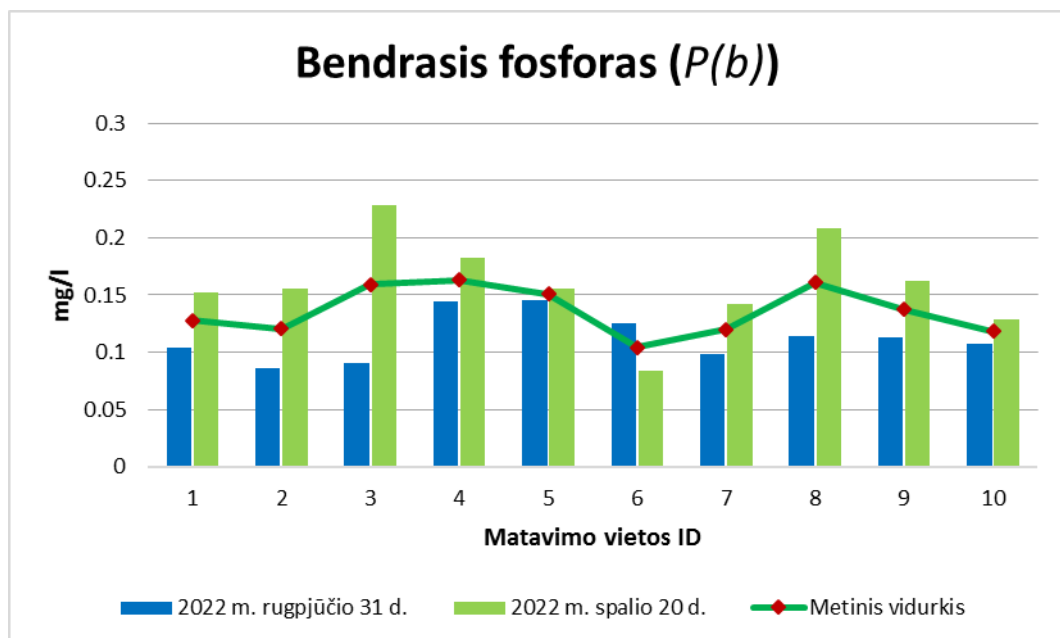
19 pav. Bendrojo azoto koncentracija Kaišiadorių rajono savivaldybės paviršiniuose vandens telkiniuose. (Ribinė vertė 12 mg/l grafike neatvaizduojama, nes gautos koncentracijos ženkliai mažesnės už ribinę vertę).

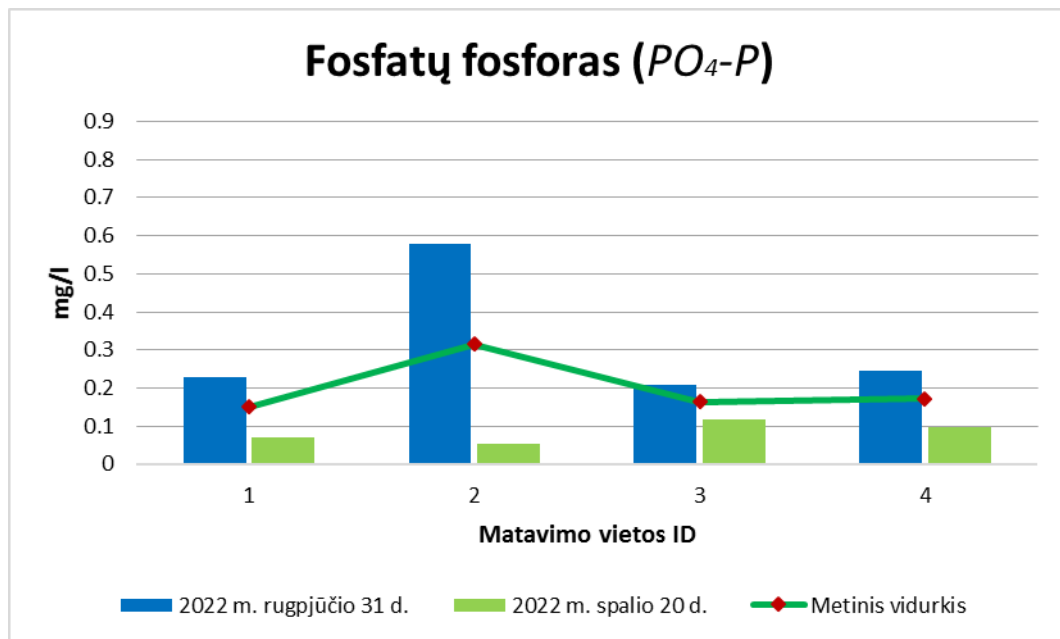
20 pav. Amonio azoto koncentracija Kaišiadorių rajono savivaldybės paviršiniuose vandens telkiniuose. (Ribinė vertė 2 mg/l grafike neatvaizduojama, nes gautos koncentracijos ženkliai mažesnės už ribinę vertę).

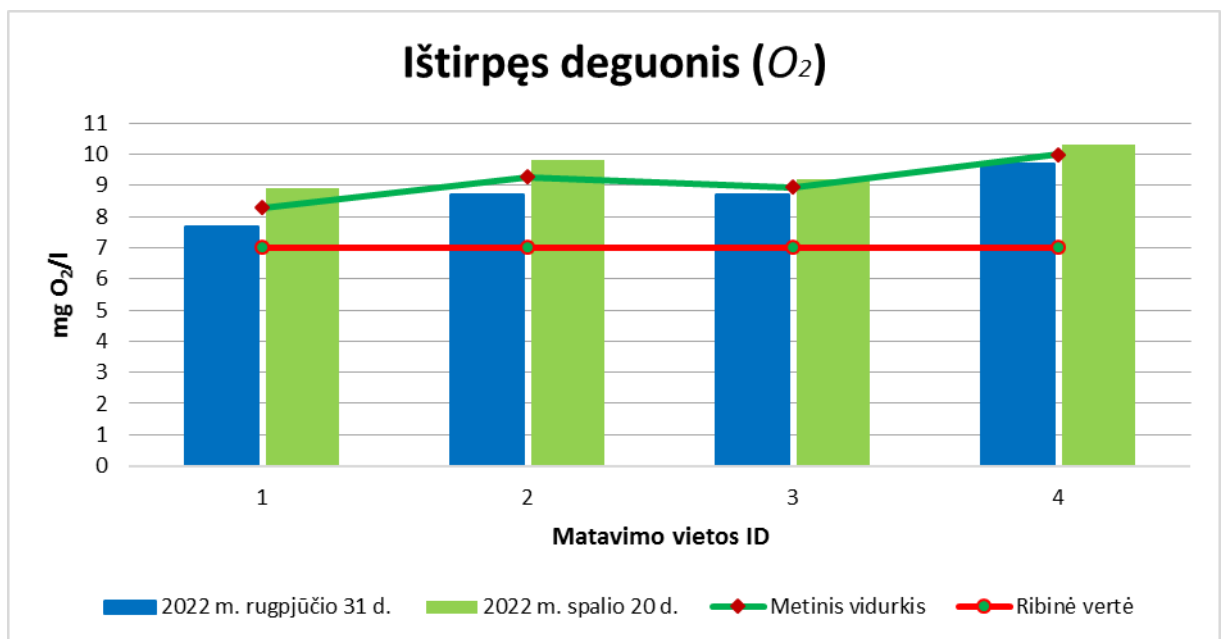
21 pav. Nitratų azoto koncentracija Kaišiadorių rajono savivaldybės paviršiniuose vandens telkiniuose. (Ribinė vertė 9 mg/l grafike neatvaizduojama, nes gautos koncentracijos ženkliai mažesnės už ribinę vertę).

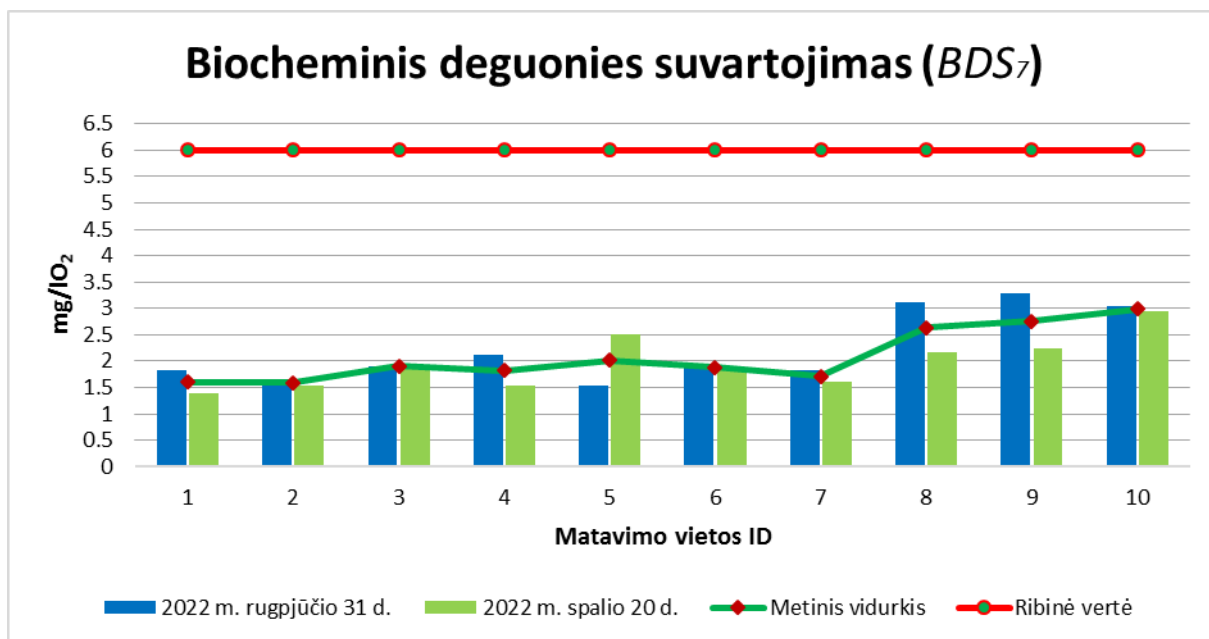
22 pav. Bendrojo fosforo koncentracija Kaišiadorių rajono savivaldybės paviršiniuose vandens telkiniuose. (Ribinė vertė 1,6 mg/l grafike neatvaizduojama, nes gautos koncentracijos ženkliai mažesnės už ribinę vertę).

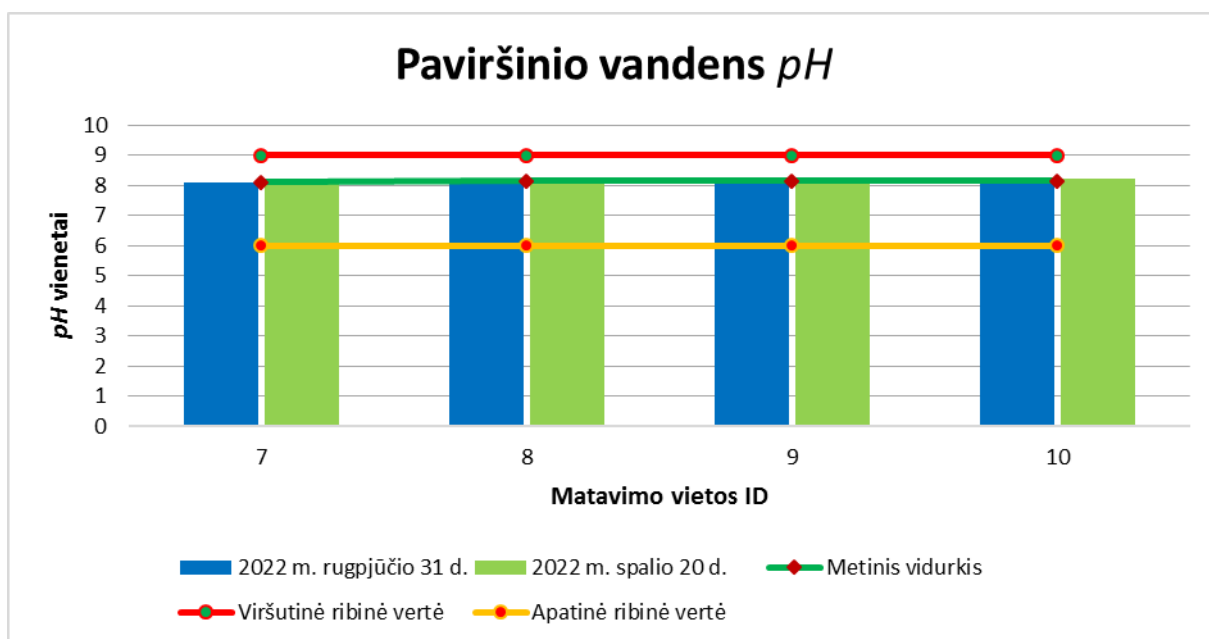
23 pav. Fosfatų fosforo koncentracija Kaišiadorių rajono savivaldybės paviršiniuose vandens telkiniuose.

24 pav. Ištirpusio deguonies koncentracija Kaišiadorių rajono savivaldybės paviršiniuose vandens telkiniuose.

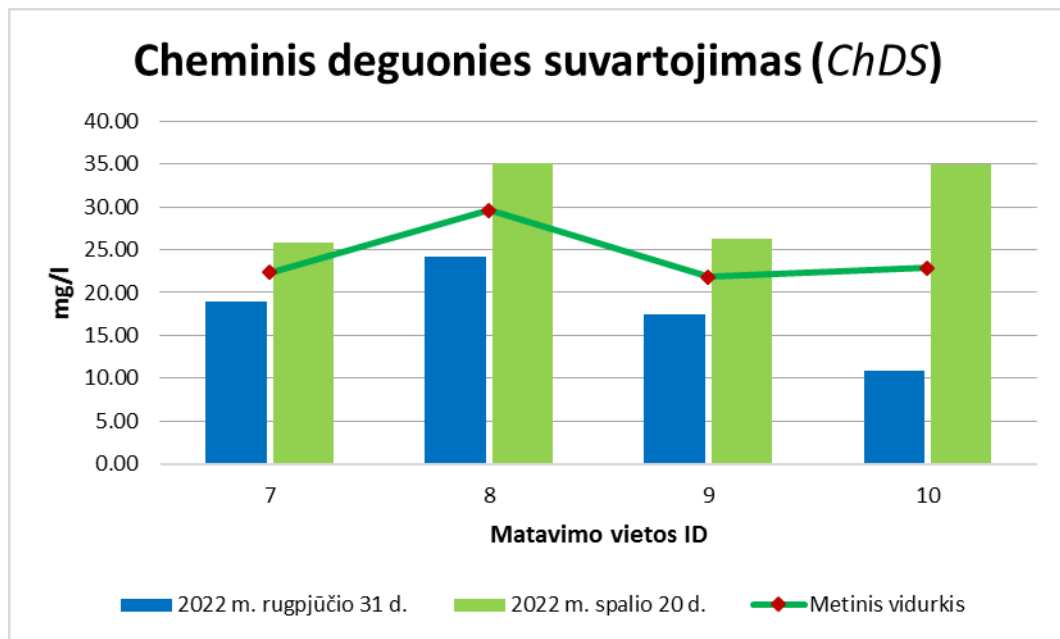

25 pav. Biocheminis deguonies suvartojimas Kaišiadorių rajono savivaldybės paviršiniuose vandens telkiniuose.

26 pav. pH koncentracija Kaišiadorių rajono savivaldybės paviršiniuose vandens telkiniuose.

27 pav. Cheminis deguonies suvartojimas Kaišiadorių rajono savivaldybės paviršiniuose vandens telkiniuose.

IŠVADOS

Paviršinio vandens stebėseną (periodiniai matavimai) yra svarbi telkinių būklės nustatymui, įvertinti parametrų vertes, pavojingų medžiagų koncentracijas ar jos neviršija ribinės vertės, jeigu viršija, tai vandens telkinio cheminė būklė yra neatitinkanti geros būklės. Tokiu atveju reikia imtis rekomendacijų kaip sumažinti antropogeninės taršos poveikį, nes tai daro įtaką visiems vandens organizmams ir augalams.

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybėje tirtuose paviršiniuose vandenyse **ištirpusio deguonies** koncentracija įvairavo nuo 7,68 mgO₂/l iki 10,30 mgO₂/l. Iš turimų duomenų apskaičiuotas metinis vidurkis keitėsi nuo 8,29 mgO₂/l iki 9,99 mgO₂/l. Santykinai mažiausias metinis vidurkis suskaičiuotas Guronų upelyje (Žaslių ež. intakas) ties Guronų gyvenvieta. Pagal turimus suskaičiuotus metinius vidurkius paviršiniai vandenys susiskirsto sekančiai (žr. 9 lentelė): **labai gerą ekologinės būklės klasę atitinka matavimo vietose – ID 2, 3 ir 4 esančios upės ir kanalas; gerą ekologinės būklės klasę atitinka matavimo vietoje – ID 1 esantis upelis.**

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybėje tirtuose paviršiniuose vandenyse **pH** koncentracija įvairavo nuo 8,1 pH vienetų iki 8,2 pH vienetų. Iš turimų duomenų suskaičiuotas metinis vidurkis keitėsi nuo 8,1 pH vienetų iki 8,2 pH vienetų. Santykinai didžiausias metinis vidurkis suskaičiuotas Laukystos upelyje ties Mančiūnų k., Žaslių sen., Neprėkštos ežere ties Neprėkštos gyvenvieta ir Lomenos upėje ties Palomenės gyvenvieta.

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybėje tirtuose paviršiniuose vandenyse **biocheminio deguonies suvartojimo (BDS₇)** vertė įvairavo nuo 1,38 mg/lO₂ iki 3,28 mg/lO₂. Iš turimų duomenų suskaičiuotas metinis vidurkis keitėsi nuo 1,59 mg/lO₂ iki 2,99 mg/lO₂. Santykinai didžiausias metinis vidurkis suskaičiuotas Lomenos upėje ties Palomenės gyvenvieta.

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybėje tirtuose paviršiniuose vandenyse **nitratų azoto (NO₃-N)** koncentracija įvairavo nuo 0,178 mg/l iki 0,499 mg/l. Iš turimų duomenų suskaičiuotas metinis vidurkis keitėsi nuo 0,245 mg/l iki 0,477 mg/l. Santykinai didžiausias metinis vidurkis suskaičiuotas Pravienos upėje ties Rumšiškių gyvenvieta. Pagal turimus suskaičiuotus metinius vidurkius paviršiniai vandenys susiskirsto sekančiai (žr. 9 lentelė): **labai gerą ekologinės būklės klasę atitinka matavimo vietose – ID 1, 2, 3 ir 4 esančios upės ir vandens kanalas.**

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybėje tirtuose paviršiniuose vandenyse **amonio azoto (NH₄-N)** koncentracija įvairavo nuo 0,053 mg/l iki 0,186 mg/l. Iš turimų duomenų suskaičiuotas metinis vidurkis keitėsi nuo 0,100 mg/l iki 0,147 mg/l. Santykinai didžiausias metinis vidurkis suskaičiuotas Žaslių-Limino ežerų kanale L5, Žasliuose. Pagal turimus apskaičiuotus metinius vidurkius paviršiniai vandenys susiskirsto sekančiai (žr. 9 lentelė): **gerą ekologinės būklės klasę atitinka matavimo vietose – ID 1, 2, 3 ir 4 esančios upės ir vandens kanalas.**

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybėje tirtuose paviršiniuose vandenyse **fosfatų fosforo (PO₄-P)** koncentracija įvairavo nuo 0,052 mg/l iki 0,577 mg/l. Iš turimų duomenų suskaičiuotas metinis vidurkis keitėsi nuo 0,150 mg/l iki 0,315 mg/l. Santykinai didžiausias metinis vidurkis suskaičiuotas Žaslių-Limino ežerų kanale L5, Žasliuose. Pagal turimus apskaičiuotus metinius vidurkius paviršiniai vandenys susiskirsto sekančiai (žr. 9 lentelė): **blogą ekologinės būklės klasę atitinka matavimo vietoje – ID 2 esantis vandens kanalas; vidutinę ekologinės būklės klasę atitinka matavimo vietose – ID 1, 3 ir 4 esančios upės.**

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybėje tirtuose paviršiniuose vandenyse **bendrojo azoto** koncentracija įvairavo nuo 0,501 mg/l iki 1,554 mg/l. Iš turimų duomenų suskaičiuotas metinis vidurkis keitėsi nuo 0,610 mg/l iki 1,239 mg/l. Santykinai didžiausias metinis vidurkis suskaičiuotas Laukystos upelyje ties Mančiūnų k., Žaslių sen. Pagal turimus apskaičiuotus metinius vidurkius paviršiniai vandenys susiskirsto sekančiai (žr. 9 ir 10 lentelėse): **labai gerą ekologinės būklės klasę atitinka matavimo vietose – ID 1, 3, 4, 7, 8, 10 esančios upės, ID 2 esantis vandens kanalas ir ID 5, 6 ir 9 esantys tvenkiniai ir ežeras.**

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybėje tirtuose paviršiniuose vandenyse **bendrojo fosforo** koncentracija įvairavo nuo 0,084 mg/l iki 0,228 mg/l. Iš turimų duomenų suskaičiuotas metinis vidurkis keitėsi nuo 0,105 mg/l iki 0,163 mg/l. Santykinai didžiausias metinis vidurkis suskaičiuotas Pravienos upėje ties Rumšiškių gyvenvieta. Pagal turimus apskaičiuotus metinius vidurkius paviršiniai vandenys susiskirsto sekančiai (žr. 9 ir 10 lentelėse): **gerą ekologinės būklės**

klasę atitinka matavimo vietose – ID 1, 2, 7 ir 10 esančios upės; vidutinę ekologinės būklės klasę atitinka matavimo vietose – ID 3, 4 ir 8 esančios upės; blogą ekologinės būklės klasę atitinka matavimo vietose – ID 6 esantis tvenkinys ir ID 9 esantis ežeras; labai blogą ekologinės būklės klasę atitinka matavimo vietoje – ID 5 esantis tvenkinys.

2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybėje tirtuose paviršiniuose vandenyse **ChDS** koncentracija įvairavo nuo 10,80 mg/l iki 35,04 mg/l. Iš turimų duomenų suskaičiuotas metinis vidurkis keitėsi nuo 21,82 mg/l iki 29,62 mg/l. Santykinai didžiausias metinis vidurkis suskaičiuotas Laukystos upelyje ties Mančiūnų k., Žaslių sen.

REKOMENDACIJOS

Siekiant mažinti antropogeninės taršos poveikį ir teigiamai įtakoti eutrofikacijos procesus, vykstančius paviršinio vandens telkiniuose, galimi šie veiksmai:

1. Vandens ekosistemų hidrobiologinių parametų subalansavimas:

- a) Labilių biogeninių medžiagų (azoto ir fosforo) vandens masėje mažinimas (naudojamos hidrocheminių parametų stabilizavimo priemonės);
- b) biomanipuliacija: dugną rausiančių (karpio, karoso) ir planktonėdžių žuvų (kuojos, raudės ir kt.) bendrijos pakeitimas plėšriųjų (lydekos, ešerio) žuvų bendrija;
- c) dumbliaus ir kai kuriuos makrofitus ėdančios žuvies (pvz. margojo plačiakakčio) įveisimas;
- d) konkurencijos tarp planktono ir makrolitų dėl maisto medžiagų skatinimas, t. y. kontroliuojant makrofitinę augaliją ribojamas fitoplanktono vystymasis ir taip didinamas vandens skaidrumas;
- e) cheminės priemonės: vandenyje esančio perteklinio fosforo cheminis surišimas į patvarius ir inertinius junginius, panaudojant aliuminio koaguliantus (polialiuminio chloridą, polialiuminio sulfatą), taip pat tam tikrais atvejais – ir geležies koaguliantus (geležies (III) chloridą).

2. Makrofitinės augalijos kontrolė:

- a) hidrocheminių parametų stabilizavimo ir biogeninių medžiagų koncentracijos sumažinimo priemonės (litoralinėje zonoje sumažėjus maisto medžiagų kiekiui, neskatinamas (arba ribojamas) makrofitų juostų plėtimasis);
- b) mechaninės kontrolės priemonės: rankinis ar mechanizuotas pjovimas, mechaninis pašalinimas, helofitų šienavimas pakrantėse ir nuo ledo; litoralės uždengimas šviesos nepraleidžiančia plėvele (po ja žūva makrofitai);

Pjaunant makrofitus, labai svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad nupjautą jų biomasę būtina iš karto surinkti ir išvežti utilizuoti (pvz., kompostuoti) už vandens telkinio tiesioginės prietakos baseino ribų. Makrofitus pjauti geriausiai tada, kai jie savo biomasėje yra sukaupę maksimalų kiekį biogeninių medžiagų (t.y. maksimaliai suaugę ir subrendę), tačiau dar nepradėję irti. Rekomenduojamas optimalus makrofitų pjovimo sezonas yra nuo rugsėjo pabaigos iki lapkričio mėn.

LITERATŪRA

1. LST EN ISO 5667-1:2007/AC:2007. Vandens kokybė. Mėginių ėmimas. 1 dalis. Mėginių ėmimo programų ir būdų sudarymo vadovas (ISO 5667-1:2006).
2. LST EN ISO 5667-3:2018. Vandens kokybė. Mėginių ėmimas. 3 dalis. Vandens mėginių konservavimas ir tvarkymas (ISO 5667-3:2018).
3. LST ISO 5667-6:2014. Vandens kokybė. Mėginių ėmimas. 6 dalis. Nurodymai, kaip imti mėginius iš upių ir upelių (tapatus ISO 5667-6:2014).
4. LST EN 5814:2012. Vandens kokybė. Ištirpusio deguonies nustatymas. Elektrocheminio zondo metodas (ISO 5814:2012).
5. LAND 47-1:2007, LAND 47-2:2007. Vandens kokybė. Biocheminio deguonies suvartojimo per n parą nustatymas.
6. LST ISO 7890-3:1998. Vandens kokybė. Nitratų azoto kiekio nustatymas. 3 dalis. Spektrometrinis metodas, vartojant sulfosalicilo rūgštį.
7. LST EN ISO 11732:2005. Vandens kokybė. Amoniakinio azoto nustatymas. Srauto analizės (CFA ir FIA) ir spektrometrinio aptikimo metodas.
8. LST EN ISO 13395:2000. Nitrito kiekio nustatymas. Molekulinės absorbcijos spektrometrinis metodas.
9. LST EN ISO 6878:2004. Vandens kokybė. Fosforo nustatymas. Spektrometrinis metodas, vartojant amonio molibdatą (ISO 6878:2004).
10. LST EN ISO 10523:2012. Vandens kokybė. pH nustatymas (ISO 10523:2008).
11. LST EN ISO 15681-1:2005. Vandens kokybė. Ortofosfato ir suminio fosforo kiekio nustatymas srauto analizės (FIA ir CFA) būdu. 1 dalis. Metodas, analizuojant purškiamą srautą (FIA) (ISO 15681-1:2003).

IV. NUOTEKŲ MONITORINGAS

Nuotekų monitoringas vykdomas siekiant stebėti daugiausia Kaišiadorių rajone išleistuvų valdančios – UAB „Kaišiadorių vandenys“ išleidžiamų per metus nuotekų kiekių ir jų taršos parametrų kaitą.

Tyrimo tikslas: stebėti antropogeninės taršos tendencijas ir nuotekų taršos įtaką paviršinio vandens telkinių būklei.

Tyrimo uždaviniai:

1. Vykdyti nuotekų kiekių ir teršalų koncentracijų stebėseną išleistuvuose;
2. Atlikti su nuotekomis patenkančių teršalų analizę, prognozuojant daromą įtaką paviršinio vandens telkinių kokybei;
3. Kaupti gautus stebėsenos duomenis ir informuoti visuomenę apie pokyčių tendencijas.

Lietaus ir buities nuotekų monitoringo metu gauti duomenys gali būti panaudoti planuojant ir vykdant prevencines priemones, mažinant antropogeninės taršos poveikį aplinkai.

Tyrimo objektas: nuotekų monitoringo stebėsenos vietų koordinatės pateiktos 16 lentelėje ir 28 pav.

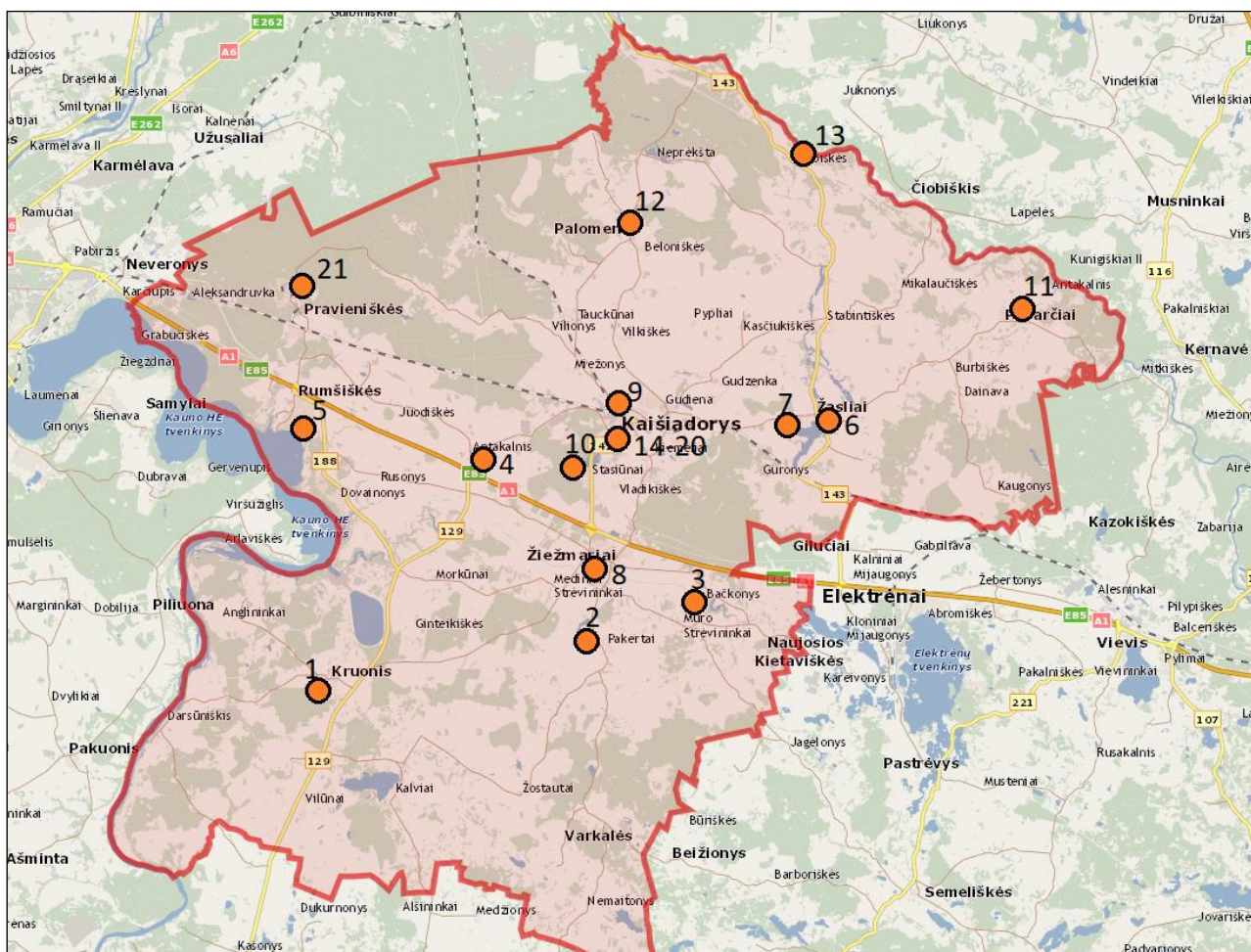
16 lentelė

Uždarnosios akcinės bendrovės "Kaišiadorių vandenys" išleistuvai

Eil. Nr.	Ūkio subjektas	Ūkinės veiklos objekto adresas	Nuotekų valymo įrenginio kodas	Nuotekų valymo įrenginio pavadinimas	Išleistuvo koordinatės (LKS)	Priimtuvas
1.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Kruonio sen., Kruonis	3490008	Kruonio NVĮ	X514917; Y6068379	Kruonė
2.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Žiežmarių apylinkės sen., Pakertai	3490004	Pakertų NVĮ	X527274; Y6070453	Kertus
3.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Žiežmarių apylinkės sen., Mūro Strėvininkai	3490016	Mūro Strėvininkų NVĮ	X532142; Y6072558	Strėva

4.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Rumšiškių sen., Antakalnis	3490006	Antakalnio NVĮ	X522796; Y6078750	Lijonas
5.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Rumšiškių sen., Rumšiškės	3490003	Rumšiškių NVĮ	X514224; Y6080448	Kauno HE tvenkinys
6.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Žaslių sen., Žasliai	3490010	Žaslių NVĮ	X538314; Y6080779	ež. Liminas
7.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Žaslių sen., Žasliai	3490032	Žaslių NVĮ Nr. 2	X535955; Y6080575	Žasla
8.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Žiežmarių sen., Žiežmariai	3490002	Žiežmarių NVĮ	X527738; Y6074073	Strėva
9.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Kaišiadorių miesto sen., Kaišiadorys	3490001	Kaišiadorių NVĮ su azoto ir fosforo šalinimu	X528650; Y6081886	Lomena
10.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Kaišiadorių miesto sen., Kaišiadorys	3490015	Urėdijos NVĮ	X526266; Y6078685	Girelės I tvenk.
11.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Paparčių sen., Paparčiai	3490007	Paparčių NVĮ	X547128; Y6085848	Žiežmara
12.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Palomenės sen., Palomenė	3490005	Palomenės NVĮ	X528975; Y6089680	Lomena
13.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Palomenės sen., Žūbiškės	3490009	Žūbiškių NVĮ	X537254; Y6092986	Neris

14.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Kaišiadorių miesto sen., Kaišiadorys			X528363; Y6079580	Lomena
15.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Kaišiadorių miesto sen., Kaišiadorys			X528162; Y6079541	Lomena
16.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Kaišiadorių miesto sen., Kaišiadorys			X529375; Y6080390	Lomena
17.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Kaišiadorių miesto sen., Kaišiadorys			X528862; Y6080167	Lomena
18.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Kaišiadorių miesto sen., Kaišiadorys			X527972; Y6079322	Lomena
19.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Kaišiadorių miesto sen., Kaišiadorys			X529484; Y6080409	Lomena
20.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Kaišiadorių miesto sen., Kaišiadorys			X528779; Y6079959	Lomena
21.	Uždaroji akcinė bendrovė "Kaišiadorių vandenys"	Kaišiadorių r. sav., Pravieniškių sen., Pravieniškės	3490021	Pravieniškių NVĮ	X514056; Y6087164	Praviena

28 pav. Nuotekų monitoringo tinklas

Tyrimo metodika. Nuotekų monitoringo rezultatų vertinimas atliekamas vadovaujantis *Nuotekų tvarkymo reglamentu*, patvirtintu Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 17 d. įsakyму Nr. D1-236 (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. spalio 8 d. įsakymo Nr. D1-515 redakcija).

17 lentelė

Kitų Lietuvoje kontroliuojamų medžiagų didžiausia leidžiama koncentracija (DLK)

Medžiagos pavadinimas	DLK į nuotekų surinkimo sistemą, mg/l	DLK į gamtinę aplinką, mg/l	DLK vandens telkinyje – priimtuve, mg/l	Ribinė koncentracija į nuotekų surinkimo sistemą, mg/l	Ribinė koncentracija į gamtinę aplinką, mg/l
Bendras azotas	100	30	*	50	12
Nitritai (NO ₂ -N)/NO ₂	0,9/3	0,45/1,5	0,03/0,1	—	0,09/0,3
Nitratai (NO ₃ -N)/NO ₃	69/300	23/100	2,3/10	—	9/39
Amonio azotas (NH ₄ -N)	15	5	1	—	2
Bendras fosforas	20	4	0,1	—	1,6
Fosfatai (PO ₄ -P)/PO ₄	—	—	0,0653/0,2	—	—
Naftos angliavandeniliai (iš viso)	25	5	0,05	5	1
Riebalai	100	5	—	20	1

TYRIMO REZULTATAI

Žemiau esančiose lentelėse pateiktos 2022 m. nuotekų monitoringo tyrimo rezultatų suvestinės gautos iš UAB „Kaišiadorių vandenys“.

18 lentelė

Nuotekų monitoringo tyrimo rezultatai

Vietos ID	Nuotekų valymo įrenginio kodas	Analitė	Prieš valymą				Po valymo			
			2022-01-13	2022-05-25	2022-09-19	2022-11-17	2022-01-13	2022-05-25	2022-09-19	2022-11-17
1	3490008	pH	7,4	7,5	7,7	7,6	7,6	7,8	7,7	7,7
		SM	120	160	140	200	4,0	7,3	6,5	8,0
		BDS ₇	210	490	240	400	2,4	15	10	15
		Amonio azotas	91	128	79	185	0,36	5,1	15	19
		Nitritų azotas	0,065	0,016	0,032	0,017	0,042	1,300	1,0	0,23
		Nitratų azotas	0,19	0,23	0,19	0,38	18	59	24	17
		Kjeldalio azotas	-	137	85	200	1,8	6,2	17	23
		Bendras azotas	-	137	85	200	20	67	42	40
		Fosfatai	8,32	11,4	8,03	9,72	0,2	10,0	5,02	3,75
		Bendras fosforas	-	12,1	8,67	10,8	0,58	10,4	5,59	4,19
		CHDS	-	1010	595	1006	39	45	44	48

19 lentelė

Nuotekų monitoringo tyrimo rezultatai

Vietos ID	Nuotekų valymo įrenginio kodas	Analitė	Prieš valymą				Po valymo			
			2022-01-13	2022-04-14	2022-07-14	2022-10-03	2022-01-13	2022-04-14	2022-07-14	2022-10-03
2	3490004	pH	8,0	7,7	7,8	7,6	8,1	7,8	7,8	7,9
		SM	89	164	130	90	11	7,2	12	3,5
		BDS ₇	170	222	44	260	29	17	16	15
		Amonio azotas	13	19	6,1	55	15	18	7,0	41
		Nitritų azotas	0,037	0,210	1,400	0,013	0,330	0,063	0,440	0,023
		Nitratų azotas	0,17	0,89	0,73	0,22	2,90	0,11	0,64	0,43
		Kjeldalio azotas	-	-	9,9	57	17	20	11	43
		Bendras azotas	-	-	12	57	20	20	12	44
		Fosfatai	5,48	5,20	1,91	13,7	2,47	4,34	1,72	7,30
		Bendras fosforas	-	-	2,63	14,4	2,90	4,87	1,93	8,02
		CHDS	-	-	106	593	53	45	46	63

Nuotekų monitoringo tyrimo rezultatai

Vietos ID	Nuotekų valymo įrenginio kodas	Analitė	Prieš valymą				Po valymo			
			2022-01-13	2022-04-14	2022-07-14	2022-10-03	2022-01-13	2022-04-14	2022-07-14	2022-10-03
3	3490016	pH	7,2	7,4	7,1	7,3	7,4	7,5	7,3	8,0
		SM	260	378	160	200	3,0	9,0	8,8	13
		BDS ₇	480	426	210	300	3,3	7,3	8,7	11
		Amonio azotas	30	32	9,4	46	0,35	1,0	0,41	0,74
		Nitritų azotas	0,067	0,022	0,004	0,040	0,020	0,230	0,033	0,029
		Nitratų azotas	0,25	0,16	0,076	0,19	19	2,1	0,30	5,5
		Kjeldalio azotas	-	-	10	50	1,6	2,2	1,3	2,2
		Bendras azotas	-	-	10	50	21	4,5	1,3	7,7
		Fosfatai	3,68	3,36	1,35	3,9	0,11	2,67	0,31	0,20
		Bendras fosforas	-	-	1,70	4,56	0,14	2,87	0,39	0,39
		CHDS	-	-	518	644	41	40	46	51

Nuotekų monitoringo tyrimo rezultatai

Vietos ID	Nuotekų valymo įrenginio kodas	Analitė	Prieš valymą				Po valymo			
			2022-03-14	2022-05-25	2022-08-09	2022-11-03	2022-03-14	2022-05-25	2022-08-09	2022-11-03
4	3490006	pH	7,9	8,0	7,8	7,7	7,7	7,9	7,7	7,8
		SM	43	120	420	80	9,0	12	20	6,3
		BDS ₇	32	120	110	140	15	20	12	20
		Amonio azotas	10	43	24	41	7,3	27	16	50
		Nitritų azotas	0,060	<0,003	0,059	0,003	0,048	0,047	0,027	0,025
		Nitratų azotas	0,46	0,19	0,047	0,12	0,68	0,15	0,12	0,18
		Kjeldalio azotas	-	47	26	45	9,0	30	19	52
		Bendras azotas	-	47	26	45	9,7	30	19	52
		Fosfatai	0,89	4,60	4,68	3,56	0,72	3,32	1,41	4,97
		Bendras fosforas	-	5,08	5,04	3,98	0,97	3,92	2,22	5,38
		CHDS	-	296	281	351	46	48	44	50

Nuotekų monitoringo tyrimo rezultatai

Vietos ID	Nuotekų valymo įrenginio kodas	Analitė	Prieš valymą				Po valymo			
			2022-01-13	2022-05-25	2022-08-10	2022-11-10	2022-01-13	2022-05-25	2022-08-10	2022-11-10
5	3490003	pH	7,7	7,9	7,6	7,7	7,7	8,0	7,7	7,8
		SM	95	160	190	120	7,4	5,8	11	6,0
		BDS ₇	140	410	320	270	6,9	3,4	6,0	2,5
		Amonio azotas	28	45	47	71	12	1,6	0,14	0,13
		Nitritų azotas	0,380	0,029	0,087	0,008	0,110	0,390	0,150	0,110
		Nitratų azotas	0,31	0,19	0,24	0,19	2,70	4,20	6,90	0,73
		Kjeldalio azotas	-	49	50	74	14	2,2	1,7	-
		Bendras azotas	-	49	50	74	17	6,8	8,8	2,0
		Fosfatai	2,30	6,43	8,59	6,86	2,05	3,83	2,02	0,28
		Bendras fosforas	-	7,10	8,98	7,30	2,43	4,09	2,30	0,42
		CHDS	-	1050	801	684	41	39	43	38

Nuotekų monitoringo tyrimo rezultatai

Vietos ID	Nuotekų valymo įrenginio kodas	Analitė	Prieš valymą				Po valymo			
			2022-01-24	2022-04-14	2022-07-18	2022-10-06	2022-01-24	2022-04-14	2022-07-18	2022-10-06
7	3490032	pH	7,7	8,0	7,7	7,7	7,0	8,0	7,8	7,4
		SM	170	212	240	170	<2,5	5,4	3,0	4,8
		BDS ₇	310	219	330	470	4,8	5,1	2,0	1,6
		Amonio azotas	80	59	78	133	0,10	0,098	0,065	0,041
		Nitritų azotas	0,008	0,017	0,007	0,008	0,031	0,015	0,021	0,042
		Nitratų azotas	0,22	0,30	0,21	0,27	15,00	9,90	13,00	13,40
		Kjeldalio azotas	-	-	85	140	2,1	1,3	1,5	1,7
		Bendras azotas	-	-	85	140	17	11	15	15
		Fosfatai	6,57	4,66	6,87	9,89	1,49	1,10	2,80	5,24
		Bendras fosforas	7,09	5,03	7,53	10,19	1,70	1,38	3,04	5,96
		CHDS	780	-	684	975	39	38	26	58

24 lentelė

Nuotekų monitoringo tyrimo rezultatai

Vietos ID	Nuotekų valymo įrenginio kodas	Analitė	Prieš valymą												Po valymo											
			2022-01-10	2022-02-07	2022-03-07	2022-04-07	2022-05-24	2022-06-13	2022-07-11	2022-08-02	2022-09-06	2022-10-10	2022-11-23	2022-12-13	2022-01-10	2022-02-07	2022-03-07	2022-04-07	2022-05-24	2022-06-13	2022-07-11	2022-08-02	2022-09-06	2022-10-10	2022-11-23	2022-12-13
8	3490002	pH	8,0	8,0	8,1	7,8	8,0	7,7	7,8	7,7	7,9	6,5	7,7	7,5	8,1	7,5	8,0	7,7	7,8	7,6	7,6	7,4	7,9	7,5	8,1	7,5
		SM	210	210	180	140	180	300	160	120	230	190	170	95	6,3	9,0	5,2	11	9,0	4,0	5,5	3,8	6,8	7,0	4,5	5,0
		BDS ₇	430	370	310	420	280	330	210	870	260	750	370	560	4,2	5,1	4,1	10	7,0	5,1	5,1	9,2	6,5	5,1	3,7	3,7
		Amonio azotas	45	50	50	36	58	74	20	21	64	48	49	47	0,60	0,89	0,89	19	22	26	0,12	0,052	0,081	0,710	0,051	0,120
		Nitritų azotas	0,039	0,035	0,013	0,290	0,007	0,021	0,560	0,250	0,017	0,036	0,004	0,035	0,044	0,046	0,061	0,080	0,095	0,160	0,220	0,006	0,130	0,530	0,042	0,060
		Nitratų azotas	0,36	0,40	0,50	1,50	0,13	0,20	1,50	1,60	0,53	0,60	0,13	0,15	4,40	4,50	5,80	0,59	0,21	0,26	5,30	0,071	4,80	6,70	14,00	7,50
		Kjeldalio azotas	50	53	53	39	62	75	31	23	70	55	51	50	1,6	1,3	1,8	20	25	28	1,4	-	1,7	1,9	1,5	1,7
		Bendras azotas	50	53	54	41	62	75	33	25	71	56	51	50	6,0	5,9	7,7	21	25	28	6,9	1,8	6,6	9,1	16	9,3
		Fosfatai	4,09	3,76	3,98	3,54	6,01	18,0	2,53	3,46	5,41	12,0	3,72	3,39	0,86	0,82	0,93	0,15	0,018	0,12	1,19	0,59	0,12	3,30	1,15	1,37
		Bendras fosforas	4,67	4,10	4,60	3,91	6,69	18,9	3,27	3,91	6,12	12,7	4,04	3,87	1,03	0,97	1,19	0,19	0,11	0,21	1,33	0,91	0,15	4,08	1,60	1,71
		CHDS	1073	912	780	1010	701	826	557	1555	649	1497	906	1375	38	41	40	44	43	41	40	43	42	58	40	39

25 lentelė

Nuotekų monitoringo tyrimo rezultatai

Vietos ID	Nuotekų valymo įrenginio kodas	Analitė	Prieš valymą												Po valymo											
			2022-01-19	2022-02-22	2022-03-01	2022-04-26	2022-05-24	2022-06-21	2022-07-26	2022-08-17	2022-09-06	2022-10-19	2022-11-16	2022-12-05	2022-01-19	2022-02-22	2022-03-01	2022-04-26	2022-05-24	2022-06-21	2022-07-26	2022-08-17	2022-09-06	2022-10-19	2022-11-16	2022-12-05
9	3490001	pH	7,7	5,0	7,8	7,9	7,6	7,8	7,7	7,7	7,6	7,7	7,6	7,7	7,5	5,0	7,7	7,9	7,4	7,6	7,8	7,7	7,8	7,7	7,7	7,8
		SM	110	210	140	194	103	170	250	290	150	300	170	97	2,8	5,2	3,8	4,2	6,5	12	3,3	2,6	<2,5	7,3	7,0	4,5
		BDS ₇	310	130	210	247	439	230	220	390	320	480	162	247	2,7	6,4	3,5	2,7	6,0	2,7	2,6	2,7	2,4	2,6	5,1	3,5
		Amonio azotas	78	12	26	32	41	28	35	48	51	53	34	62	0,034	0,270	0,650	0,057	0,015	0,029	0,012	0,150	0,028	0,037	0,078	0,024
		Nitritų azotas	0,170	0,700	0,021	0,130	0,053	0,013	0,033	0,040	0,450	0,200	0,190	<0,003	0,029	0,140	0,019	0,023	0,017	0,010	0,010	0,036	0,013	0,015	0,058	0,029
		Nitratų azotas	0,40	0,25	0,089	0,28	0,30	0,14	0,13	0,14	0,24	0,24	0,32	0,38	8,1	4,3	5,2	3,4	3,6	4,2	2,0	1,3	5,2	8,0	6,4	6,4
		Kjeldalio azotas	80	15	30	42	50	30	40	88	60	60	40	65	1,4	2,1	2,1	3,5	2,3	2,2	3,0	7,2	2,0	1,4	2,1	1,4
		Bendras azotas	80	16	30	42	50	30	40	88	61	60	41	65	9,5	6,5	7,3	6,9	5,9	6,4	5,0	8,5	7,2	9,4	8,6	7,8
		Fosfatai	3,24	1,00	2,12	3,87	5,18	3,11	3,80	6,00	5,79	6,10	3,19	5,95	0,035	0,039	0,14	1,07	0,29	0,32	0,50	0,66	0,47	0,82	0,79	0,26
		Bendras fosforas	5,37	1,48	3,78	4,12	7,67	4,10	4,12	8,10	6,78	8,33	4,48	7,31	0,082	0,085	0,22	1,15	0,34	0,41	0,77	0,76	0,71	0,92	0,86	0,39
		CHDS	751	328	530	576	780	574	557	774	805	1190	405	618	29	38	40	38	39	37	29	41	32	29	40	38
		riebalai	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4,5	4,3	4,7	4,0	4,8	4,1	3,8	4,2	4,9	4,5	4,0	4,5
		Di (2- etilheksilftalata)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,42	0,26	-	-	-	-	<0,1	-	<0,1	-
		dibutilftalatas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,37	0,29	-	-	-	-	<0,1	-	0,20	-

Nuotekų monitoringo tyrimo rezultatai

Vietos ID	Nuotekų valymo įrenginio kodas	Analitė	Prieš valymą				Po valymo			
			2022-03-14	2022-06-01	2022-09-13	2022-12-12	2022-03-14	2022-06-01	2022-09-13	2022-12-12
11	3490007	pH	7,8	8,0	7,7	8,0	7,9	7,9	7,8	8,1
		SM	35	30	100	120	6,3	<2,5	10	8,3
		BDS ₇	17	10	68	28	6,1	4,5	8,5	8,1
		Amonio azotas	11	8,1	46	25	8,7	7,7	34	19
		Nitritų azotas	0,290	0,220	0,670	0,500	0,150	0,220	0,067	0,300
		Nitratų azotas	2,80	3,30	0,17	0,80	2,10	1,40	0,24	0,85
		Kjeldalio azotas	-	10	50	26	9,3	8,4	38	20
		Bendras azotas	-	14	50	27	12	10	38	21
		Fosfatai	1,51	1,00	8,48	3,53	1,23	1,13	3,68	1,47
		Bendras fosforas	-	1,20	9,17	3,93	1,57	1,30	4,16	1,79
		CHDS	-	65	170	60	43	40	42	43

Nuotekų monitoringo tyrimo rezultatai

Vietos ID	Nuotekų valymo įrenginio kodas	Analitė	Prieš valymą				Po valymo			
			2022-02-07	2022-06-01	2022-09-13	2022-12-08	2022-02-07	2022-06-01	2022-09-13	2022-12-08
12	3490005	pH	7,6	7,7	7,8	7,8	7,8	8,3	8,1	7,8
		SM	160	120	100	240	5,8	4,4	7,0	9,0
		BDS ₇	34	43	63	57	8,4	17	9,7	18
		Amonio azotas	7,6	19	115	39	3,0	21	44	50
		Nitritų azotas	0,043	0,021	0,093	0,005	0,026	0,360	1,700	0,150
		Nitratų azotas	2,40	0,15	0,27	0,140	2,80	0,75	7,20	2,50
		Kjeldalio azotas	-	21	123	40	3,7	25	47	52
		Bendras azotas	-	21	123	40	6,5	26	56	55
		Fosfatai	0,65	2,13	7,1	4,42	0,48	2,38	4,00	5,69
		Bendras fosforas	-	2,42	7,7	4,87	0,79	2,58	4,50	6,04
		CHDS	-	102	159	133	41	48	45	44

28 lentelė

Nuotekų monitoringo tyrimo rezultatai

Vietos ID	Nuotekų valymo įrenginio kodas	Analitė	Prieš valymą												Po valymo											
			2022-01-10	2022-02-02	2022-03-07	2022-04-05	2022-05-02	2022-06-01	2022-07-04	2022-08-03	2022-09-06	2022-10-04	2022-11-21	2022-12-06	2022-01-10	2022-02-02	2022-03-07	2022-04-05	2022-05-02	2022-06-01	2022-07-04	2022-08-03	2022-09-06	2022-10-04	2022-11-21	2022-12-06
21	3490017	pH	7,9	7,7	7,9	8,2	7,8	8,0	8,1	7,6	7,8	7,6	7,7	7,8	7,9	7,7	7,7	7,7	7,7	7,7	7,4	7,8	7,7	7,8	7,8	8,0
		SM	160	219	170	120	278	140	300	170	190	200	300	220	6,8	16	9,8	5,8	11	3,8	7,8	11	7,0	4,8	3,3	7,5
		BDS ₇	320	324	180	668	293	110	210	250	370	160	330	310	4,4	3,1	2,1	7,4	4,5	3,8	7,9	6,5	2,6	5,9	4,2	5,5
		Amonio azotas	45	34	43	60	46	74	41	41	72	39	85	41	23	23	19	25	23	14	21	20	20	18	21	14
		Nitritų azotas	0,007	0,049	0,009	<0,003	0,016	0,006	0,024	0,019	0,012	0,012	0,210	0,010	0,043	0,083	0,170	0,260	0,035	0,290	0,033	0,077	0,770	0,100	0,410	0,490
		Nitratų azotas	0,36	0,43	0,30	0,18	0,47	0,16	0,33	0,29	0,23	0,39	0,34	0,22	1,20	0,83	5,90	4,80	1,00	3,40	2,10	2,40	4,10	2,10	12	4,5
		Kjeldalio azotas	52	37	46	63	50	77	47	45	74	44	90	43	26	25	21	27	25	16	25	21	22	21	23	16
		Bendras azotas	52	38	46	63	51	77	47	45	74	44	91	43	27	26	27	32	26	20	27	24	27	23	35	21
		Fosfatai	2,70	5,05	4,69	5,20	3,96	3,74	4,46	4,03	7,23	4,16	9,59	5,22	2,01	2,87	2,92	4,17	2,51	3,04	2,65	2,61	2,27	2,37	4,91	2,21
		Bendras fosforas	3,18	5,41	5,10	6,71	4,35	3,98	4,84	4,72	8,07	4,80	10,40	5,68	2,41	3,06	3,26	4,87	2,93	3,44	2,94	2,92	2,72	2,73	5,30	2,62
		CHDS	792	709	453	668	720	282	515	599	931	372	820	764	44	38	40	40	43	41	42	42	39	48	40	42

IŠVADOS

2022 m. Kaišiadorių rajono nuotekų valymo įrenginiuose išvalytų nuotekų tyrimų rezultatai įvairavo sekančiai:

2022 m. Visuose nuotekų valymo įrenginiuose atliktuose išvalytų nuotekų tyrimuose **pH koncentracijos** įvairavo nuo 5,0 pH vienetų iki 8,3 pH vienetų. 2022 m. vasario 22 d. Kaišiadorių NVĮ valytuve nukrypo nuo leistinų ribų (<6,5 - >9,5) (žr. 25 lentelė).

2022 m. Visuose nuotekų valymo įrenginiuose atliktuose išvalytų nuotekų tyrimuose **Skendinčių medžiagų koncentracijos** įvairavo nuo a<2,5 mg/l iki 20 mg/l ir nei viename valytuve nenukrypo nuo leistinų ribų.

2022 m. Visuose nuotekų valymo įrenginiuose atliktuose išvalytų nuotekų tyrimuose **biocheminio deguonies suvartojimo per 7 dienas (BDS₇) vertės** įvairavo nuo 1,6 mg/lO₂ iki 29 mg/lO₂ ir nei viename valytuve nenukrypo nuo leistinų ribų.

2022 m. Visuose nuotekų valymo įrenginiuose atliktuose išvalytų nuotekų tyrimuose **Amonio azoto koncentracijos** įvairavo nuo 0,012 mg/l iki 50,0 mg/l.

2022 m. Visuose nuotekų valymo įrenginiuose atliktuose išvalytų nuotekų tyrimuose **Nitritų azoto koncentracijos** įvairavo nuo 0,006 mg/l iki 1,700 mg/l.

2022 m. Visuose nuotekų valymo įrenginiuose atliktuose išvalytų nuotekų tyrimuose **Nitratų azoto koncentracijos** įvairavo nuo 0,071 mg/l iki 59,0 mg/l.

2022 m. Visuose nuotekų valymo įrenginiuose atliktuose išvalytų nuotekų tyrimuose **Kjeldalio azoto koncentracijos** įvairavo nuo 1,3 mg/l iki 52 mg/l.

2022 m. Visuose nuotekų valymo įrenginiuose atliktuose išvalytų nuotekų tyrimuose **Bendrojo azoto koncentracijos** įvairavo nuo 1,3 mg/l iki 67 mg/l.

2022 m. Visuose nuotekų valymo įrenginiuose atliktuose išvalytų nuotekų tyrimuose **Fosfatų koncentracijos** įvairavo nuo 0,018 mg/l iki 10,0 mg/l.

2022 m. Visuose nuotekų valymo įrenginiuose atliktuose išvalytų nuotekų tyrimuose **Bendrojo fosforo koncentracijos** įvairavo nuo 0,082 mg/l iki 10,4 mg/l.

2022 m. Visuose nuotekų valymo įrenginiuose atliktuose išvalytų nuotekų tyrimuose **ChDS vertės** įvairavo nuo 26 mg/l iki 63 mg/l.

2022 m. Visuose nuotekų valymo įrenginiuose atliktuose išvalytų nuotekų tyrimuose **riebalų koncentracijos** įvairavo nuo 3,8 mg/l iki 4,9 mg/l.

2022 m. Visuose nuotekų valymo įrenginiuose atliktuose išvalytų nuotekų tyrimuose **Di (2-etilheksilftalatas) koncentracijos** įvairavo nuo a<1,0 mg/l iki 0,42 mg/l.

2022 m. Visuose nuotekų valymo įrenginiuose atliktuose išvalytų nuotekų tyrimuose **Dibutilftalatas koncentracijos** įvairavo nuo a<0,1 mg/l iki 0,37 mg/l.

LITERATŪRA

1. Kaišiadorių m. nuotekų valyklos nuotekų rodiklių gerinimo ir priimtuvo analizės galimybių studija. UAB „Gabija“. 2019 m., Vilnius.
2. Nuotekų tvarkymo reglamentas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2006 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. D1-236 (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2007 m. spalio 8 d. įsakymo Nr. D1-515 redakcija).

V. SOSNOVSKIO BARŠČIO AUGAVIEČIŲ MONITORINGAS

Sosnovskio barščio (*Heracleum sosnowskyi*) gausos reguliavimo Kaišiadorių rajono savivaldybėje taikytų priemonių įgyvendinimo ir jų efektyvumo vertinimas atliktas 2022 m. Sosnovskio barščių naikinimo priemonės taikytos tikrai valstybinės nuosavybės žemėje.

Ekspertinis vertinimas per 2022 m. Sosnovskio barščių naikinimo sezoną buvo vykdytas etapais. Pirmasis vertinimas atliktas 2022 m. birželio 10–24 dienomis, antrasis – 2022 m. birželio 27–liepos 1 dienomis, trečiasis – 2022 m. rugpjūčio 22–30 dienomis ir ketvirtasis – 2022 m. rugsėjo 12–20 dienomis.

Tyrimo tikslas: stebėti Sosnovskio barščio (lot. *Heracleum sosnowskyi*) paplitimą Kaišiadorių rajono savivaldybėje. Gautus rezultatus taikyti šio invazinio augalo plitimo kontrolei bei augimviečių naikinimui ir visuomenės informavimui.

Tyrimo uždaviniai:

1. vykdyti nuolatinę Sosnovskio barščio augaviečių stebėseną;
2. vykdyti naujų Sosnovskio barščio augaviečių fiksavimą;
3. kaupti ir analizuoti gautus stebėsenos duomenis, ir informuoti visuomenę apie pokyčių tendencijas.

Sosnovskio barščio monitoringo metu gauti duomenys gali būti panaudoti planuojant ir vykdamas invazinio augalo naikinimo veiklas.

Tyrimo objektas: Sosnovskio barščio monitoringas vykdomas kas antrus metus revizuojant jau žinomas augavietes, fiksuojant jų užimamo ploto duomenis, taip pat fiksuojant naujas augavietes (su koordinatėmis LKS-94 sistemoje), jų plotą, teritorijos teisinį statusą ir žemės nuosavybę, taip pat populiacijos būklės aprašymas.

Žemiau esančioje lentelėje pateikiamas Sosnovskio barščio monitoringo vietų sąrašas su lokalizacijos duomenimis.

29 lentelė

Sosnovskio barščio monitoringo vietų lokalizacija

Eil. Nr.	Augavietės vieta	Koordinatės LKS-94
1.	Kruonio sen.,	X-518690; Y-6073938 X-518686; Y-6073942
2.	Kruonio HAE, Kruonio sen.	X-518289; Y-6073369
3.	Tadaravos k., Kruonio sen.	X-518473; Y-6074122 X-518465; Y-6074114
4.	Maisiejūnų k., Kruonio sen.	X-517208; Y-6073791 X-517205; Y-6073779
5.	Maisejūnų k., Kruonio sen.	X-517203; Y-6073816

		X-517206; Y-6073818
6.	Liaudies buities muziejaus (LBM) teritorija, Rumšiškių sen.	X-512946; Y-6081132 X-51946; Y-6081132
7.	Liaudies buities muziejaus (LBM) teritorija, Rumšiškių sen.	X-512301; Y-6081186 X-512301; Y-6081185
8.	Pravieniškių sen.	X-514741; Y-6085856 X-514750; Y-6085851
9.	Pravieniškių sen.	X-514415; Y-6086185 X-514414; Y-6086185
10.	Pravieniškių k., pamiškė, Pravieniškių sen.	X-514094; Y-6086447 X-514096; Y-6086447
11.	Tadaravos k., Kruonio sen.	X-518542; Y-6074059 X-518543; Y-6074063
12.	Tadaravos k., Kruonio sen.	X-518402; Y-6073590 X-518396; Y-6073568
13.	Kruonio sen.	X-518279; Y-6073419 X-518276; Y-6073413
14.	Surgantiškių k., Kruonio sen.	X-517370; Y-6073639
15.	Surgantiškių k., Kruonio sen.	X-517254; Y-6073706 X-517194; Y-6073703
16.	Rumšiškių mstl., Rumšiškių sen.	X-5,599; Y-6080954 X-514191; Y-6080949
17.	Kaišiadorių m. sen., SB „Baltasis berželis“	X-526519; Y-6080076 X-526532; Y-6080085 X-526537; Y-6080079 X-526538; Y-6080085
18.	Kruonio sen.	X-518557; Y-6073967 X-518557; Y-6073967
19.	Liaudies buities muziejaus (LBM) teritorija, Rumšiškių sen.	X-512351; Y-6081255 X-512327; Y-601290
20.	SB TADARAVA	X-518371; Y-6074238 X-518367; Y-6074236

Tyrimo metodika. Vykdamas Sosnovskio barščio (lot. *Heracleum sosnovskyi*) monitoringą, kas antrus metus (pradedant nuo 2020 m.) iki spalio mėnesio pabaigos surinkti informaciją iš Kaišiadorių raj. seniūnijų ir savivaldybės apie Sosnovskio barščio augaviečių ploto pokyčius, naujų augaviečių atsiradimą, atliktus naikinimo darbus. Vykdamas Sosnovskio barščio augaviečių aprašymą vadovautis Invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 352 „Dėl introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo tvarkos aprašo, invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašo, invazinių rūšių kontrolės tarybos sudėties ir nuostatų, introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo programos patvirtinimo“.

TYRIMO OBJEKTO PARAMETRŲ EKSPLIKACIJA

Sosnovskio barštis plinta labai sparčiai, išstumia vietines rūšis ir „užkariauja“ vis daugiau plotų. Ten, kur žemė paliekama dirvonuoti, o šio augalo gausos niekas nereguliuoja, kasmet galima pamatyti naujas augavietes. Kiekvienas žydintis skėtis – taip vadinamas barščio žiedynas – subrandina mažiausiai 10 tūkst. sėklų, o didžiausi – net iki 100 tūkstančių. Jos išlieka gyvybingos keletą metų. Sosnovskio barštį sunku išnaikinti dar ir todėl, kad jis atželia iš šaknų, kurias užaugina iki 10 cm storio ir įleidžia labai giliai į žemę.

Lietuvoje šis augalas išauga nuo 3 iki 5 m aukščio. Stiebas status, tvirtas, apaugęs plaukeliais, šakotas. Šaknis liemeninė, iki 10 cm skersmens, labai tvirta. Lapai 50 – 60 cm ilgio.

Žiedynas gali būti iki 0,5 m skersmens sudėtinis skėtis, sudarytas iš 30 – 150 paprastų žiedynų. Vienas augalas išaugina iki 6 – 8 žiedynų. Žiedai balti ar rausvi, jų plotis viršija ilgį.

Vaisius skeltavaisis, sudarytas iš dviejų vienasėklių, kiaušiniškų, iš šonų labai suplotų neatsidarančių merikarpių. 1000 vaisių sveria nuo 3 iki 9 gramų. Iš sėklų išaugę individai pirmaisiais metais lėtai augina pamatinius lapus, antraisiais ir trečiaisiais – auga sparčiai. Ketverių ar penkerių metų amžiaus individai, esant palankioms sąlygoms, pasiekia brandos amžių. Augalas atsparus šalčiui.

Barščio reprodukcinis potencialas labai didelis: augalas sudaro apie 10 – 100 tūkst. sėklų, kurios pasklinda 4 m spinduliu. Apie 95 procentai nukritusių sėklų kaupiasi dirvožemio viršutiniame sluoksnyje. Didžioji jų dalis lieka gyvybingos ir sudaro taip vadinamą „Sėklų banką“. Dalis jų gali sudygti po 2 – 6 metų. Sosnovskio barščio „silpnoji vieta“ yra šviesos poreikis – sėklos nesudygsta ir jauni augalai negali augti, trūkstant šviesos. Ant sėklų užpylus 25 cm žemės sluoksnį, jos žūva. Tačiau šį naikinimo būdą taikyti nelygiose upių pakrantėse ar miškuose nėra paprasta. Net keliolika kartų nupjovus, augalas nesunyksta, atželia iš likusios žemėje. Žydi liepą – rugsėjį.

Sosnovskio barštis turi net keletą bruožų, kurie yra nepalankūs žmogui: visos augalo dalys kaupia daug aktyvios medžiagos furanokumarino, kuri žmogui prisiartinus prie augalo, juos skinant ar šienaujant, gali smarkiai apdegtinti neapsaugotą žmogaus odą, sukelti ypač stiprią organizmo alerginę reakciją – odos paraudimus, dideles vandeningas pūsles, kurios plyšę virsta ilgai negyjančiomis žaizdomis, ypač tai būdinga saulėtomis dienomis, kai yra aktyvesnis šios medžiagos išsiskyrimas į orą. Suvešėję augalai nustelbia visą kitą augaliją, be to jie subrandina tūkstančius lengvai platinamų sėklų. Nupjovus augalas nesunyksta, o vis atželia iš likusių žemėje šaknų, kol galų gale subrandina sėklas. Todėl pastaraisiais metais gausėjant neprižiūrimų laukų, pakelių ir dykviečių šie augalai nekontroliuojamai išplito beveik visoje mūsų šalies teritorijoje.

Sosnovskio barštis, kaip sparčiai plintantis ir grėsmę aplinkai ir žmonių sveikatai keliantis augalas, yra įtrauktas į Invazinių Lietuvoje organizmų rūšių sąrašą.

TYRIMO REZULTATAI

Žemiau esančioje lentelėje pateikta 2022 m. Kaišiadorių rajono savivaldybės teritorijoje Sosnovskio barščio naikinimo priemonių efektyvumo vertinimas.

30 lentelė

Sosnovskio barščio naikinimo priemonių Kaišiadorių rajono savivaldybės teritorijoje efektyvumo vertinimas

Augavietės kodas	Augavietės vieta	Plotas (ha)	Augavietės koordinatės LKS-94	Vertinimo rezultatai
KAIŠIADORIŲ Miesto seniūnija				
KMS-1	Kaišiadorių m. sen., Vytauto Didžiojo g., aplink atliekų priėmimo aikštelės	1,50	528354; 6081913	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KMS-2	Kaišiadorių m. sen., Vytauto Didžiojo g.	0,30	6081793; 528277	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KMS-3	Kaišiadorių m. sen., Pramonės g. Kaišiadorių m.	1,60	527731; 6081856	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KMS-4	Kaišiadorių m. sen., Pramonės g. Kaišiadorių m.	0,60	528228; 6081487	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KMS-5	Kaišiadorių m. sen., Pramonės g. (prie metalo supirktuvės)	0,90	528227; 6081774	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KMS-7	Kaišiadorių m. sen., SB „Baltasis berželis“	0,30	526567; 6080105	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
Kruonio seniūnija				
KRS-1	Kruonio sen., Tadaravos k., kelio 129/1817 pakelė, Seibūtai-Morkūnai	0,70	518724; 6074143	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-2	Kruonio sen., Tadaravos k. Miško g.	0,76	518283; 6074205	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-3	Kruonio sen., Miško g., Tadaravos k. pakelė	0,50	518317; 6074203	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-4	Kruonio sen., Miško g., Tadaravos k./Surgantiškiu (abi kelio pusės)	0,20	517863; 6073742	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-6	Kruonio sen., Tadaravos k. SB „Strėva“	0,27	6074404; 518420	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-7	Kruonio sen., Vekonių k., Grėžieniškių k.	0,12	516028; 6072310	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.

Augavietės kodas	Augavietės vieta	Plotas (ha)	Augavietės koordinatės LKS-94	Vertinimo rezultatai
KRS-8	Kruonio sen., Burčiakų miškas, kelio 129 Antakalnis-Alytus pakelė	0,10	517872; 6070378	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-9	Kruonio sen., Darsūniškės k. (prie kapinių)	0,02	50810; 56066587	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-10	Kruonio sen., Gintekiškių k., kelio 129 pakelė	0,21	518060; 6071191	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-11	Kruonio sen., Seibūtų k., Seibūtų kapinės	0,05	519217; 6073946	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-12	Kruonio sen., Seibūtų k., Seibūtų kapinės	0,10	519146; 6073923	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-13	Kruonio sen., Seibūtų k.	0,36	519054; 6073869	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-14	Kruonio sen., Tadaravos k., kelio 188 pakelė SB „Strėva“	0,70	518375; 6074284	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę nesubrendusių individų.
KRS-15	Kruonio sen., Seibūtų k., kelio 1817/129 pakelė „Strėva“	1,60	518587; 6074070	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-16	Kruonio sen., Tadaravos/Maisiejūnų k., Antakalnio g., kelio 188/129 pakelė	1,50	518033; 6073426	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-17	Kruonio sen., Tadaravos k./ kelio 129/1817 pakelė	2,0	518356; 6073387	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-18	Kruonio sen., Tadaravos k., Antakalnio g./ kelio 129/1817 pakelė	2,0	518153; 6073393	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-19	Kruonio sen., Surgantiškių k.	0,05	517492; 6073334	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-20	Kruonio sen., Surgantikių k., Marių g.	0,07	516643; 6073874	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-21	Kruonio sen., Maisiejūnų k., Maisiejūnų piliakalnio aplinka, PR dalis	1,70	517287; 6073790	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-22	Kruonio sen., Vilūnų k. 129 kelio pakelė	0,01	513408; 6062272	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-23	Kruonio sen., Burčiakų miškas, kelio kelio 129 pakelė	0,08	517636; 6069974	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-24	Kruonio sen., Burčiakų miškas, kelio kelio 129 pakelė	0,02	517557; 6069812	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.

Auga- vietės kodas	Augavietės vieta	Plotas (ha)	Augavietės koordinatės LKS-94	Vertinimo rezultatai
KRS-25	Kruonio sen., Surgantiškių k., Piliakalnio g.	0,20	518147; 6074043	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-26	Kruonio sen., Surgantiškių k., Miško g.	0,19	517881; 6073779	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-27	Kruonio sen., Surgantiškių k., Miško g.	0,01	517438; 6073309	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-28	Kruonio sen., Surgantiškių k.,	0,10	518098; 6072537	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-30	Kruonio sen., Darsūniškio k.	0,01	508032; 6065992	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai.
KRS-31	Kruonio sen., Maisiejūnų k., Maisiejūnų piliakalnio ŠV dalis	0,40	517144; 6073784	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-33	Kruonio sen., kelio 129 pakelė, Vilūnų k.	0,04	513452; 6062285;	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-37	Kruonio sen., Kruonio mstl. (karjeras)	0,48	514701; 6068737	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
KRS-38	Kruonio sen., Kruonio mstl. (karjeras)	0,32	514746; 6068856	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
PALOMENĖS SENIŪNIJA				
PAS-1	Palomenės sen., Antanaičių miškas, Palomenės g-ja	0,55	532540 6089137	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
PAS-5	Palomenės sen., Palomenė Miežonių k., Stotelės g., kelio 1814 pakelė	0,04	527614; 6082754	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai.
PRAVIEŅIŠKIŲ SENIŪNIJA				
PRS-1	Pravieniškių sen., Pravieniškių g-ja, kv. 513, sklp.9	0,52	514776; 6086479	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
PRS-2	Pravieniškių sen., Pravieniškių g-ja, kv. 513, sklp.23	0,10	514406; 6086233	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
PRS-3	Pravieniškių sen., Pravieniškių g-ja, kv. 356/353, sklp.2; 35	0,20	514781; 6083805	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
PRS-4	Pravieniškių sen., Pravieniškių miškas	0,08	518267; 6086250	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
PRS-5	Pravieniškių sen., Aleksandruvkos k.	0,10	510957; 6086227	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
PRS-6	Pravieniškių sen., Pušyno g., Aleksandruvkos k.	0,40	510972; 6086299	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.

Auga- vietės kodas	Augavietės vieta	Plotas (ha)	Augavietės koordinatės LKS-94	Vertinimo rezultatai
PRS-7	Pravieniškių sen. , Pamierio g. pakelė	1,70	514719; 6084972	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
PRS-8	Pravieniškių sen., Pravieniškių II k., Totorių g., kelio 1804 pakelė	0,40	514386; 6085136	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUMŠIŠKIŲ SENIŪNIJA				
RUS-1	Rumšiškių sen., Byliškių g.	0,37	512897; 6081931	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-2	Rumšiškių sen., Byliškių g.	0,03	513369; 6082005	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-3	Rumšiškių sen., Bartkūnų k., kelio pakelė: Tadarava- Rumšiškės sankryža	0,22	517740; 6075554	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-4	Rumšiškių sen., Slėnio g. Salomiškio k., kelio 188 pakelė	0,04	517963 ;6075190	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-5	Rumšiškių sen., Slėnio g. Salomiškio k., kelio 188 pakelė	0,04	518189; 6074813	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-6	Rumšiškių sen., LLBM	0,24	512513; 6081792	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-7	Rumšiškių sen., LLBM	1,30	512293; 6081212	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-8	Rumšiškių sen., LLBM	0,24	512493; 6080822	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-9	Rumšiškių sen., LLBM	2,0	512376; 6080723	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-10	Rumšiškių sen., LLBM	0,44	512460; 6080459	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-11	Rumšiškių sen., LLBM	0,04	512755; 6081138	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-12	Rumšiškių sen., Pravieniškių g-ja, kv. 331, sklp.15	0,01	509646; 6084043	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-13	Rumšiškių sen., Rumšiškių miškas, Pravieniškių g-ja, kv. 589, sklp.6	0,02	518028; 6075091	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-14	Rumšiškių sen., Pravieniškių g-ja, kv. 556, sklp.2; 35	1,0	512774; 6081639	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.

Auga- vietės kodas	Augavietės vieta	Plotas (ha)	Augavietės koordinatės LKS-94	Vertinimo rezultatai
RUS-15	Rumšiškių sen., Dovainonių k, kelio 188 pakelė	0,05	515692; 6077918	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-16	Rumšiškių sen., Dovainonių k, kelio 188 pakelė	0,06	515145; 6078369	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-17	Rumšiškių sen., Dovainonių k, kelio 188 pakelė	0,10	515141; 6078599	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-18	Rumšiškių sen. Kelio A1/E85 pakelė, Rumšiškių miškas	0,02	6079507 519704	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-19	Rumšiškių sen. Kelio A1/E85 pakelė, Trakių/Rusonių k.	0,10	6085458 507802	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-20	Rumšiškių sen., LLBM	0,06	512024; 6080977	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-21	Rumšiškių sen., LLBM	0,35	512594; 6081853	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-22	Rumšiškių sen., LLBM	0,01	512820; 6081502	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-23	Rumšiškių sen., LLBM	0,01	512655; 6081626	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-24	Rumšiškių sen., LLBM	0,01	511964; 6081967	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-25	Rumšiškių sen., LLBM	0,01	511909; 6081971	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-26	Rumšiškių sen., LLBM	0,01	511984 6081590	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai.
RUS-28	Rumšiškių sen., Baniškių k.	0,01	515064; 6082111	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-29	Rumšiškių sen., Baniškių k., Pamierio g.	0,01	514984; 6082164	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-30	Rumšiškių sen., Baniškių k., Pamierio g.	0,01	514750; 6082325	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-31	Rumšiškių sen., LLBM	0,01	512322; 6081413	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-35	Rumšiškių sen., Byliškių g.	0,02	513178; 6082004	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-37	Rumšiškių sen. Baniškių k.	0,10	516188; 6081613	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.

Auga- vietės kodas	Augavietės vieta	Plotas (ha)	Augavietės koordinatės LKS-94	Vertinimo rezultatai
RUS -39	Rumšiškių sen., Užtakų k., Pamierio g.	0,08	514219; 6082643	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-41	Rumšiškių sen., /L.Lekavičiaus g.	0,25	513775; 6081533	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-47	Rumšiškių sen., Salomiškių k., Slėnio g.	0,10	517955; 6075171	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-48	Rumšiškių sen., Salomiškių k., Slėnio g.	0,15	517699; 6075609	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-49	Rumšiškių sen., Dovainonių k., Rumšiškių g.	0,01	516247; 6077143	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-50	Rumšiškių sen., Dovainonių k., Rumšiškių g.	0,01	515084; 6081169	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
RUS-51	Rumšiškių sen., Rumšiškių miškas, Paukščių g.	0,25	515791; 6074018	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
ŽIEŽMARIŲ APYLINKĖS SENIŪNIJA				
ŽAS-1	Žiežmarių apylinkės sen., Žiežmarių girininkija 89 kv. 26/19 sk. Žiežmarių apyl. sen.	0,30	526622; 6077006	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
ŽAS-2	Žiežmarių apylinkės sen., Žiežmarių girininkija 89 kv. 24/11 sk. Žiežmarių apyl. sen.	0,40	526570; 6077040	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
ŽAS-3	Žiežmarių apylinkės sen., Kaukinės k., Kaukinės miškas	0,05	530985; 6064597	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
ŽAS-4	Žiežmarių apylinkės sen., Kaukinės k., Kaukinės miškas	0,10	530985; 6064597	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
ŽMS-1	Žiežmarių sen., Jazminių g. Žiežmarių m.	0,20	527786; 6074871	Naikinimo priemonės įgyvendintos kokybiškai, likę pavieniai nesubrendę individai.
Iš viso		33,00		

Pastabos dėl Sosnovskio barščio naikinimo metodo trūkumų. Būtina pažymėti, kad Aplinkos ministerijos rekomenduojama Sosnovskio barščių naikinimo metodika, naudojant selektyvių herbicidų *Accurate 200 WG* ir *Nuance 75 WG* mišiniu, į kurį pridėta paviršiaus aktyviosios medžiagos *Kontakt* mišinį, kuriuo purškiama vieną kartą per vegetacijos sezoną, kai kuriais atvejais visiškai neefektyvus. Mažiausias šių preparatų mišinio efektyvumas yra tose augavietėse, kuriose Sosnovskio barščiai auga po medžiais arba tarp krūmų. Herbicidų mišinio veiksmingumas tokiose augavietėse sumažėja daugiau kaip du kartus, o kai kuriais atvejais siekia vos 20%. Atvirose vietovėse

augantys Sosnovskio barščio individai, nupurkšti tokiu pačiu tirpalu ir esant tokioms pačioms aplinkos sąlygoms aiškiai pakenkiami, gelsta ir dauguma žūva. Kadangi preparatų mišiniu neleidžiama Sosnovskio barščių tais pačiais metais apdoroti pakartotinai, medžiais ir krūmais apaugusiose vietovėse naikinimo laikas turi būti pratęstas (turėtų trukti mažiausiai 5 metus) arba būtina ieškoti kitų naikinimo metodų. Taip pat vertinant naikinimo efektyvumą nustatyta, kad ankstyvas Sosnovskio barščių apdorojimas herbicidų mišiniu paveikia tik anksčiausiai sudygstančius individus, o gerokai vėliau dygstančių jaunų (pibręstančių) individų jie nepaveikia. Dėl to, žuvus subrendusiems individams, jauni augalai ima sparčiai augti ir iki vasaros vidurio susidaro ištisinė jaunų Sosnovskio barščio individų lapų danga. Dėl šių metodikos trūkumų labai sumažėja naikinimo efektyvumas.

Labai svarbu surasti sprendimą, kaip būtų galima pašalinti nurodytus metodo trūkumus. Kadangi originali metodika nebuvo skelbta mokslinėje literatūroje ir nėra išsamios visų atliktų tyrimų rezultatų analizės, o pateikti tik apibendrinti rezultatai, galima daryti prielaidą, kad naikinimo metodika nepakankamai išsami arba svarbūs jos efektyvumą lemiantys veiksniai yra nutylėti. Visi vertinimo metu nustatyti Sosnovskio barščių naikinimo metodo, naudojant selektyvių herbicidų *Accurate* 200 WG ir *Nuance* 75 WG mišinį, trūkumai turėtų būti išsamiau įvertinti atliekant mokslinį tyrimą. Tik po išsamaus tyrimo, atlikto įvairiomis aplinkos sąlygomis ir įvairiais augalų vegetacijos periodais, būtų galima surasti tinkamiausią būdą ar būdus Sosnovskio barščiams naikinti atvirose ir krūmais bei medžiais apaugusiose buveinėse su įvairiu buveinės drėgmės režimu.

IŠVADOS

1. Įvertinus darbų kokybę nustatyta, kad visose augavietėse Sosnovskio barščio naikinimo priemonės įgyvendintos tinkamai.
2. Daugelyje augaviečių Sosnovskio barščių gausumas sumažėjęs daugiau kaip 70–80%, kai kuriose augavietėse sunaikinta apie 95–98% individų. Mažesnis individų mažėjimo procentas nustatytas augavietėse, kuriose naikinimo priemonės pradėtos įgyvendinti 2022 m.
3. Rekomenduojama augavietėse, kuriose išlikę mažai Sosnovskio barščio nesubrendusių (paprastai ne daugiau kaip 20) individų, 2023 m. juos naikinti ne cheminėmis priemonėmis, bet iškasti. Taip būtų garantuota, kad išlikę paskutiniai individai bus tikrai sunaikinti ir vėlesniais etapais bus mažesnė tikimybė, kad populiacija galės atsikurti.

LITERATŪRA

1. Invazinių Lietuvoje rūšių sąrašas. Patvirtinta Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. rugpjūčio 16 d. įsakymu Nr. D1-433 (Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. balandžio 28 d. įsakymo Nr. D1-381 redakcija).
2. Introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo tvarka, patvirtinta Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 352 „Dėl introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo tvarkos aprašo, invazinių rūšių kontrolės ir naikinimo tvarkos aprašo, invazinių rūšių kontrolės tarybos sudėties ir nuostatų, introdukcijos, reintrodukcijos ir perkėlimo programos patvirtinimo“. Suvestinė redakcija nuo 2018-07-01.

VI. SAUGOMŲ TERITORIJŲ GYVOSIOS GAMTOS MONITORINGAS

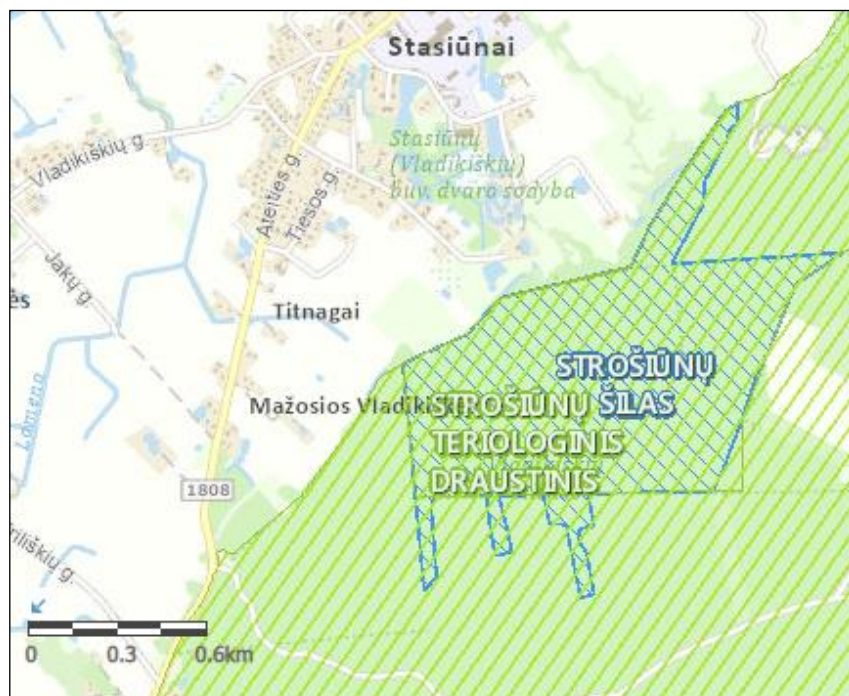
Aplinkos monitoringo saugomų teritorijų gyvosios gamtos (botaninės dalies) 2022 metų Šventininkų ir Pūstakiemio botaninių draustinių tyrimus atliko: **Dr. Zigmantas Gudžinskas**.

Tyrimo tikslas: rinkti duomenis, būtinus nustatant pagrindines natūraliosios augalijos ir gyvūnijos kitimo tendencijas Kaišiadorių rajono savivaldybės įsteigtose saugomose teritorijose.

Tyrimo uždaviniai:

1. Stebėti ir vertinti augalijos ir gyvūnijos rūšių būklę, populiacijų gyvybingumą bei gausumo kaitos pagrindines tendencijas savivaldybės įsteigtose saugomose teritorijose.
2. Įvertinti saugomų ir retų rūšių populiacijų gausumą tyrimo vietose;
3. Remiantis tyrimų duomenimis nustatyti galimas grėsmes retų ir saugomų rūšių populiacijoms ir jų buveinėms;
4. Įvertinti saugomų gamtos paveldo objektų būklę.

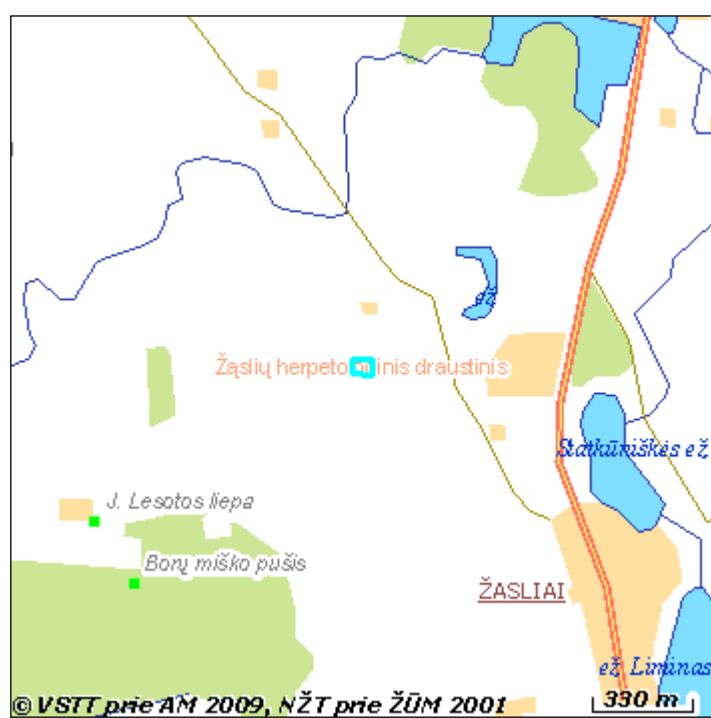
Tyrimo objektas: stebėsenos vietos pateiktos žemiau esančiuose paveiksluose, o stebėsenos vietų koordinatės pateiktos žemiau esančioje lentelėje (žr. 31 lentelė).

29 pav. Strošiūnų teriologinio draustinio lokalizacija

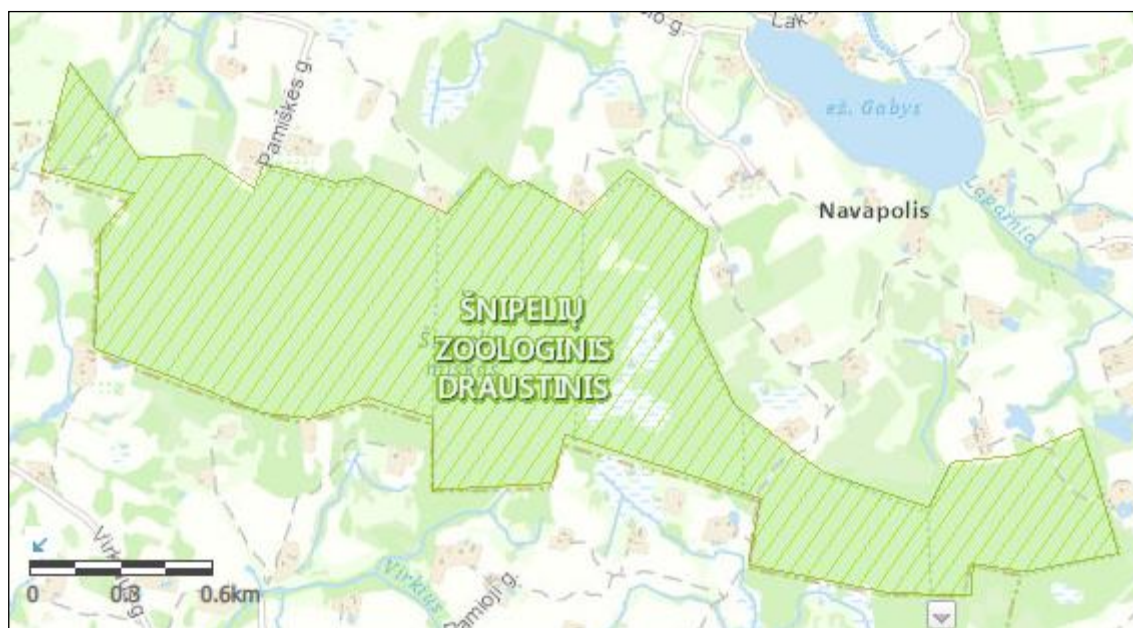

30 pav. Beičiūnų ornitologinio draustinio lokalizacija

31 pav. Žaslių herpetologinio draustinio lokalizacija

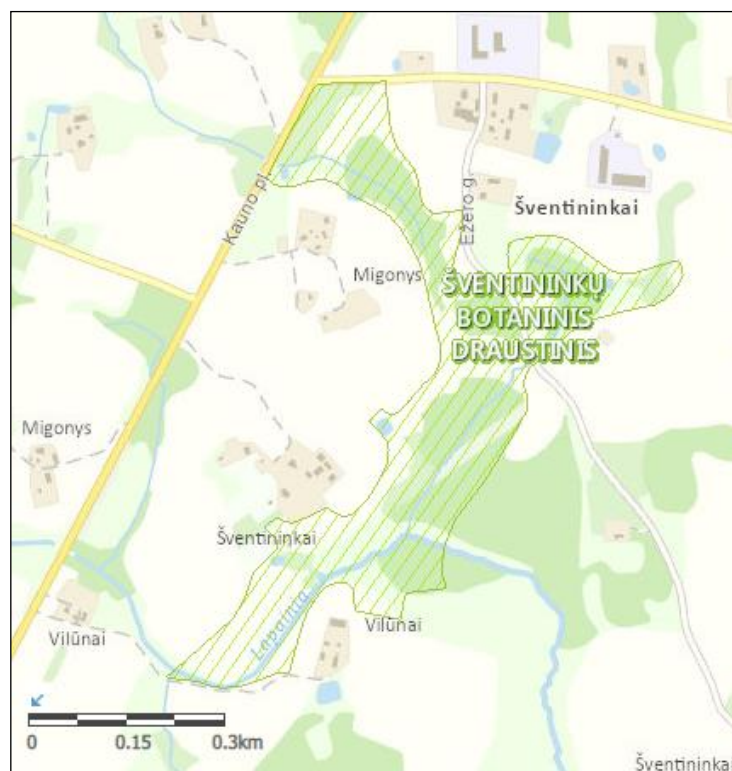

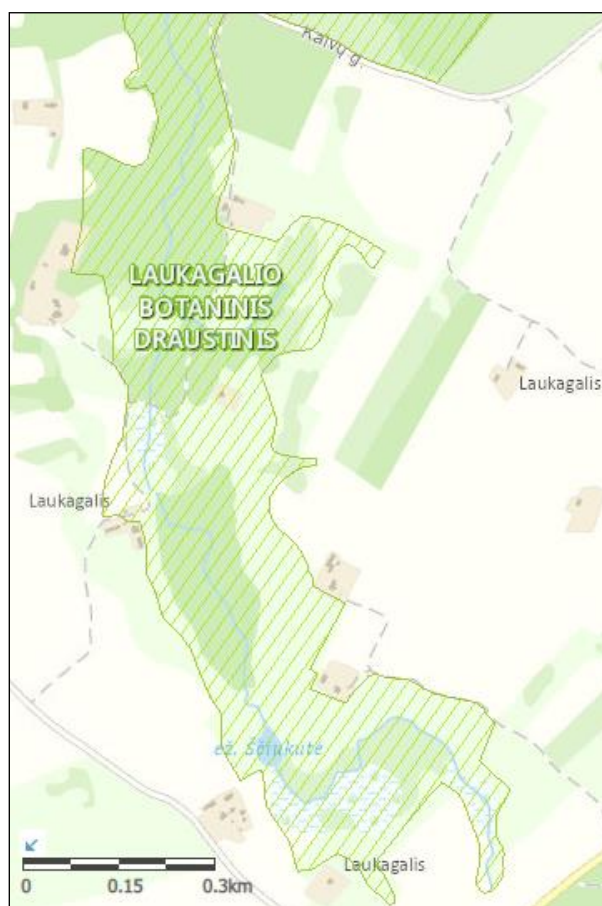
32 pav. Šnipelių zoologinio-entomologinio draustinio lokalizacija

33 pav. Šešuvos botaninio draustinio lokalizacija

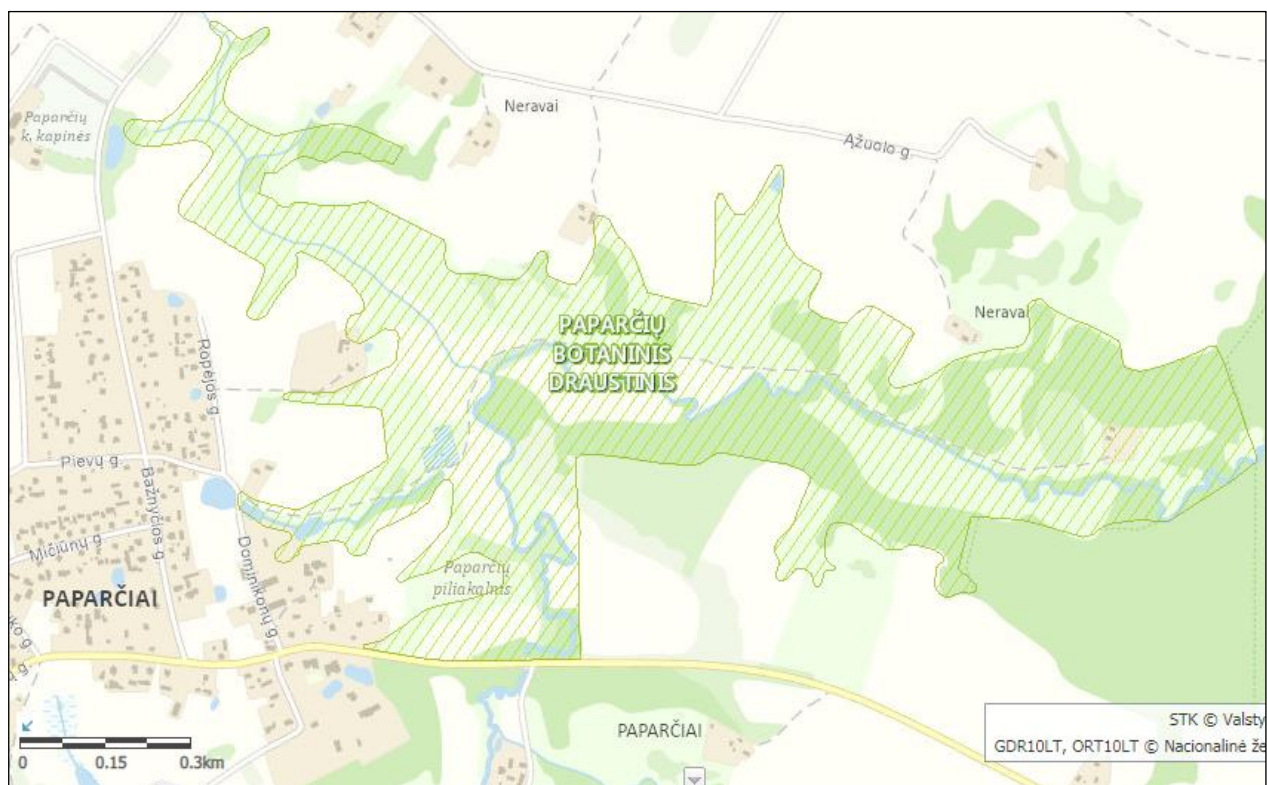

34 pav. Šventininkų botaninio draustinio lokalizacija

35 pav. Laukagalio botaninio draustinio lokalizacija

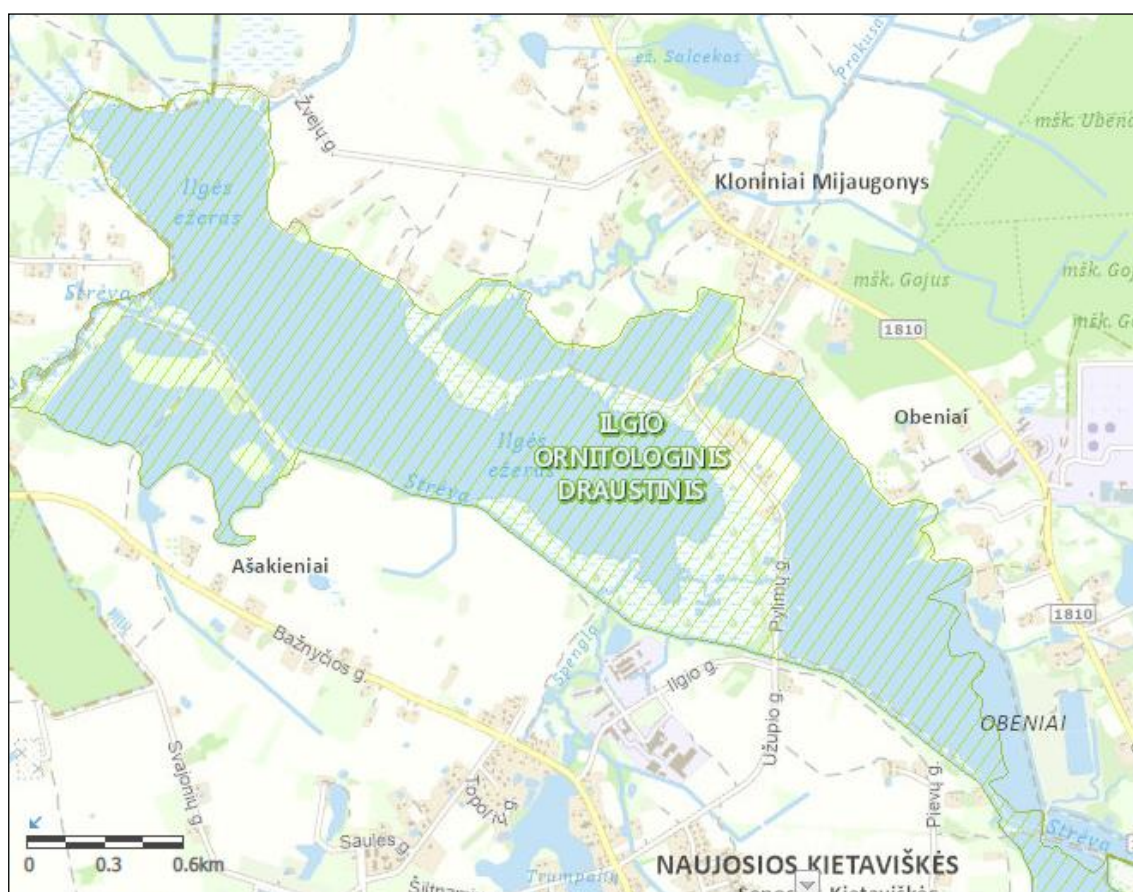
36 pav. Paparčių botaninio draustinio lokalizacija

37 pav. Midegos botaninio draustinio lokalizacija

38 pav. Pūstakiemio botaninio draustinio lokalizacija

39 pav. Ilgio ornitologinio draustinio lokalizacija

Stebėsenos vietų lokalizacija Kaišiadorių rajono savivaldybėje

Eil. Nr.	Monitoringo teritorijos pavadinimas	Koordinatės (LKS)	
		X	Y
1.	Strošiūnų teriologinis draustinis	530891	6077381
2.	Beičiūnų ornitologinis draustinis	539437	6081704
3.	Žaslių herpetologinis draustinis	536962	6082421
4.	Šnipelių zoologinis-entomologinis draustinis	522966	6059739
5.	Šešuvos botaninis draustinis	516417	6089445
6.	Šventininkų botaninis draustinis	515342	6065129
7.	Laukagalio botaninis draustinis	543651	6084542
8.	Midegos botaninis draustinis	544581	6086861
9.	Paparčių botaninis draustinis	547310	6085958
10.	Pūstakiemio botaninis draustinis	542001	6076671
11.	Ilgio ornitologinis draustinis	539001	6070880

Tyrimo metodika. Vadovautasi Europos bendrijos svarbos rūšių monitoringo metodikomis, patvirtintomis valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos direktoriaus 2016 m. vasario 26 d. įsakymu Nr. V-16 „Dėl Europos Bendrijos svarbos rūšių monitoringo metodikų patvirtinimo“.

TYRIMO REZULTATAI

Saugomos augalų rūšys ir jų populiacijų būklė Šventininkų botaniniame draustinyje. Atlikus Šventininkų botaninio draustinio tyrimus ir apibendrinus surinktą informaciją, galima konstatuoti, kad draustinio teritorijoje dabar nėra augalų rūšių, įrašytų į „Lietuvos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą“, patvirtintą Aplinkos ministro 2020 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. D1-340. Anksčiau šiame draustinyje saugotas mažasis anakamptis (*Anacamptis morio*), anksčiau vadintas mažąja gegužraibe (*Orchis morio*) (40 pav.), kurio apsaugai draustinis buvo įsteigtas.

40 pav. Žydintis mažasis anakampcis (*Anacamptis morio*) Pajūrio regioniniame parke, 2021 m.

Mažojo anakampčio populiacija Šventininkų botaniniame draustinyje buvo aptikta 1982 m. Tuo laiku pievoje augo daugiau kaip 1000 šios rūšies individų. Gyvybinga ir gausi, nors fliktuojanti, populiacija išsilaikė iki maždaug 2000 m., kai augavietės plotas buvo suartas. Nepaisant to, kad po kelerių metų pieva buvo atkurta ir per maždaug du dešimtmečius rūšių įvairovė ir buveinės struktūra iš esmės atsikūrė, nė vienas mažojo anakampčio individas vėlesniais metais nebuvo užregistruotas. Įvertinus rūšies biologines savybes (labai ilgą vystymosi ciklą), dar negalima teigti, kad populiacija sunykusi negrįžtamai. Išlieka tikimybė, kad iš dirvožemyje buvusių sėklų ar protokormų šie augalai gali atsikurti. Būtina kismet stebėti tinkamas rūšies buveines Šventininkų draustinyje dar bent 5 metus.

Induočių augalų įvairovė ir paplitimas Šventininkų botaniniame draustinyje.

Šventininkų botaninio draustinio teritorijoje iš viso užregistruoti 216 rūšių induočiai augalai, iš kurių 212 rūšys Lietuvoje savaiminės ir 4 rūšys svetimžemės (32 lentelė). Tarp svetimžemių rūšių viena yra invazinė, įrašytos į Lietuvos invazinių rūšių sąrašą – vienametė šiušelė (*Erigeron annuus*). Tarp teritorijoje užregistruotų augalų rūšių nėra nė vienos rūšies, įrašytos į Lietuvos saugomų rūšių sąrašą.

Šventininkų botaniniame draustinyje tikros pievų buveinės sudaro maždaug trečdalį viso ploto, tačiau jose užregistruota didžiausia augalų rūšių įvairovė. Tik pievose arba daugiausia pievose auga 155 augalų rūšys. Medynų buveinėse, įskaičiuojant ir krūmynus, kurie sudaro maždaug du trečdalius viso draustinio ploto, užregistruota 61 induočių augalų rūšis. Nustatyti griežtą ribą tarp pievose ir medynuose augančių rūšių sudėtinga, bet prie tam tikro buveinių tipo jos priskirtos pagal tai, kuriose vyrauja. Kadangi draustinio teritorija nedidelė (18 ha), objektyviai įvertinti įprastų rūšių dažnumo ir gausumo nėra galimybės. Visos stebėtos rūšys buvo aptiktos bent keliose vietose. Dėl to galima teigti, kad visos šio tyrimo metu aptiktos augalų rūšys yra dažnos ir gana gausios.

Šventininkų botaniniame draustinyje medynų buveinėse augalų įvairovė palyginti nedidelė. Taip yra dėl to, kad krūmynuose rūšių įvairovė ypač maža, o įvairaus amžiaus ir gana nedidelius plotus sudarantys juodalksnynai rūšių gana skurdūs. Didele rūšių įvairove išsiskiriančių šlapiųjų juodalksnynų arba aliuvinių juodalksnynų nėra.

Toliau pateikiamas Šventininkų botaniniame draustinyje užregistruotų rūšių sąrašas, sudarytas abėcėline tvarka pagal lotynišką rūšies pavadinimą, nurodomas lietuviškas augalo pavadinimas, svarbiausios buveinės ir statusas (savaiminė ar svetimžemė rūšis).

32 lentelė

Šventininkų botaninio draustinio induočių augalų rūšys, jų svarbiausios buveinės ir statusas

Lotyniškas pavadinimas	Lietuviškas pavadinimas	Buveinės	Statusas
<i>Acer platanooides</i>	Paprastasis klevas	Medynai	Savaiminė
<i>Achillea millefolium</i>	Paprastoji kraujžolė	Pievos	Savaiminė
<i>Aegopodium podagraria</i>	Paprastoji garšva	Medynai	Savaiminė
<i>Agrimonia eupatoria</i>	Vaistinė dirvuolė	Pievos	Savaiminė
<i>Agrostis capillaris</i>	Paprastoji smilga	Pievos	Savaiminė
<i>Agrostis stolonifera</i>	Baltoji smilga	Pievos	Savaiminė
<i>Ajuga reptans</i>	Šliaužiančioji vaisgina	Medynai	Savaiminė
<i>Alchemilla xanthochlora</i>	Pievinė rasakila	Pievos	Savaiminė
<i>Alnus glutinosa</i>	Juodalksnis	Medynai	Savaiminė
<i>Alnus incana</i>	Baltalksnis	Medynai	Savaiminė
<i>Alopecurus geniculatus</i>	Nariuotasis pašiaušėlis	Pievos	Savaiminė
<i>Alopecurus pratensis</i>	Pievinis pašiaušėlis	Pievos	Savaiminė
<i>Anemone nemorosa</i>	Baltažiedė plukė	Medynai	Savaiminė
<i>Anemone ranunculoides</i>	Geltonžiedė plukė	Medynai	Savaiminė
<i>Angelica sylvestris</i>	Miškinis skudutis	Pievos	Savaiminė
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	Kvapioji gardūnytė	Pievos	Savaiminė
<i>Anthriscus sylvestris</i>	Krūminis builis	Pievos	Savaiminė
<i>Arctium tomentosum</i>	Paprastoji varnalėša	Medynai	Savaiminė

<i>Armoracia rusticana</i>	Valgomasis krienas	Pievos	Svetimžemė
<i>Artemisia vulgaris</i>	Paprastasis kietis	Pievos	Savaiminė
<i>Barbarea vulgaris</i>	Paprastoji barbarytė	Pievos	Savaiminė
<i>Betula pendula</i>	Karpotasis beržas	Medynai	Savaiminė
<i>Betula pubescens</i>	Plaukuotasis beržas	Medynai	Savaiminė
<i>Bidens tripartita</i>	Triskiautis lakišius	Medynai	Savaiminė
<i>Bistorta major</i>	Paprastoji gyvatžolė	Pievos	Savaiminė
<i>Calamagrostis canescens</i>	Siauralapis lendrūnas	Medynai	Savaiminė
<i>Calamagrostis epigejos</i>	Smiltyninis lendrūnas	Pievos	Savaiminė
<i>Caltha palustris</i>	Pelkinė puriena	Pievos	Savaiminė
<i>Campanula glomerata</i>	Tankiažiedis katilėlis	Pievos	Savaiminė
<i>Campanula patula</i>	Pievinis katilėlis	Pievos	Savaiminė
<i>Campanula trachelium</i>	Dilgialapis katilėlis	Medynai	Savaiminė
<i>Cardamine amara</i>	Karčioji kartenė	Pievos	Savaiminė
<i>Cardamine pratensis</i>	Pievinė kartenė	Pievos	Savaiminė
<i>Cardaminopsis arenosa</i>	Arabidopsis arenosa	Pievos	Savaiminė
<i>Carduus crispus</i>	Garbiniuotasis dagys	Medynai	Savaiminė
<i>Carex acutiformis</i>	Pelkinė viksva	Pievos	Savaiminė
<i>Carex cespitosa</i>	Kupstinė viksva	Pievos	Savaiminė
<i>Carex flava</i>	Gelsvoji viksva	Pievos	Savaiminė
<i>Carex hirta</i>	Plaukuotoji viksva	Pievos	Savaiminė
<i>Carex nigra</i>	Paprastoji viksva	Pievos	Savaiminė
<i>Carex ovalis</i>	Kiškinė viksva	Pievos	Savaiminė
<i>Carex panicea</i>	Viksva trainė	Pievos	Savaiminė
<i>Carex spicata</i>	Akytoji viksva	Pievos	Savaiminė
<i>Carex vulpina</i>	Lapinė viksva	Pievos	Savaiminė
<i>Carum carvi</i>	Paprastasis kmynas	Pievos	Savaiminė
<i>Centaurea jacea</i>	Pakrūminė bajorė	Pievos	Savaiminė
<i>Centaurea scabiosa</i>	Didžiagalvė bajorė	Pievos	Savaiminė
<i>Centaurium erythraea</i>	Skėtinė širdažolė	Pievos	Savaiminė
<i>Cerastium holosteoides</i>	Paprastoji glažutė	Pievos	Savaiminė
<i>Chaerophyllum aromaticum</i>	Kvapusis gurgždis	Pievos	Savaiminė
<i>Chrysosplenium alternifolium</i>	Pražangialapė blužnutė	Medynai	Savaiminė
<i>Cichorium intybus</i>	Paprastoji trūkažolė	Pievos	Savaiminė
<i>Cynosurus cristatus</i>	Paprastoji kietavarpė	Pievos	Savaiminė
<i>Cirsium arvense</i>	Dirvinė usnis	Pievos	Savaiminė
<i>Cirsium oleraceum</i>	Gelsvalapė usnis	Pievos	Savaiminė
<i>Cirsium rivulare</i>	Paupinė usnis	Pievos	Savaiminė
<i>Cirsium vulgare</i>	Dygioji usnis	Pievos	Savaiminė
<i>Comarum palustre</i>	Pelkinė sidabražolė	Pievos	Savaiminė
<i>Convolvulus arvensis</i>	Dirvinis vijoklis	Pievos	Savaiminė
<i>Corylus avellana</i>	Paprastasis lazdynas	Medynai	Savaiminė
<i>Crepis paludosa</i>	Pelkinė kreisvė	Pievos	Savaiminė
<i>Dactylis glomerata</i>	Paprastoji šunažolė	Pievos	Savaiminė
<i>Dactylorhiza baltica</i>	Baltijinė gegūnė	Pievos	Savaiminė
<i>Dactylorhiza incarnata</i>	Raudonoji gegūnė	Pievos	Savaiminė
<i>Daucus carota</i>	Paprastoji morka	Pievos	Savaiminė
<i>Deschampsia cespitosa</i>	Kupstinė šluotsmilgė	Pievos	Savaiminė
<i>Dryopteris filix-mas</i>	Kelminis papartis	Medynai	Savaiminė
<i>Echium vulgare</i>	Paprastasis ežėinis	Pievos	Savaiminė
<i>Eleocharis palustris</i>	Pelkinis duonis	Pievos	Savaiminė
<i>Elymus caninus</i>	Šuninis elimas	Medynai	Savaiminė
<i>Elytrigia repens</i>	Paprastasis varputis	Pievos	Savaiminė
<i>Epilobium hirsutum</i>	Plaukuotoji ožkarožė	Pievos	Savaiminė

<i>Epilobium palustre</i>	Pelkinė ožkarožė	Pievos	Savaiminė
<i>Epilobium parviflorum</i>	Smulkiažiedė ožkarožė	Pievos	Savaiminė
<i>Equisetum arvense</i>	Dirvinis asiūklis	Pievos	Savaiminė
<i>Equisetum fluviatile</i>	Balinis asiūklis	Pievos	Savaiminė
<i>Equisetum palustre</i>	Gegužinis asiūklis	Pievos	Savaiminė
<i>Erigeron acris</i>	Karčioji šiušėlė	Pievos	Savaiminė
<i>Erigeron annuus</i>	Vienmetė šiušėlė	Pievos	Svetimžemė
<i>Erigeron canadensis</i>	Kanadinė konyza	Pievos	Svetimžemė
<i>Euonymus europaeus</i>	Europinis ožekšnis	Medynai	Savaiminė
<i>Eupatorium cannabinum</i>	Kanapinis kemeras	Medynai	Savaiminė
<i>Euphrasia rostkowiana</i>	Pievinė akišveitė	Pievos	Savaiminė
<i>Fallopia dumetorum</i>	Pakrūminis pelėvirkštis	Medynai	Savaiminė
<i>Festuca gigantea</i>	Didysis eraičinas	Medynai	Savaiminė
<i>Festuca pratensis</i>	Tikrasis eraičinas	Pievos	Savaiminė
<i>Festuca rubra</i>	Raudonasis eraičinas	Pievos	Savaiminė
<i>Filipendula ulmaria</i>	Pelkinė vingiorykštė	Pievos	Savaiminė
<i>Fragaria vesca</i>	Paprastoji žemuogė	Medynai	Savaiminė
<i>Frangula alnus</i>	Paprastasis šalteksnis	Medynai	Savaiminė
<i>Fraxinus excelsior</i>	Paprastasis uosis	Medynai	Savaiminė
<i>Gagea lutea</i>	Paprastoji vištapienė	Medynai	Savaiminė
<i>Galium boreale</i>	Šiaurinis lipikas	Pievos	Savaiminė
<i>Galium mollugo</i>	Paprastasis lipikas	Pievos	Savaiminė
<i>Galium palustre</i>	Pelkinis lipikas	Pievos	Savaiminė
<i>Galium uliginosum</i>	Liūninis lipikas	Pievos	Savaiminė
<i>Galium verum</i>	Tikrasis lipikas	Pievos	Savaiminė
<i>Geranium palustre</i>	Pelkinis snaputis	Pievos	Savaiminė
<i>Geum rivale</i>	Raudonoji žiog nagė	Pievos	Savaiminė
<i>Geum urbanum</i>	Geltonoji žiog nagė	Medynai	Savaiminė
<i>Glechoma hederacea</i>	Šliaužiančioji tramažolė	Pievos	Savaiminė
<i>Gnaphalium sylvaticum</i>	Miškinis pūkelis	Pievos	Savaiminė
<i>Helictotrichon pubescens</i>	Gauruotoji poavižė	Pievos	Savaiminė
<i>Heracleum sibiricum</i>	Sibirinis barštis	Pievos	Savaiminė
<i>Hieracium umbellatum</i>	Skėtinė vanagė	Pievos	Savaiminė
<i>Hypericum maculatum</i>	Keturbriaunė jonažolė	Pievos	Savaiminė
<i>Hypericum perforatum</i>	Paprastoji jonažolė	Pievos	Savaiminė
<i>Hypochaeris glabra</i>	Plikoji džiugūnė	Pievos	Savaiminė
<i>Holcus lanatus</i>	Pūkuotoji vilnūnė	Pievos	Savaiminė
<i>Humulus lupulus</i>	Paprastasis apynys	Pievos	Savaiminė
<i>Iris pseudacorus</i>	Geltonasis vilkdalgis	Medynai	Savaiminė
<i>Juncus articulatus</i>	Nariuotalapis vikšris	Pievos	Savaiminė
<i>Juncus compressus</i>	Plokščiaštiebis vikšris	Pievos	Savaiminė
<i>Juncus conglomeratus</i>	Glaustažiedis vikšris	Pievos	Savaiminė
<i>Juncus effusus</i>	Kėstasis vikšris	Pievos	Savaiminė
<i>Knautia arvensis</i>	Dirvinė buožainė	Pievos	Savaiminė
<i>Lamium maculatum</i>	Dėmėtoji notrelė	Medynai	Savaiminė
<i>Lapsana communis</i>	Paprastoji gaiva	Medynai	Savaiminė
<i>Lathyrus pratensis</i>	Pievinis pelėžirnis	Pievos	Savaiminė
<i>Leontodon autumnalis</i>	Rudeninė snaudalė	Pievos	Savaiminė
<i>Leontodon hispidus</i>	Vienagraižė snaudalė	Pievos	Savaiminė
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Paprastoji baltagalvė	Pievos	Savaiminė
<i>Lychnis flos-cuculi</i>	Šilkažiedė gaisrena	Pievos	Savaiminė
<i>Lycopus europaeus</i>	Paprastoji vilkakojė	Medynai	Savaiminė
<i>Linum catharticum</i>	Pievinis linas	Pievos	Savaiminė
<i>Lysimachia nummularia</i>	Šliaužiančioji šilingė	Pievos	Savaiminė

<i>Lysimachia vulgaris</i>	Paprastoji šilingė	Pievos	Savaiminė
<i>Lythrum salicaria</i>	Paprastoji raudoklė	Pievos	Savaiminė
<i>Lolium perenne</i>	Daugiametė svidrė	Pievos	Savaiminė
<i>Lotus corniculatus</i>	Paprastasis garždenis	Pievos	Savaiminė
<i>Luzula campestris</i>	Ganyklinis kiškiagrikis	Pievos	Savaiminė
<i>Luzula multiflora</i>	Daugiažiedis kiškiagrikis	Pievos	Savaiminė
<i>Malus domestica</i>	Naminė obelis	Medynai	Svetimžemė
<i>Medicago falcata</i>	Geltonžiedė liucerna	Pievos	Savaiminė
<i>Medicago lupulina</i>	Apyninė liucerna	Pievos	Savaiminė
<i>Mentha aquatica</i>	Vandeninė mėta	Pievos	Savaiminė
<i>Mentha arvensis</i>	Dirvinė mėta	Pievos	Savaiminė
<i>Mycelis muralis</i>	Miškinė zuiksalotė	Medynai	Savaiminė
<i>Myosotis scorpioides</i>	Pelkinė neužmirštuolė	Pievos	Savaiminė
<i>Moehringia trinervia</i>	Trigyslė smiltgraibė	Medynai	Savaiminė
<i>Odontites vulgaris</i>	Raudonasis skėstukas	Pievos	Savaiminė
<i>Oxalis acetosella</i>	Paprastasis kiškiakopūstis	Medynai	Savaiminė
<i>Persicaria amphibia</i>	Būdmainis rūgtis	Pievos	Savaiminė
<i>Phalaris arundinacea</i>	Nendrinis dryžutis	Pievos	Savaiminė
<i>Phleum pratense</i>	Pašarinis motiejukas	Pievos	Savaiminė
<i>Picea abies</i>	Paprastoji eglė	Medynai	Savaiminė
<i>Pilosella xschultesii</i>	Melsvoji kudlė	Pievos	Savaiminė
<i>Pilosella officinarum</i>	Vienagraižė vanagutė	Pievos	Savaiminė
<i>Pimpinella saxifraga</i>	Mažoji ožiažolė	Pievos	Savaiminė
<i>Plantago lanceolata</i>	Siauralapis gyslotis	Pievos	Savaiminė
<i>Plantago major</i>	Plačialapis gyslotis	Pievos	Savaiminė
<i>Plantago media</i>	Plaukuotasis gyslotis	Pievos	Savaiminė
<i>Poa pratensis</i>	Pievinė miglė	Pievos	Savaiminė
<i>Poa trivialis</i>	Paprastoji miglė	Pievos	Savaiminė
<i>Polygala comosa</i>	Skiauterėtoji putokšlė	Pievos	Savaiminė
<i>Polygala vulgaris</i>	Paprastoji putokšlė	Pievos	Savaiminė
<i>Populus tremula</i>	Drebulė	Medynai	Savaiminė
<i>Potentilla anserina</i>	Žąsinė sidabražolė	Pievos	Savaiminė
<i>Potentilla argentea</i>	Tikroji sidabražolė	Pievos	Savaiminė
<i>Potentilla reptans</i>	Penkiapirštė sidabražolė	Pievos	Savaiminė
<i>Prunella vulgaris</i>	Paprastoji juodgalvė	Pievos	Savaiminė
<i>Prunus padus</i>	Paprastoji ieva	Medynai	Savaiminė
<i>Quercus robur</i>	Paprastasis ąžuolas	Medynai	Savaiminė
<i>Ranunculus acris</i>	Aitrusis vėdrynas	Pievos	Savaiminė
<i>Ranunculus auricomus</i>	Auksakuodis vėdrynas	Pievos	Savaiminė
<i>Ranunculus polyanthemos</i>	Vagotasis vėdrynas	Pievos	Savaiminė
<i>Ranunculus repens</i>	Šliaužiantysis vėdrynas	Pievos	Savaiminė
<i>Rhinanthus serotinus</i>	Didysis barškutis	Pievos	Savaiminė
<i>Ribes nigrum</i>	Juodasis serbentas	Medynai	Savaiminė
<i>Rubus caesius</i>	Paprastoji gervuogė	Medynai	Savaiminė
<i>Rubus idaeus</i>	Paprastoji avietė	Medynai	Savaiminė
<i>Rumex acetosa</i>	Valgomoji rūgštyinė	Pievos	Savaiminė
<i>Rumex acetosella</i>	Smulkioji rūgštyinė	Pievos	Savaiminė
<i>Rumex aquaticus</i>	Vandeninė rūgštyinė	Pievos	Savaiminė
<i>Rumex crispus</i>	Rauktalapė rūgštyinė	Pievos	Savaiminė
<i>Rumex obtusifolius</i>	Bukalapė rūgštyinė	Medynai	Savaiminė
<i>Rumex thyrsoiflorus</i>	Skėstažiedė rūgštyinė	Pievos	Savaiminė
<i>Salix aurita</i>	Ausytasis karklas	Medynai	Savaiminė
<i>Salix caprea</i>	Blindė	Medynai	Savaiminė
<i>Salix cinerea</i>	Pilkasis karklas	Medynai	Savaiminė

<i>Salix fragilis</i>	Trapusis gluosnis	Medynai	Savaiminė
<i>Salix pentandra</i>	Virbinis gluosnis	Medynai	Savaiminė
<i>Salix purpurea</i>	Purpurinis karklas	Medynai	Savaiminė
<i>Scirpus sylvaticus</i>	Liekninis viksvameldis	Medynai	Savaiminė
<i>Scrophularia nodosa</i>	Nariuotasis bervidis	Medynai	Savaiminė
<i>Scutellaria galericulata</i>	Pelkinė kalpokė	Medynai	Savaiminė
<i>Silene pratensis</i>	Baltasis šakinys	Pievos	Savaiminė
<i>Silene vulgaris</i>	Paprastoji naktiziedė	Pievos	Savaiminė
<i>Solanum dulcamara</i>	Karklavijas	Medynai	Savaiminė
<i>Solidago virgaurea</i>	Paprastoji rykštenė	Pievos	Savaiminė
<i>Sorbus aucuparia</i>	Paprastasis šermukšnis	Medynai	Savaiminė
<i>Stachys palustris</i>	Pelkinė notra	Medynai	Savaiminė
<i>Stachys sylvatica</i>	Miškinė notra	Medynai	Savaiminė
<i>Stellaria graminea</i>	Siauralapė žliugė	Pievos	Savaiminė
<i>Stellaria holostea</i>	Krūmokšninė žliugė	Medynai	Savaiminė
<i>Stellaria media</i>	Daržinė žliugė	Medynai	Savaiminė
<i>Stellaria palustris</i>	Pelkinė žliugė	Pievos	Savaiminė
<i>Taraxacum officinale</i>	Paprastoji kiaulpienė	Pievos	Savaiminė
<i>Thalictrum lucidum</i>	Siauralapis vingiris	Pievos	Savaiminė
<i>Thymus pulegioides</i>	Keturbriaunis čiobrelis	Pievos	Savaiminė
<i>Trifolium arvense</i>	Dirvinis dobilas	Pievos	Savaiminė
<i>Trifolium campestre</i>	Ganyklinis dobilas	Pievos	Savaiminė
<i>Trifolium hybridum</i>	Rausvasis dobilas	Pievos	Savaiminė
<i>Trifolium pratense</i>	Raudonasis dobilas	Pievos	Savaiminė
<i>Trifolium repens</i>	Baltasis dobilas	Pievos	Savaiminė
<i>Tussilago farfara</i>	Ankstyvasis šalpusnis	Pievos	Savaiminė
<i>Urtica dioica</i>	Didžioji dilgėlė	Medynai	Savaiminė
<i>Veronica chamaedrys</i>	Paprastoji veronika	Pievos	Savaiminė
<i>Veronica officinalis</i>	Vaistinė veronika	Pievos	Savaiminė
<i>Veronica serpyllifolia</i>	Čiobralapė veronika	Pievos	Savaiminė
<i>Veronica longifolia</i>	Ilgalapė veronika	Pievos	Savaiminė
<i>Viburnum opulus</i>	Paprastasis putinas	Medynai	Savaiminė
<i>Vicia cracca</i>	Mėlynžiedis vikis	Pievos	Savaiminė
<i>Vicia sepium</i>	Patvorinis vikis	Pievos	Savaiminė
<i>Viola canina</i>	Šuninė našlaitė	Pievos	Savaiminė
<i>Viola riviniana</i>	Rivino našlaitė	Medynai	Savaiminė

Tikrai retomis rūšimis Šventininkų botaniniame draustinyje galima laikyti tik raudonąją gegūnę (*Dactylorhiza incarnata*) ir baltijinę gegūnę (*Dactylorhiza baltica*), kurios aptiktos pietinėje draustinio dalyje. Pavieniai šių rūšių individai (atitinkamai 2 ir 3 žydintys augalai) rasti mezofitų pievoje (41 pav.). Anksčiau šios rūšys buvo saugomų rūšių sąraše, tačiau dabar iš Lietuvoje saugomų rūšių sąrašo jos išbrauktos.

41 pav. Baltijinė gegūnė (*Dactylorhiza baltica*) Šventininkų botaniniame draustinyje, mezofitų pievoje (2022 m.).

Įvertinus induočių augalų rūšių įvairovę Šventininkų botaniniame galima teigti, kad ji yra didelė, palyginti su teritorijos plotu. Tai lemia gana didelė, kad ir mažus plotus užimančių žolynų įvairovė pagal drėgmės lygį. Teritorijoje esama duburių, kuriuose įsikuria drėgnų vietų žoliniai augalai (pvz., viksvos), esama nedidelių sausų plotelių. Teritorija turi didelį gamtosauginį potencialą nepaisant to, kad saugomų rūšių teritorijoje dabar neaptikta.

Buveinių įvairovė ir būklė Šventininkų botaniniame draustinyje

Atlikus Šventininkų botaninio draustinio tyrimus ir įvertinus buveinių būklę, nustatyta, kad teritorijoje yra dviejų tipų kriterijus atitinkančios (Rašomavičius, 2012) europinės svarbos buveinės: **6270* Rūšių turtingi smilgynai ir 6510 Šienaujamos mezofitų pievos**. Teritorijoje taip pat yra vienas **6270* Rūšių turtingų smilgynų** buveinės plotas, kuris šalies buveinių inventorizavimo metu nebuvo išskirtas kaip europinės svarbos buveinė, tačiau jis atitinka visus šioms buveinėms keliamus kriterijus (42 pav.).

6270* Rūšių turtingi smilgynai. Buveinės susiformuoja sausų, vidutinio drėgnumo, kartais drėgnų, nedaug maisto medžiagų turinčių, paprastai rūgščių dirvožemių augavietėse. Žolyne

aptinkama daug augalų rūšių, kurių įvairovė priklauso nuo buveinės naudojimo ir drėkinimo ypatumų. Buveinėse žolynas neaukštas, pasitaiko gyvulių nenoriai ėdamų augalų kuokštų.

Tirtose buveinėse Šventininkų botaniniame draustinyje rūšių įvairovė pati didžiausia, jose aptikta daugiau apie 110 induočių augalų rūšių. Potencialiai šiam tipui priskirta buveinė šalia Kalvių g. užima 0,68 ha, o prie Ežero g. – 0,52 ha plotą. Dalis buveinės, esančios prie Ežero g. yra už Šventininkų botaninio draustinio ribų. Rūšių turtingų smilgynų pievos yra būdingos mažojo anakampčio buveinės, todėl šių pievų apsaugai ir palankios būklės palaikymui turi būti skiriamas prioritetas.

6510 Šienaujamos mezofitų pievos. Šio tipo buveinėms priklauso žemyninės vidutinio drėgnumo trąšios pievos. Pagal edafines ir drėgmės sąlygas susiformuoja skirtingi šio tipo pievų variantai – drėgnesniuose ir trąšiuose dirvožemiuose susidaro tankus, gana aukštas žolynas, o skurdesniuose sausuose dirvožemiuose – retesnis ir žemesnis žolynas. Pievoje gana didelė žolinių augalų rūšių įvairovė. Vyrauja aukštaūgiai augalai. Buveinės būklė tiesiogiai priklausoma nuo jos naudojimo. Šienaujamos mezofitų pievos išlieka tik tada, kai žolynas kasmet nupjaunamas, žolė sudžiovinama, sugrėbiama ir šienas išgabenamas iš buveinės.

42 pav. Europinės svarbos buveinių išsidėstymas Šventininkų botaniniame draustinyje. Žalia spalva pažymėti buveinių plotai, kurie anksčiau buvo išskirti kaip europinės svarbos buveinės, geltona spalva – šių tyrimų metu išskirtas buveinės plotas. Keturženkliai raudoni skaičiai šalia ploto nurodo buveinės tipą, aprašytą tekste.

Šventininkų botaniniame draustinyje išskirtas kriterijus atitinkantis vienas šio tipo buveinės plotas, esantis pietinėje draustinio dalyje (42 pav.). Pieva užima 1,84 ha. Šioje buveinėje užregistruoti pavieniai raudonosios ir baltijinės gegūnių individai. Buveinės būklė patenkinama. Žolynas, sprendžiant iš jos būklės, nupjaunamas, nupjauta žolė sugrėbiama ir išvežama. Vis dėlto, pastebėta buveinės būklės blogėjimo požymių, nes iš pakraščių plinta azotamėgiai augalai. Gali būti, kad kai kuriais metais žolė buvo nupjauta, bet nesugrėbta ir palikta supūti. Negalima atmesti, kad degradacijos procesus sukelia ir kitos priežastys, kurių tiksliai nustatyti dabar neįmanoma. Būtinai ilgalaikiai ir kasmetiniai buveinės būklės stebėjimai, siekiant nustatyti būklės blogėjimo priežastis.

Kitos žolynų buveinės, esančios palei krūmynų pakraščius, beveik nenaudojamos ir jose vyksta nepageidaujami degradacijos procesai. Didžiausia grėsmė yra nenaudojamų pievų fragmentų apaugimas krūmais (43 pav.).

43 pav. Medynų pakraščiuose esantys nedideli pievų fragmentai Šventininkų botaniniame draustinyje apauga krūmais.

Šventininkų botaniniame draustinyje esantys medynai sudaro siauras juostas ir jų formuojamos buveinės neatitinka europinės svarbos buveinėms keliamų reikalavimų. Jose rūšių įvairovė reikšmingai mažesnė negu pievų buveinėse. Susiformavusios krūmynų buveinės, kuriose vyrauja karklai, išsiskiria ypač maža rūšių įvairove. Draustinyje svarbiausias dėmesys turi būti skiriamas pievų ir jų biologinės įvairovės apsaugai.

Rekomendacijos dėl Šventininkų botaninio draustinio apsaugos organizavimo.

Apibendrinus Šventininkų botaninio draustinio augalų rūšių ir natūralių buveinių tyrimų ir monitoringo rezultatus, galima daryti tokias išvadas:

1. Botaninio draustinio teritorijoje 2022 m. neužregistruotas mažasis anakamptis (*Anacamptis morio*), anksčiau vadintas mažąja gegužraibe (*Orchis morio*), kurio apsaugai buvo įsteigta saugoma teritorija. Kol kas negalima teigti, kad rūšis visiškai išnykusi. Siekiant tai patvirtinti arba paneigti, būtini kasmetiniai potencialių buveinių žvalgomieji tyrimai pavasario pabaigoje (gegužės mėn. antroje pusėje). Kadangi buveinės atitinka rūšies poreikius, yra tikimybė, kad ši saugoma rūšis gali atsikurti;
2. Botaninio draustinio teritorijoje nustatyti du europinės svarbos buveinių plotai, priklausantys **6270* Rūšių turtingų smilgynų ir 6510 Šienaujamų mezofitų pievų** buveinių tipams. Teritorijoje taip pat yra vienas **6270* Rūšių turtingų smilgynų** buveinės plotas, kuris neįtrauktas į buveinių inventORIZACIJOS ataskaitas. Šių buveinių, taip pat kitų pievų buveinių, neatitinkančių europinėms buveinėms keliamų kriterijų, apsauga draustinyje turi būti laikoma prioritetiniu tikslu;
3. Botaniniame draustinyje yra didelė augalų rūšių įvairovė, kuri priklauso nuo įvairių edafinių buveinių sąlygų. Dėl šios priežasties draustinis yra svarbus ir kaip bendros biologinės įvairovės apsaugos objektas.

Siekiant palaikyti palankią buveinių ir visos biologinės įvairovės apsaugos būklę, Šventininkų botaniniame draustinyje turėtų būti įgyvendinamos tokios rekomendacijos:

1. Rūšių turtingų smilgynų ir kituose plotuose rekomenduojama ekstensyviai ganyti gyvulius. Rekomenduojama, kad pievos 1 hektare visą sezoną būtų ganoma ne daugiau 2 galvijų, o jeigu galvijų skaičius didesnis, ganiavos laikas turi būti atitinkamai trumpinamas. Nerekomenduojama šio tipo buveinėse ganyti didelių galvijų kaimenių;
2. Ganiava turėtų prasidėti ne anksčiau kaip birželio pradžioje, kai baigiasi mažojo anakampčio, kurį galima tikėtis aptikti šiose buveinėse, žydėjimas. Rudenį galvijų nenugrauztą žolę būtina nupjauti, sugrėbti ir išgabenti iš buveinės;
3. Šienaujamų mezofitų pievų buveinėje žolė turi būti pjaunama kasmet, geriausia birželio antroje pusėje. Žolę būtina sudžiovinti, o šieną sugrėbti ir išgabenti iš teritorijos. Negalima žolės smulkinti ir paskleisti buveinėje. Taip pat negalima palikti nupjautos žolės, nes toks naudojimas labai kenkia buveinės būklei ir lemia sparčią degradaciją;
4. Rekomenduojama krūmais apaugančiuose plotuose ganyti galvijus ir (arba) plotus periodiškai nušienauti, kad būtų sustabdytas tolesnis krūmynų ir medynų buveinių plitimas;

5. Teritorijoje negalima naudoti cheminių trąšų, taip pat pievos negali būti ariamos, į jas negalima įsėti kultūrinių žolių.
6. Šventininkų botaniniame draustinyje būtina vykdyti kasmetinius stebėjimus, siekiant išsiaiškinti saugomos rūšies – mažojo anakampčio – atsikūrimo galimybes. Aptikus šios rūšies augalų, būtų svarbu parengti neatidėliotinas populiacijos apsaugos ir pagausinimo priemonės.

LITERATŪRA

1. Gudžinskas Z., 1999: Lietuvos induočiai augalai. – Vilnius.
2. Rašomavičius V. (red.), 2012: EB svarbos natūralių buveinių inventorizavimo vadovas. – Vilnius.
3. Rašomavičius V. (red.), 2021: Lietuvos raudonoji knyga. – Vilnius.

Saugomos augalų rūšys ir jų populiacijų būklė Pūstakiemio botaniniame draustinyje.

Atlikus Pūstakiemio botaninio draustinio tyrimus ir apibendrinus surinktą informaciją nustatyta, kad draustinio teritorijoje nėra augalų rūšių, įrašytų į „Lietuvos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą“, patvirtintą Aplinkos ministro 2020 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. D1-340. Anksčiau šiame draustinyje saugotas rudeninis vėlyvis (*Colchicum autumnale* L.) (44 pav.), kurio apsaugai draustinis buvo įsteigtas, dabar į saugomų rūšių sąrašą neįtrauktas. Paaiškėjus, kad rudeninis vėlyvis Lietuvoje yra ne savaiminė, bet svetimžemė rūšis ir laikantis tarptautinių standartų nesaugoti svetimų rūšių, iš saugomų sąrašo augalas buvo išbrauktas.

44 pav. Žydintis rudenis vėlyvis (*Colchicum autumnale*)

Rudeninio vėlyvio populiacija Pūstakiemio botaniniame draustinyje dabar užima gana siaurą juostą palei geležinkelį esančioje vidutinio drėgnumo pievoje ir ties jos sandūra su krūmynais. Rūšies augavietė yra maždaug 80 m ilgio ir maždaug 3 m pločio juosta. 2022 m. rugsėjo mėnesį visame plote aptikta apie 100 žydinčių individų.

Induočių augalų įvairovė ir paplitimas Pūstakiemio botaniniame draustinyje. Pūstakiemio botaninio draustinio teritorijoje iš viso užregistruoti 112 rūšių induočiai augalai, iš kurių 108 rūšys Lietuvoje savaiminės ir 4 rūšys svetimžemės. Tarp svetimžemių rūšių viena yra invazinė, įrašytos į Lietuvos invazinių rūšių sąrašą. Tarp teritorijoje užregistruotų augalų rūšių nėra nė vienos saugomos, į Lietuvos saugomų rūšių sąrašą įrašytos rūšies.

Pūstakiemio botaniniame draustinyje pievų buveinės sudaro maždaug trečdalį viso ploto ir eina gana siauru ruožu palei geležinkelio liniją (45 pav.). Nepaisant mažo ploto, pievų buveinėse iš viso užregistruotos 79 augalų rūšys (33 lentelė). Dvi tos pačios rūšys buvo aptiktos ir medynų buveinėse.

45 pav. Pūstakiemio botaninio draustinio pakraščiu per žolyną eina geležinkelio priežiūros darbams skirtas kelias.

Pūstakiemio botaniniame draustinyje medynų buveinėse iš viso aptiktos 36 induočių augalų rūšys (34 lentelė). Nepaisant to, kad medynai draustinio teritorijoje užima maždaug du trečdalius viso ploto, augalų įvairovė juose palyginti nedidelė. Nedidelę augalų įvairovę medynuose, tikriausiai lėmė tai, kad bendrijos užima siaurą ruožą ir ne visiškai natūralios kilmės. Tikėtina, kad medynas buvo suformuotas dirbtinai, kaip geležinkelio apsauginė juosta.

Toliau pateikiamas Pūstakiemio draustinyje užregistruotų rūšių sąrašas, sudarytas abėcėline tvarka pagal lotynišką rūšies pavadinimą, nurodomas lietuviškas augalo pavadinimas ir statusas (savaiminė ar svetimžemė, nurodant invazines rūšis).

33 lentelė

Pūstakiemio botaniniame draustinyje pievų buveinėse aptiktos induočių augalų rūšys ir jų statusas

Eilės numeris	Lotyniškas pavadinimas	Lietuviškas pavadinimas	Statusas
1	<i>Aegopodium podagraria</i>	Paprastoji garšva	Savaiminis
2	<i>Agrostis stolonifera</i>	Baltoji smilga	Savaiminis
3	<i>Alisma plantago-aquatica</i>	Gyslotinis dumblialaiškis	Savaiminis
4	<i>Alopecurus geniculatus</i>	Nariuotasis pašiaušėlis	Savaiminis

5	<i>Alopecurus pratensis</i>	Pievinis pašiaušėlis	Savaiminis
6	<i>Angelica sylvestris</i>	Miškinis skudutis	Savaiminis
7	<i>Anthriscus sylvestris</i>	Krūminis builis	Savaiminis
8	<i>Arabis arenosa</i>	Smiltyninis skamainis	Savaiminis
9	<i>Arctium tomentosum</i>	Paprastoji varnalėša	Savaiminis
10	<i>Arrhenatherum elatius</i>	Aukštoji avižolė	Savaiminis
11	<i>Artemisia vulgaris</i>	Paprastasis kietis	Savaiminis
12	<i>Bidens tripartita</i>	Triskiautis lakišius	Savaiminis
13	<i>Bromopsis inermis</i>	Beginklė dirsuolė	Savaiminis
14	<i>Calamagrostis stricta</i>	Glaustasis lendrūnas	Savaiminis
15	<i>Campanula patula</i>	Pievinis katilėlis	Savaiminis
16	<i>Capsella bursa-pastoris</i>	Trikertė žvaginė	Savaiminis
17	<i>Carex hirta</i>	Plaukuotoji viksva	Savaiminis
18	<i>Carex vulgaris</i>	Paprastoji viksva	Savaiminis
19	<i>Chaerophyllum aromaticum</i>	Kvapusis gurgždis	Savaiminis
20	<i>Cirsium arvense</i>	Dirvinė usnis	Savaiminis
21	<i>Cirsium rivulare</i>	Paupinė usnis	Savaiminis
22	<i>Colchicum autumnale</i>	Rudeninis vėlyvis	Svetimžemis
23	<i>Dactylis glomerata</i>	Paprastoji šunažolė	Savaiminis
24	<i>Deschampsia cespitosa</i>	Kupstinė šluotsmilgė	Savaiminis
25	<i>Eleocharis palustris</i>	Pelkinis duonis	Savaiminis
26	<i>Elytrigia repens</i>	Paprastasis varputis	Savaiminis
27	<i>Epilobium roseum</i>	Rožinė ožkarožė	Savaiminis
28	<i>Equisetum arvense</i>	Dirvinis asiūklis	Savaiminis
29	<i>Equisetum palustre</i>	Gegužinis asiūklis	Savaiminis
30	<i>Erigeron annuus</i>	Vienmetė šiušėlė	Invazinis
31	<i>Festuca gigantea</i>	Didysis eraičinas	Savaiminis
32	<i>Festuca pratensis</i>	Tikrasis eraičinas	Savaiminis
33	<i>Filipendula ulmaria</i>	Pelkinė vingiorykštė	Savaiminis
34	<i>Galinsoga quadriradiata</i>	Blakstienotoji galinsoga	Svetimžemis
35	<i>Galium palustre</i>	Pelkinis lipikas	Savaiminis
36	<i>Galium uliginosum</i>	Liūninis lipikas	Savaiminis
37	<i>Geum rivale</i>	Raudonoji žiogagė	Savaiminis
38	<i>Glyceria fruitans</i>	Paprastoji monažolė	Savaiminis
39	<i>Heracleum sibiricum</i>	Sibirinis barštis	Savaiminis
40	<i>Impatiens noli-tangere</i>	Paprastoji sprigė	Savaiminis
41	<i>Juncus bufonius</i>	Rupūžinis vikšris	Savaiminis
42	<i>Juncus compressus</i>	Plokščiasiebis vikšris	Savaiminis
43	<i>Juncus articulatus</i>	Nariuotalapis vikšris	Savaiminis
44	<i>Lathyrus pratensis</i>	Pievinis pelėžirnis	Savaiminis
45	<i>Lychnis flos-cuculi</i>	Šilkažiedė gaisrena	Savaiminis
46	<i>Lycopus europaeus</i>	Paprastoji vilkakoję	Savaiminis
47	<i>Lysimachia vulgaris</i>	Paprastoji šilingė	Savaiminis
48	<i>Medicago lupulina</i>	Apyninė liucerna	Savaiminis
49	<i>Melilotus alba</i>	Baltažiedis barkūnas	Savaiminis
50	<i>Myosotis scorpioides</i>	Pelkinė neužmirštuolė	Savaiminis
51	<i>Persicaria amphibia</i>	Būdmainis rūgtis	Savaiminis

52	<i>Persicaria hydropiper</i>	Kartusis rūgtis	Savaiminis
53	<i>Phelum pratense</i>	Pašarinis motiejukas	Savaiminis
54	<i>Phragmites australis</i>	Paprastoji nendrė	Savaiminis
55	<i>Plantago major</i>	Plačialapis gyslotis	Savaiminis
56	<i>Poa annua</i>	Vienametė miglė	Savaiminis
57	<i>Poa pratensis</i>	Pievinė miglė	Savaiminis
58	<i>Poa trivialis</i>	Paprastoji miglė	Savaiminis
59	<i>Polygonum aviculare</i>	Paprastoji takažolė	Savaiminis
60	<i>Potentilla argentea</i>	Tikroji sidabražolė	Savaiminis
61	<i>Ranunculus repens</i>	Šliaužiantysis vėdrynas	Savaiminis
62	<i>Rumex aquaticus</i>	Vandeninė rūgštytė	Savaiminis
63	<i>Rumex obtusifolius</i>	Bukalapė rūgštytė	Savaiminis
64	<i>Sanchus arvensis</i>	Dirvinė pienė	Savaiminis
65	<i>Scrophularia nodosa</i>	Nariuotasis bervidis	Savaiminis
66	<i>Scirpus sylvaticus</i>	Liekninis viksvameldis	Savaiminis
67	<i>Stellaria graminea</i>	Siauralapė žliugė	Savaiminis
68	<i>Stellaria holostea</i>	Krūmokšninė žliugė	Savaiminis
69	<i>Stellaria media</i>	Daržinė žliugė	Savaiminis
70	<i>Stellaria palustris</i>	Pelkinė žliugė	Savaiminis
71	<i>Taraxacum officinale</i>	Paprastoji kiaulpienė	Savaiminis
72	<i>Trifolium hybridum</i>	Rausvasis dobilas	Savaiminis
73	<i>Trifolium medium</i>	Šilinis dobilas	Savaiminis
74	<i>Trifolium pratense</i>	Raudonasis dobilas	Savaiminis
75	<i>Trifolium repens</i>	Baltasis dobilas	Savaiminis
76	<i>Urtica dioica</i>	Didžioji dilgėlė	Savaiminis
77	<i>Veronica chamaedrys</i>	Paprastoji veronika	Savaiminis
78	<i>Vicia cracca</i>	Mėlynžiedis vikis	Savaiminis
79	<i>Vicia sepium</i>	Patvorinis vikis	Savaiminis

34 lentelė

Pūstakiemio botaniniame draustinyje medynų buveinėse aptiktos induočių augalų rūšys ir jų statusas

Eilės numeris	Lotyniškas pavadinimas	Lietuviškas pavadinimas	Statusas
1	<i>Acer platanoides</i>	Paprastasis klevas	Savaiminis
2	<i>Adoxa moschatellina</i>	Muskusinis ūksminas	Savaiminis
3	<i>Ajuga reptans</i>	Šliaužiančioji vaisgina	Savaiminis
4	<i>Alnus incana</i>	Baltalksnis	Savaiminis
5	<i>Carex sylvatica</i>	Miškinė viksva	Savaiminis
6	<i>Chrysosplenium alternifolium</i>	Pražangialapė blužnutė	Savaiminis
7	<i>Corylus avellana</i>	Paprastasis lazdynas	Savaiminis
8	<i>Crataegus monogyna</i>	Vienapiestė gudobelė	Savaiminis
9	<i>Equisetum pratense</i>	Ožkabazdis asiūklis	Savaiminis
10	<i>Euonymus europaeus</i>	Europinis ožeksnis	Savaiminis
11	<i>Fragaria vesca</i>	Paprastoji žemuogė	Savaiminis
12	<i>Fraxinus excelsior</i>	Paprastasis uosis	Savaiminis
13	<i>Geum urbanum</i>	Geltonoji žiognagė	Savaiminis

14	<i>Glechoma hederacea</i>	Šliaužiančioji tramažolė	Savaiminis
15	<i>Impatiens noli-tangere</i>	Paprastoji sprigė	Savaiminis
16	<i>Lonicera xylosteum</i>	Paprastasis sausmedis	Savaiminis
17	<i>Lysimachia nummularia</i>	Šliaužiančioji šilingė	Savaiminis
18	<i>Mercurialis perennis</i>	Daugiametis laiškenis	Savaiminis
19	<i>Moehringia trinervia</i>	Trigyslė smiltgrabė	Savaiminis
20	<i>Parthenocissus quinquefolia</i>	Penkialapis vynvytis	Svetimžemis
21	<i>Phalaris arundinacea</i>	Nendrinis dryžutis	Savaiminis
22	<i>Picea abies</i>	Paprastoji eglė	Savaiminis
23	<i>Prunus padus</i>	Paprastoji ieva	Savaiminis
24	<i>Quercus robur</i>	Paprastasis ąžuolas	Savaiminis
25	<i>Ribes nigrum</i>	Juodasis serbentas	Savaiminis
26	<i>Rubus idaeus</i>	Paprastoji avietė	Savaiminis
27	<i>Salix caprea</i>	Paprastoji blindė	Savaiminis
28	<i>Salix cinerea</i>	Pilkasis karklas	Savaiminis
29	<i>Salix fragilis</i>	Trapusis gluosnis	Savaiminis
30	<i>Stachys sylvatica</i>	Miškinė notra	Savaiminis
31	<i>Stellaria holostea</i>	Krūmokšninė žliugė	Savaiminis
32	<i>Stellaria nemorum</i>	Miškinė žliugė	Savaiminis
33	<i>Tilia cordata</i>	Mažalapė liepa	Savaiminis
34	<i>Ulmus glabra</i>	Kalnė guoba	Savaiminis
35	<i>Urtica dioica</i>	Didžioji dilgėlė	Savaiminis
36	<i>Viola reichenbachiana</i>	Miškinė našlaitė	Savaiminis

Įvertinus draustinio mažą teritorijos plotą ir nedidelę buveinių įvairovę, galima teigti, kad augalų rūšių įvairovė yra palyginti didelė. Vis dėlto, retų, saugomų ar kitų išskirtinių rūšių, kurių buvimas galėtų pagrįsti draustinio statusą teritorijai, nėra.

Buveinių įvairovė ir būklė Pūstakiemio botaniniame draustinyje. Atlikus Pūstakiemio botaninio draustinio tyrimus ir įvertinus buveinių būklę, nustatyta, kad teritorijoje kriterijus atitinkančios (Rašomavičius, 2012) europinės svarbus buveinių nėra. Teritorijoje taip pat nėra buveinių, kurios potencialiai, po tam tikro jų tvarkymo, galėtų tapti saugomomis buveinėmis.

Rekomendacijos dėl Pūstakiemio botaninio draustinio apsaugos statuso. Apibendrinus Pūstakiemio botaninio draustinio augalų rūšių ir natūralių buveinių tyrimų rezultatus, siūloma inicijuoti saugomos teritorijos panaikinimo procedūras. Kadangi teritorijoje nėra dabar teisiškai saugomų rūšių, o rudeninis vėlyvis, kuriam saugoti buvo įsteigta teritorija, iš saugomų rūšių sąrašo išbraukta, nėra jokio teisinio pagrindo šią teritoriją toliau saugoti kaip savivaldybės įsteigtą botaninį draustinį. Vertintoje teritorijoje taip pat nėra kitų vertingų, apsaugos statusą galinčių pagrįsti objektų. Teritorijoje esančios pievų ir medynų buveinės yra stiprios antropogeninės įtakos zonoje. Palei geležinkelį eina geležinkelio priežiūrai skirtas techninis kelias. Didelis pievos plotas periodiškai pažeidžiamas vykdant geležinkelio linijos ir pylimo priežiūros bei tvarkymo darbus.

Apibendrinus visus rezultatus, siūlome vykdyti teisinę Pūstakiemio botaninio draustinio panaikinimo procedūrą.

LITERATŪRA

1. Gudžinskas Z., 1999: Lietuvos induočiai augalai. – Vilnius.
2. Rašomavičius V. (red.), 2012: EB svarbos natūralių buveinių inventorizavimo vadovas. – Vilnius.
3. Rašomavičius V. (red.), 2021: Lietuvos raudonoji knyga. – Vilnius.

VII. GAMTOS OBJEKTŲ MONITORINGAS

Gamtos objektų monitoringas vykdomas atliekant Kaišiadorių rajono savivaldybės teritorijoje gamtos objektų (saugomų gamtinio kraštovaizdžio objektų) inventorizaciją. Vykdytojas: Vidas Mikulėnas, Mgr. geologas – hidrogeologas.

Gamtos objektų (geologiniai/rieduliai) monitoringas vykdomas 2022 – 2023 metais, vykdamas Kaišiadorių rajono savivaldybės 2020 – 2025 metų aplinkos monitoringo programą, patvirtintą Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos 2020 m. rugpjūčio 27 d. sprendimu Nr. V17E-211 ir vadovaujantis Užsakovo pirkimų Gamtos paveldo objektų (geologinių riedulių) monitoringo technine specifikacija:

Objekto apimtys /charakteristikos.

1.1. Monitoringas apima 35 gamtos paveldo objektus (geologinius/riedulius). Objektų sąrašas pridedamas.

1.2. Monitoringas vykdomas pagal Kaišiadorių rajono savivaldybės 2020 – 2025 metų aplinkos monitoringo programą ir šią specifikaciją.

1.3. Atliekant saugomų/saugotinų gamtos paveldo objektų inventorizaciją fiksuojami esminiai, konkrečiam paveldo objekto tipui būdingi parametrai, apibūdinantys stebimą objektą bei jo būklę, t. y. vykdomas būklės vertinimas, morfologiniai matavimai, specialieji aprašymai, fotofiksacija, esamų ir būtinų apsaugos priemonių vertinimą.

2. Reikalavimai pirkimo objektui:

2.1. Situacijos aprašymas ir pirkimo objekto aprašymas. Atliekami tyrimai/stebėjimai/matavimai/vertinimai pagal žemiau pateiktas pozicijas. Informacija surenkama teikiant paslaugas ir pateikta Perkančiosios organizacijos.

2.1.1. Saugomo/saugotino gamtos paveldo objekto pavadinimas (įrašyti).

2.1.2. Apsaugos statusas: Savivaldybės ar valstybės saugomas gamtos (geologinis) paveldo objektas, saugotinas gamtos paveldo objektas.

2.1.3. GPO teritorijos (žemės sklypo savininkas): valstybinė žemė/privati žemė (informacija iš schemos, sklypo unikalus numeris).

2.1.4. GPO adresas (schema, pridedama).

2.1.5. GPO koordinatės (LKS-94 sistemoje).

2.1.6. GPO buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zonos (saugomiems GPO nustatyta ir patvirtinta 2022-06-30 ST sprendimu Nr. V17E-177) vertinimas natūroje, saugomiems - aprašyti (ataskaitoje pridėti schemą).

2.1.7. GPO esama būklė: gera/patenkinama/bloga (įvertinti ir aprašyti nurodant rekomendacijas ką reikia padaryti prižiūrint GPO).

2.1.8. SGPO užimamos teritorijos plotas: (nustatyti arais/ha).

2.1.9. GPO geologinis aprašymas (petrografinis aprašymas): fiziniai matmenys (m, cm) – ilgis, plotis, aukštis, perimetras (didžiausia horizontali apimtis), tūris (antžeminės dalies m³), svoris (t, paskaičiuoti), medžiaginė sudėtis (petrografinis (makro, aprašymas).

2.1.10. GPO kitos reikšmingos geologinės detalės, turinčios patrauklios informacijos moksliniu bei pažintiniu požiūriu (aprašyti jas akcentuojant, pvz. formos ypatumai, kitos išskirtinės savybės, unikalumas ir/ar kitoks vertinimas moksliniu, pažintiniu, apsaugos požiūriu).

2.1.11. GPO svarbūs ypatumai (išskirtinės savybės, estetinės vertės aprašymas, svarba vietos bendruomenei, pažinimui ir turizmo plėtrai, reitingavimas tarp žinomų saugomų didžiausių Lietuvos riedulių).

2.1.12. Rekomendacijos tyrimams/apsaugai/lankymui (pateikti rekomendacijas).

2.1.13. Fotofiksacija – pateikti GPO fotofiksaciją (bendrą ir specifinę, skaitmeniniame formate).

2.1.14. Nurodomi paslaugas teikiančių specialistų vardai ir pavardės, moksliniai vardai.

2.2. GPO atitikimo vertinimas pagal kiekybinius ir kokybinius parametrus, vadovaujantis LR

2.3. Aplinkos ministro 2020 m. gruodžio 3 d. įsakymo Nr. D1-736 „Dėl saugomų teritorijų (išskyrus kultūrinius rezervatus (rezervatus-muziejus), kultūrinius draustinius, istorinius valstybinius parkus) steigimo kriterijų patvirtinimo“.

2.4. Paslaugų atlikimo ataskaitos parengimas (2 egzemplioriai: rašytinėje formoje spalvotai, 1 egzempliorius skaitmeninėje formoje, CD/kaupiklis, fotofiksacija spalvota).

Kaišiadorių rajono savivaldybės gamtos paveldo objektų (geologiniai/rieduliai) sąrašas:

1. Savivaldybės saugomi gamtos paveldo objektai (26 vnt.):

- 1.1. Aleksiejūniškių akmuo;
  - 1.2. Avinėlių akmuo;
  - 1.3. Butkiškių akmuo;
  - 1.4. Ringailių I (Čigonės) akmuo;
  - 1.5. Dainių akmuo;
  - 1.6. Darsūniškio akmuo;
  - 1.7. Degučio akmuo;
  - 1.8. Girgždų akmuo;
  - 1.9. Karveliškių akmuo;
  - 1.10. Kaukinės miško akmuo;
  - 1.11. Klėriškių (I) akmuo;
  - 1.12. Klėriškių (II) akmuo;
  - 1.13. Kovaičių (III) akmenys;
  - 1.14. Medinų (I) akmuo;
  - 1.15. Medinų (II) akmuo;
  - 1.16. Nemaitonių akmuo;
  - 1.17. Ringailių (II) akmuo;
  - 1.18. Ringailių (III) akmuo;
  - 1.19. Sevelionių akmuo;
  - 1.20. Slabados akmuo;
  - 1.21. Varkalių (I) akmuo;
  - 1.22. Varkalių (II) akmuo;
  - 1.23. Varkalių (III) akmuo;
  - 1.24. Varkalių (IV) akmuo;
  - 1.25. Varkalių miško akmuo;
  - 1.26. Žydiškių akmuo;
2. Valstybės saugomi gamtos paveldo objektai (4 vnt.)
- 2.1. Totoriškių akmuo

- 2.2. Kovaičių akmenys (2)
- 2.3. Lašinių akmuo
- 3. Saugotini gamtos paveldo objektai (5 vnt.)
  - 3.1. Medinų akmuo
  - 3.2. Kovaičių akmenys (2 vnt.)
  - 3.3. Laukagalio akmuo
  - 3.4. Varkalių akmuo

TYRIMŲ TRUMPAS APRAŠYMAS (METODIKA)

Kriterijai riedulių vertingųjų savybių identifikavimui. Gamtos paveldo objektai – rieduliai – yra skaitlingiausia grupė iš visų geologinio paveldo objektų Lietuvoje ir gali turėti mokslinę, pažintinę, kraštovaizdinę, archeologinę mitologinę, kultūrinę ir religinę vertę. Prioritetinė mokslinė vertė yra sietina su riedulių ledynine istorija, nes absoliuti jų dauguma yra eratinės kilmės t. y. ledynų atgabenti iš Skandinavijos įvairiais apledėjimais kvartero periode. Tai prekambro magminių ir metamorfinių uolienų blokai, esantys ne „in-situ“, todėl jie netinka struktūrinės geologijos ar tektonikos mokslui ir praktikai, nors atskirų riedulių petrografinė sudėtis, uolieną sudarantys mineralai, tekstūros tinka petrologijos studijoms bei edukacijai (*Motuza, 2006*). Lietuvos rieduliai yra ledynų slinkimo krypties, deglaciacijos eigos moksliniai įrodymai. Pagal riedulio padėtį ir sudėtį atkurama ledynų slinkimo dinamika, kryptys. Pagal paviršiaus poliruotės savybes atkuriamos paleogeografinės sąlygos.

Riedulių paviršiai yra datuojami kosmogeninio berilio izotopo (^{10}Be) metodu, kurio pagalba nustatoma riedulio paviršiaus patekimas iš ledyninės aplinkos į atmosferos aplinką. Tokiu būdu konkretaus riedulio vietoje nustatomas ledyno ištirpimo laikas (*Rinterknecht et al., 2008*).

Riedulių atkasimas. Tai plačiai naudota praktika, kuria siekiama nustatyti žemėje tūnančio riedulio tikrą dydį bei formą ir tokiu būdu jį pateikti eksponavimui. Rieduliai didesne ar mažesne dalimi slypintys žemėje, grunte yra būdingas Lietuvos kraštovaizdis. Riedulių atkasimas iš grunto yra jo natūralios aplinkos pakeitimas. Tokiu būdu sumažinama mokslinė nauda, galimybės tirti deglaciacijos aspektus, datuoti riedulio paviršių. Dar daugiau, atkastas riedulys patenka į intensyvesnio cheminio, fizinio bei biologinio poveikio sąlygas, sudaromos sąlygos greitesniam dūlėjimui. Rekomenduotina riedulius atkasti tik išskirtiniais atvejais, atliekant žemės kasybos bei iškasenų gavybos darbus. Akmenys turintys mitologinę reikšmę, turėtų būti atkasami tik vykdant archeologinius tyrimus.

Riedulių valymas nuo samanų ir kerpių yra praktikuojamas ir tam tikrais atvejais būtinas, tačiau rieduliai yra ir bioįvairovės buveinės. Pagal kerpių augimo greitį taikomas lichenometrijos

metodas, galintis suteikti vertingų duomenų apie akmens paviršiaus ekspozicijos laiką. Atsižvelgiant į tai, riedulių paviršių valymas, ypač naudojant mechanines priemones, pvz. smėliasroves, neturėtų būti taikomas, nes gali padaryti dirbtinės poliruotės požymius ir pakenkti natūraliai riedulio būklei.

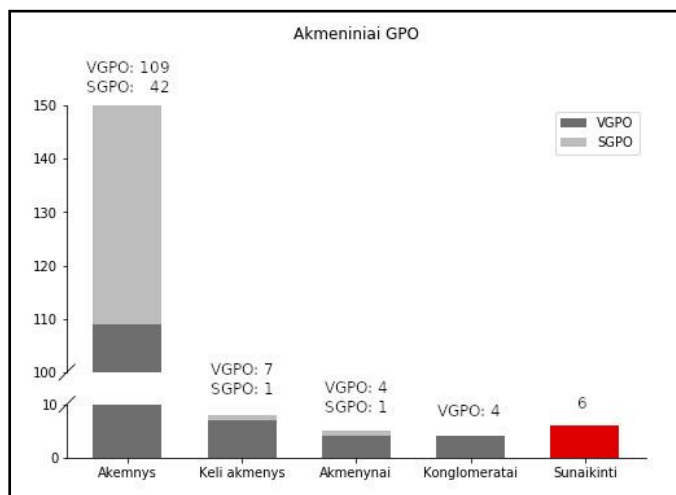
Reikia valyti nuo medžių ar krūmų, tačiau mechaninės valymo priemonės, kurios gali pažeisti riedulio paviršių yra netinkamos. Gali būti nupoliruojamas riedulio paviršiaus plotelis, atskleidžiantis uolienos savitumą (tai pritaikyta riedulių lauko ekspozicijose Mosėdyje ir Vievyje).

Riedulių tūrio ir svorio nustatymas (bei reitingavimas pagal dydį). Gamtiniai rieduliai yra netaisyklingos ervinės formos kūnai. Vadinamoji *Herono formulė* – paprasčiausias būdas (labai apytikriai) paskaičiuoti tūrį riedulio, aproksimuoto paraboloidui. Mastelinių modelių metodas irgi kartais taikomas. Tačiau tik atlikus specializuotus tyrimus galima daug patikimiau ar net preciziškai (įmanomai visiškai atkasties) nustatyti jų tūrį. Sulyginus su atitinkamai išmatuotais rieduliais galima teigti apie vietą „šimtuke“ ar „šimtukuose“. Dabar naudojamas reitingavimas, deja, netikslus, nes lyginami riedulių dydžio parametrai tiek atkastų, tiek dalinai slypinčių po žeme.

Požeminei riedulių formai ir tūriui nustatyti jau išbandytas elektrinės tomografijos metodas (ET), tyrimai georadaru (GPR tyrimai), kurie tikslumo deja nepasižymi. Efektyviai kartais taikomas antžeminis arba iš bepiločio orlaivio erdvinis lazerinis skenavimas (Lidar) – teikia tiksliausius rezultatus. Atitinkamai veiksnus yra fotogrametrinis metodas, kaip mažiau sąnaudų reikalaujantis, tačiau pastebimai teikiantis mažiau tikslūs rezultatus. Ilgį, plotį ir aukštį galima pasitikrinti (ypač turint tik natūrinių matavimų duomenis) lazeriniais tolimačiais.

Tokio pobūdžio ir kiti papildomi moksliniai (geologiniai) tyrimai yra labai rekomenduotini prieš rengiant tvarkymo projektus.

Kaišiadorių rajono savivaldybės gamtos paveldo geologiniai objektai – rieduliai – užima skaitlingiausią (26 obj.) grupę tarp iki šiol paskelbtųjų savivaldybių saugomų gamtos paveldo geologinių objektų (SSGPO), kurių bendra statistika Lietuvoje išreikšta šiame infografike:

Pažymėtina, kad didžioji dalis saugomų riedulių Kaišiadorių rajono savivaldybės teritorijoje buvo atkasti, išjudinti bei perkelti į eksponavimui tuo metu patrauklias vietas. Taigi šių riedulių dydžio parametrus nustatyti yra geriausiai ir įmanoma tai atliekant paprastuoju būdu – išmatuojant reikalingo ilgio matavimo juosta. Riedulių skelbimui saugomais įprastai būdavo teikiami šitaip nustatyti kiekvieno ant žemės paviršiaus tūnančio akmeninio kūno akivaizdžiai didžiausi matmenys: aukštis, ilgis ir plotis. Tokių natūrinių matavimų atveju yra neišvengiama 10-20 cm eilės paklaida. Daug tiksliau galima išmatuoti lazeriniu tolumačiu, tačiau tai labai priklauso nuo teisingai pasirinktų atskaitos taškų. Mažiausiai apsirikti leidžia erdviniai matavimo metodai ir vienas jų – *fotogrametrinis* buvo pasirinktas 2022 m. rudenį pradėjus riedulių tyrimus (inventorinimą) Kaišiadorių rajono savivaldybės teritorijoje. Bepiločiu orlaiviu iš visų tirtų riedulio pusių buvo padaryta speciali aero nuotraukų serija ortofotografinio žemėlapių ir erdvinio (3D) modelio sudarymui. Analizuojant šiuos rezultatus galima buvo vidutiniu 1 cm tikslumu išmatuoti riedulio kūno didžiausią ilgį matoma jo tijos kryptimi, jai statmeną plotį (skersmenį) ir užimamą plotą (statmeną projekciją į žemės paviršių). Užimamo ploto nustatymas teikia dar vieną dydžio parametą – didžiausią horizontalią apimtį (perimetą). Aukščio tikslumo nustatymas yra mažiausias taikant šią metodiką dėl atskaitos taško parinkimo riedulio kūno papėdėje neapibrėžtumo, todėl šioje tarpinėje ataskaitoje paliekamas anksčiau nustatytasis. Teikiant galutinę ataskaitą, numatoma surasti būdą patikslinti tirtųjų riedulių aukščius. Taigi kiekvieno riedulio aprašyme yra pateikiami anksčiau skelbti dydžiai (skliausteliuose). Tūrio nustatymas, tarpinės ataskaitos autorių žiniomis, Kaišiadorių rajono GPO (rieduliams) iki tol nebuvo bandomas nustatyti, todėl šia prasme buvo pritaikyta nauja metodika sudarant aukščiau paminėtą erdvinį (3D) modelį, leidžiantį apskaičiuoti riedulio antžeminės dalies tūrį 0,01 m³ tikslumu. Riedulio tūrį padauginus iš jį sudarančios uolienos vidutinio tankio gaunamas apytikslis svoris 0,1-0,5 t tikslumu (priklausomai nuo riedulio dydžio). Šie duomenys iliustruotinai yra pateikiami kiekvieno riedulio aprašymo formoje.

Tyrimo atlikėjų nuomone, atnaujinant informacines lenteles prie akmenų, reikėtų nurodyti ir anksčiau skelbtus matavimų duomenis, nurodant kurie yra patikslinti 2022-23 metais atitinkamai. Kaišiadorių rajono riedulių reitingavimas bus atliktas išmatavus visus numatytuosius ir tam bus panaudoti naujausi duomenys. Rezultatai bus pateikti 2023 metų galutinėje ataskaitoje.

2022 metais atliktos gamtos paveldo objektų – riedulių – stebėsenos (tyrimo) sąrašas:

1. Avinėlių akmuo - Savivaldybės saugomi gamtos paveldo objektas
2. Dainių akmuo - Savivaldybės saugomi gamtos paveldo objektas
3. Darsūniškio akmuo - Savivaldybės saugomi gamtos paveldo objektas
4. Klėriškių (I) akmuo - Savivaldybės saugomi gamtos paveldo objektas
5. Klėriškių (II) akmuo - Savivaldybės saugomi gamtos paveldo objektas
6. Medinų (I) akmuo - Savivaldybės saugomi gamtos paveldo objektas

7. Medinų (II) akmuo - Savivaldybės saugomi gamtos paveldo objektas
8. Nemaitonių akmuo - Savivaldybės saugomi gamtos paveldo objektas
9. Totoriškių akmuo - Valstybės saugomi gamtos paveldo objektas
10. Varkalių (I) akmuo - Savivaldybės saugomi gamtos paveldo objektas

Saugomo/saugotino gamtos paveldo objekto pavadinimas:

1. **Avinėlių akmuo** (Avinėlių kaimo akmuo).

Apsaugos statusas: Savivaldybės saugomu gamtos (geologinis) paveldo objektu (**SGPO**) paskelbtas 1992 m. spalio 1 d. Kaišiadorių rajono tarybos sprendimu Nr. 231. Nustatyta gamtos paveldo objektui apsaugos zona ir ūkinės veiklos režimas Kaišiadorių rajono valdybos 1992 m. lapkričio 11 d. potvarkiu Nr. 354-v „Dėl vietinės reikšmės gamtos paminklų“.

SGPO teritorijos (žemės sklypo savininkas): privati žemė (sklypo unikalus Nr. 4400-5608-4252). Žemės ūkio paskirties žemė.

Nuosavybės teisė – Lietuvos Respublika (sklypo unikalus Nr. 4400-4532-8236, patikėjimo teisė – VĮ Lietuvos automobilių kelių direkcija). Naudojimo paskirtis – kita paskirties žemė. Kelio Nr. 1817 Mediniai Strėvininkai – Morkūnai – Tadarava apsaugos zona.

VĮ „Registrų centro“ nekilnojamojo turto registrų duomenų bazėje nėra įrašo, kad taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos ir nustatyta buferinė apsaugos zona.

SGPO adresas (schema pridedama): Avinėlių kaimas 2, Kruonio seniūnija, Kaišiadorių r. sav., Kruonio kadastrinė vietovė.

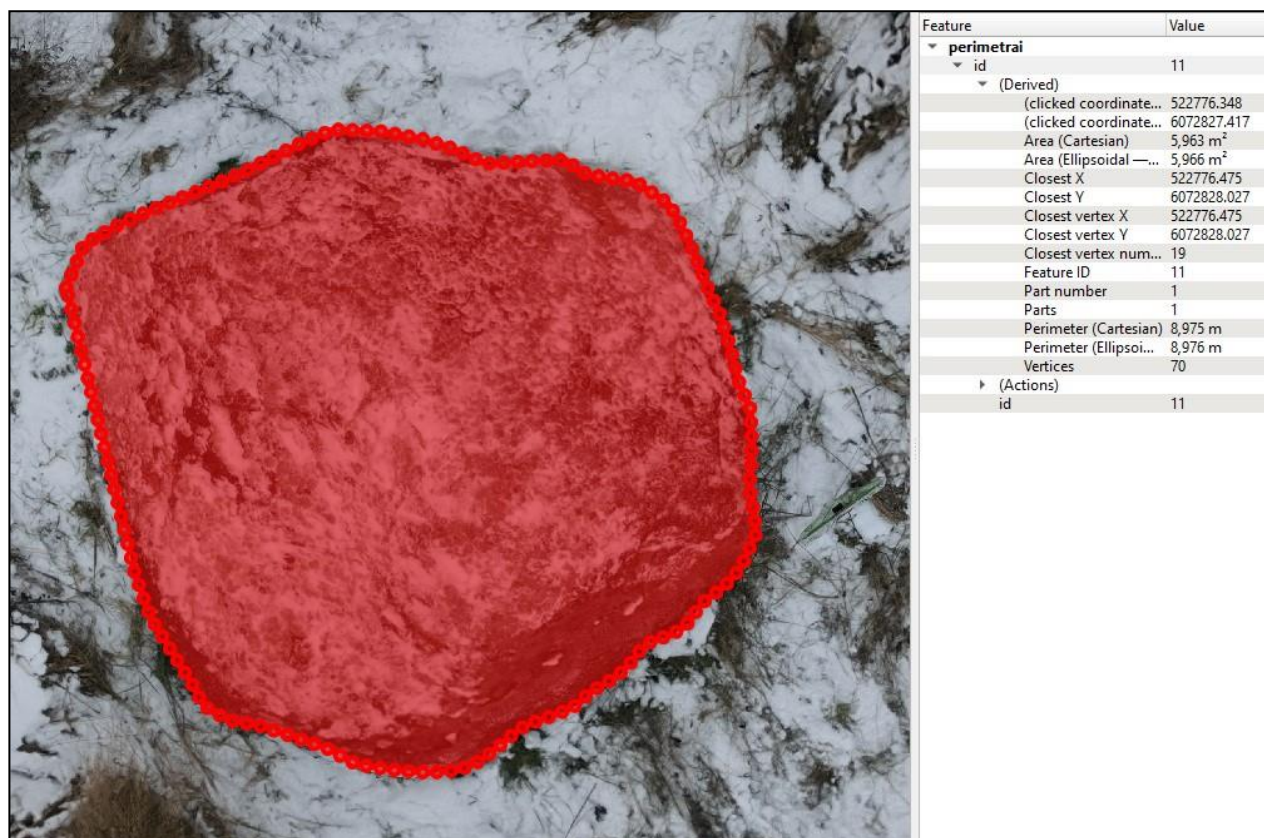
SGPO koordinatės (LKS-94 sistemoje): X 6072826, Y 522777.

SGPO buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zonos: Saugomam GPO nustatyta ir patvirtinta buferinė apsaugos zona 2022 m. birželio 30 d. Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. V17E-177 „Dėl Kaišiadorių rajono savivaldybės saugomų gamtos paveldo objektų schemų patvirtinimo“ (schema pridedama).

SGPO esama būklė: gera / patenkinama (reikalinga pašalinti kerpės, kurios vietomis trukdo gerai įžiūrėti riedulį sudarančią uolieną, bei spartina denudacijos procesus).

SGPO užimamos teritorijos plotas* (m², arais): 5,96 m² (0,0596 aro).

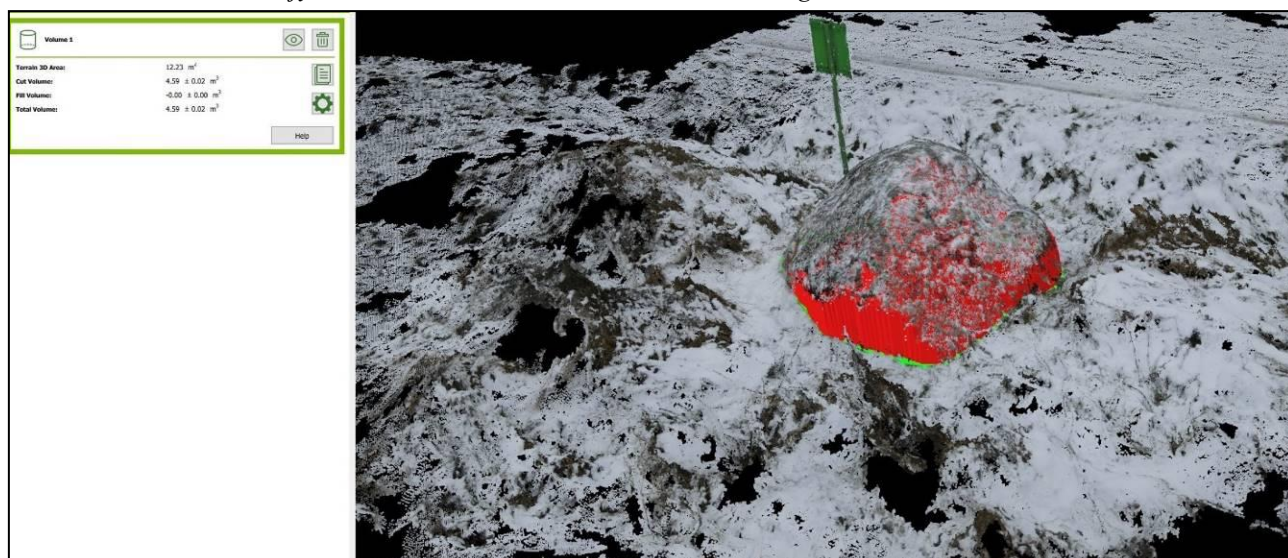
* - tai projekcijos, statmenos į žemės paviršių, plotas, išmatuotas ortofotografiniame žemėlapyje, sudarytame panaudojus bepiločiu orlaiviu gautas aerofotografijas.

SGPO fiziniai matmenys arba kiekybiniai parametrai (m, cm): ilgis - 2,76 (2,90**) m; plotis - 2,69 (2,50**) m; aukštis - 1,80 m; perimetras (didžiausia horizontali apimtis) - 8,98 m; tūris (antžeminės dalies) - 4,59 m³; svoris (apskaičiuotas) - apie 12,4 t***.

** - anksčiau paskelbti matmenys.

*** - šio riedulio tūrio ir jį sudarančios uolienos vidutinio tankio sandauga.

SGPO medžiaginė sudėtis (petrografinis makro apibūdinimas): - pilkai rausvas *stambiagrūdīs* granitas.

Avinėlių akmens medžiaginė sudėtis gana tolygi, jis sudarytas iš stambiagrūdžio granito

SGPO kitos reikšmingos geologinės detalės, turinčios patrauklios informacijos moksliniu bei pažintiniu požiūriu - netaisyklingos piramidės forma, išskirtinių savybių neturi, unikalumu nepasižymi. Riedulys iš savo pirminės vietos pajudintas (ne *in situ*), jį melioratoriai tikėtina atvilko arčiau kelio iš gretimų laukų.

SGPO svarbūs ypatumai - sutvarkytos aplinkos kontekste riedulys turi estetinę vertę, riedulys yra gerai matomas nuo kelio, įtrauktinas į rajono lankytinų gamtos objektų maršrutą.

SGPO reitingavimas tarp žinomų saugomų didžiausių Lietuvos riedulių:

Rekomendacijos tyrimams / apsaugai / lankymui (pateikti rekomendacijas):

Rekomenduotina prie riedulio atnaujinti stendą su informacija, priminti žemės savininkui periodiškai nušienauti žolę aplink riedulį ir suderinti patogesnę priėjimą riedulio lankymui nuo kelio Nr. 1817 „Mediniai Strėvininkai – Morkūnai – Tadarava“ riedulį nuo kelio skiria šalikelės griovys.

Avinėlių akmenį nuo kelio skiria šalikelės griovys

GPO fotofiksacija: pridedama 2 lapai.

GPO aprašymą sudarė: Vidas Mikulėnas, Mgr. geologas – hidrogeologas.

GPO atitikimo vertinimas pagal kiekybinius ir kokybinius parametrus: Riedulio tūris (antžeminės dalies - $4,59 \text{ m}^3$), kaip kiekybinis parametras, tik formaliai netenkina SGPO keliamo atrankos kriterijaus (turi būti ne mažesnis kaip 5 m^3). Akcentuotinas Aplinkos ministro 2020 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. D1-736 patvirtintas kokybinis parametras *1.1.3. mokslinė ir (arba) pažintinė vertė (genezė, petrografinė sudėtis ir kt.)*, kurį Avinėlių akmuo tenkina.

SGPO fotofiksacija

Avinėlių akmens „fasadinė“ pusė, kurioje atsiskleidžia stambiagrūdžio granito uoliena

Avinėlių akmens uoliena iš arti – geriausiai matomi lauko špatų kristalai

Gana nebylus riedulio uolienos paviršius – reikalinga nuo tokių plokštumų nuvalyti kerpės ir kitas apnašas

PATVIRTINTA
Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos 2022 m. birželio d. sprendimu Nr.

AVINĖLIŲ AKMUO

Geologinis gamtos paveldo objektas

Adresas: Kaišiadorių r. sav., Kruonio sen.

Lietuvos koordinatų sistema (LKS-94).
Koordinatės: X = 6072826, Y = 522777

Sutartiniai ženklai

- Gamtos paveldo objekto teritorija
- Gamtos paveldo objekto buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zona
- Žemės sklypo riba, Nr.

M 1:1 000
0 5 10 20 30 40 50 Metrai

Duomenys:
© Valstybinė saugomųjų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, 2020 m.
Lietuvos Respublikos teritorijos ortofotografinis M 1:100 000 žemėlapis ORT1.00T
© Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, 2017-2021 m.
Georeferencinio pagrindo kadastro erdvinį duomenų rinkinį GRPK
© Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, 2020 m.
Nekilnojamojo turto kadastras
© VĮ Registrų centras, 2021 m.

© MNT-BALTO; ORTOLT ©, Nacionalinė žemės tarnyba prie ŽŪM, 2017-2021

Saugomo/saugotino gamtos paveldo objekto pavadinimas:

2. Dainių akmuo (Dainių kaimo akmuo).

Apsaugos statusas: Savivaldybės saugomu gamtos (geologinis) paveldo objektu (**SGPO**) paskelbtas 1992 m. spalio 1 d. Kaišiadorių rajono tarybos sprendimu Nr. 231. Nustatyta gamtos paveldo objektui apsaugos zona ir ūkinės veiklos režimas Kaišiadorių rajono valdybos 1992 m. lapkričio 11 d. potvarkiu Nr.354-v „Dėl vietinės reikšmės gamtos paminklų“.

SGPO teritorijos (žemės sklypo savininkas): privati namų valda (sklypo unikalus Nr. 4400-4093-5908).

Privati žemė, žemės ūkio paskirties žemė (sklypo unikalus Nr. 4938-0003-0152). Nuosavybės teisė - Joana Biruta Kačinskienė.

VĮ „Registrų centro“ nekilnojamojo turto registrų duomenų bazėje nėra įrašo, kad taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos ir nustatyta buferinė apsaugos zona.

SGPO adresas (schema pridedama): Kalno g.35, Dainių kaimas, Žiežmarių apylinkės seniūnija, Kaišiadorių r. sav., Pakertų kadastrinė vietovė.

SGPO koordinatės (LKS-94 sistemoje): X 6067065, Y 528013.

SGPO buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zonos: Saugomam GPO nustatyta ir patvirtinta buferinė apsaugos zona 2022 m. birželio 30 d. Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. V17E-177 „Dėl Kaišiadorių rajono savivaldybės saugomų gamtos paveldo objektų schemų patvirtinimo“ (schema pridedama).

SGPO esama būklė: gera / patenkinama (reikalinga pašalinti kerpės, kurios trukdo gerai įžiūrėti riedulį sudarančią uolieną, bei spartina denudacijos procesus).

SGPO užimamos teritorijos plotas* (m², arais): 3,76 m² (0,038 arai).

* - tai projekcijos, statmenos į žemės paviršių, plotas, išmatuotas ortofotografiniame žemėlapyje, sudarytame panaudojus bepiločiu orlaiviu gautas aerofotografijas.

SGPO fiziniai matmenys arba kiekybiniai parametrai (m, cm) – ilgis 2,30 (2,70**) m; plotis - 2,14 (2,50**) m; aukštis 1,25 (1,55) m; perimetras (didžiausia horizontali apimtis) 7,15 m; tūris (antžeminės dalies) 2,45 m³; svoris (apskaičiuotas) apie 6,7 t***.

** - anksčiau paskelbti matmenys.

*** - šio riedulio tūrio ir jį sudarančios uolienos vidutinio tankio sandauga.

SGPO medžiaginė sudėtis (petrografinis makro apibūdinimas) - pilkai rausvas *rapakivi* granitas (vyborgitas). Tai granitinės sudėties uolienų savita atmaina su būdinga porfyriška struktūra, kurioje iš kvarco, oligoklazo, biotito, raginukės, rečiau fluorito, apatito mineralų susidariusioje pagrindinėje masėje išsiskiria ortoklazo fenokristalai. Riedulį sudaranti uoliena netolygiai grūdėta, joje išsiskiria stambūs, apvalūs, rausvi ortoklazo kristalai (ovoidai) su pilkais plagioklazo (dažniausiai oligoklazo) apvadais (ovoidų dydis 2 – 4 cm).

Dainių akmens sienelėse išsiskiria stambūs, apvalūs, rausvi ortoklazo kristalai (ovoidai) su pilkais plagioklazo (dažniausiai oligoklazo) apvadais (ovoidų dydis 2 – 4 cm).

SGPO kitos reikšmingos geologinės detalės, turinčios patrauklios informacijos moksliniu bei pažintiniu požiūriu - netaisyklingos piramidės forma, išskirtinių savybių neturi, unikalumu nepasižymi. Riedulys iš savo pirminės vietos pajudintas (ne *in situ*), jį melioratoriai tikėtina atvilko arčiau kelio iš gretimų pievų.

SGPO svarbūs ypatumai - sutvarkytos aplinkos kontekste riedulys turi estetinę vertę; riedulys yra gerai matomas nuo kelio, įtrauktinas į rajono lankytinų gamtos objektų maršrutą.

SGPO reitingavimas tarp žinomų saugomų didžiausių Lietuvos riedulių:

Rekomendacijos tyrimams/apsaugai/lankymui (pateikti rekomendacijas):

Rekomenduotina prie riedulio atnaujinti stendą su informacija, priminti žemės savininkui periodiškai nušienauti žolę aplink riedulį ir suderinti patogesnę takelį riedulio lankymui šiauriniu sklypo pakraščiu (nuo asfaltuoto kelio Nr. 1812 Žiežmariai – Nemaitonys – Stakliškės).

SGPO fotofiksacija: pridedama 1 lapas.

SGPO aprašymą sudarė: Vidas Mikulėnas, Mgr. geologas – hidrogeologas.

SGPO atitikimo vertinimas pagal kiekybinius ir kokybinius parametrus: Riedulio tūris (antžeminės dalies - $2,45 \text{ m}^3$), kaip kiekybinis parametras, netenkina SGPO keliamo atrankos kriterijaus (ne mažesnis kaip 5 m^3). Tačiau yra akcentuotinas Aplinkos ministro 2020 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. D1-736 patvirtintas kokybinis parametras *1.1.3. mokslinė ir (arba) pažintinė vertė (genezė, petrografinė sudėtis ir kt.)*, kurį Dainių akmuo tenkina.

SGPO fotofiksacija

Dainių akmuo iš rytinės pusės, gauna pakankamai šviesos, todėl ši sienelė yra neišvaizdžiai apaugusi kerpėmis

Dainių akmenį sudaro magminė uoliena - pilkai rausvas rapakivi granitas

PATVIRTINTA
Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos 2022 m. birželio d. sprendimu Nr.

DAINIŲ AKMUO

Geologinis gamtos paveldo objektas

Adresas: Kaišiadorių r. sav., Žiežmarių apylinkės sen.

Lietuvos koordinatų sistema (LKS-94).
Koordinatės: X = 6067065, Y = 528013

Sutartiniai ženklai

- Gamtos paveldo objekto teritorija
- Gamtos paveldo objekto buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zona
- Žemės sklypo riba, Nr.

M 1:1 000
0 5 10 20 30 40 50 Metrai

Duomenys:

- Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, 2020 m.
- Lietuvos Respublikos teritorijos ortofotografinis M 1:100000 laimėjimo ORTO-007
- Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, 2017-2021 m.
- Georeferencinio pagrindo kadastro duomenų rinkinys GADK
- Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, 2020 m.
- Nekilnojamojo turto kadastras
- VĮ Registrų centras, 2021 m.

© HITE-BALTIC; ORTO-007 © Nacionalinė žemės tarnyba prie ŽŪM, 2017-2021

Saugomo/saugotino gamtos paveldo objekto pavadinimas:

3. Darsūniškio akmuo (Darsūniškio kaimo akmuo).

Apsaugos statusas: Savivaldybės saugomu gamtos (geologinis) paveldo objektu (SGPO) paskelbtas 1992 m. spalio 1 d. Kaišiadorių rajono tarybos sprendimu Nr. 231. Nustatyta gamtos paveldo objektui apsaugos zona ir ūkinės veiklos režimas Kaišiadorių rajono valdybos 1992 m. lapkričio 11 d. potvarkiu Nr.354-v „Dėl vietinės reikšmės gamtos paminklų“.

SGPO teritorijos (žemės sklypo savininkas): valstybinė žemė, paskirtis – kita. Žemės valdytojas – Lietuvos Respublika. Žemės sklypas nesuformuotas todėl neturi unikalaus numerio.

VĮ Registrų centro nekilnojamojo turto registrų duomenų bazėje nėra įrašo, kad taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos ir nustatyta buferinė apsaugos zona. Nemuno upės apsaugos juosta ir valstybinio kelio Nr. 1803 Kruonis – Darsūniškis apsaugos zona.

SGPO adresas (schema pridedama): Darsūniškio kaimas, Kruonio seniūnija, Kaišiadorių r. sav., Darsūniškio kadastrinė vietovė.

SGPO koordinatės (LKS-94 sistemoje): X 6067889, Y 508701.

SGPO buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zonos: Saugomam GPO nustatyta ir patvirtinta buferinė apsaugos zona 2022 m. birželio 30 d. Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. V17E-177 (schema pridedama).

SGPO esama būklė: gera / patenkinama (reikalinga pašalinti samanais ir kerpės, kurios daug kur trukdo matyti riedulį sudarančią uolieną, bei spartina denudacijos procesus).

Riedulio paviršiaus kerpėtumas siekia 50 proc., vietomis apaugęs samanomis, Tam sudaro palankias sąlygas šalia augančių medžių paunksmė

SGPO užimamos teritorijos plotas* (m², arais): 3,54 m² (0,0354 aro).

* - tai projekcijos, statmenos į žemės paviršių, plotas, išmatuotas ortofotografiniame žemėlapyje, sudarytame panaudojus bepiločiu orlaiviu gautas aerofotografijas.

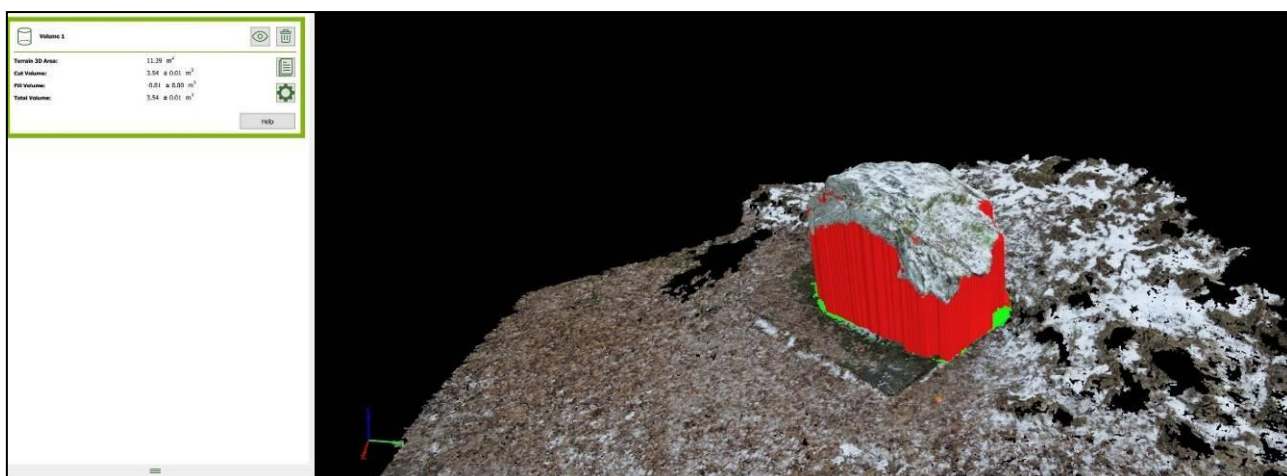

SGPO fiziniai matmenys arba kiekybiniai parametrai (m, cm): ilgis - 2,45 (2,90**) m (pagal ilgąją ašį PV-ŠR krypties); plotis - 1,92 (2,20**) m; aukštis - 1,60 m; perimetras (didžiausia horizontali apimtis) - 7,30 m; tūris (antžeminės dalies) - 3,54 (4,0) m³; svoris (apskaičiuotas) - apie 9,9 (11,0) t***.

** - anksčiau paskelbti matmenys.

*** - šio riedulio tūrio ir jį sudarančios uolienos vidutinio tankio sandauga (skliausteliuose pagal paraboloido tūrio apskaičiavimo formulę).

SGPO medžiaginė sudėtis (petrografinis makro apibūdinimas) – pilkas migmatizuotas granito gneisas su pegmatitinėmis gyslomis ir intarpais, sudarytais iš pegmatito.

Pegmatitinės 0,5-2,0 cm storio gyslos geriausiai matomos riedulio „nišinėse“ dalyse, kur nesuvešėjusios kerpės ir samanos

Išpūdingiausia vidutiniškai 2,0 cm storio gysla kerta visą riedulio kūną statmenai gneisiškai tekstūrai

SGPO kitos reikšmingos geologinės detalės, turinčios patrauklios informacijos moksliniu bei pažintiniu požiūriu - netaisyklingo paraboloido formos, vietomis apskaldytas, išskirtinės savybės bei unikalumas – petrografinė sudėtis. Riedulys iš savo pirminės vietos pajudintas (ne *in situ*), jis pastatytas automobilių aikštelės pakraštyje ant specialiai tam įrengtos betoninės 2,5*2,0 m plokštės.

SGPO svarbūs ypatumai - sutvarkytos aplinkos kontekste riedulys turi estetinę vertę; riedulys yra matomas nuo kelio ir įtrauktinas į rajono lankytinų gamtos objektų maršrutą.

SGPO reitingavimas tarp žinomų saugomų didžiausių Lietuvos riedulių:

Rekomendacijos tyrimams / apsaugai / lankymui (pateikti rekomendacijas):

Rekomenduotina prie riedulio atnaujinti stendą su informacija, priminti žemės savininkui (seniūnijai) periodiškai tvarkyti aplinką aplink riedulį ir organizuoti kerpių ir samanų pašalinimą nuo riedulio paviršiaus.

GPO fotofiksacija: pridedama 4 lapai.

GPO aprašymą sudarė: Vidas Mikulėnas, Mgr. geologas – hidrogeologas; Vytautas Purnas, Mgr. geologas.

GPO atitikimo vertinimas pagal kiekybinius ir kokybinius parametrus: Riedulio tūris (antžeminės dalies 3,5 - 4,0 m³), kaip kiekybinis parametras, tik formaliai netenkina SGPO keliamo atrankos kriterijaus (turi būti ne mažesnis kaip 5 m³). Akcentuotinas Aplinkos ministro 2020 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. D1-736 patvirtintas kokybinis parametras *1.1.3. mokslinė ir (arba) pažintinė vertė (genezė, petrografinė sudėtis ir kt.)*, kurį Darsūniškio akmuo tenkina.

Darsūniškio akmens rytinė pusė, apatinėje dalyje niša, kurios kilmė – išskaldymas

Riedulys pastatytas aikštelės pakraštyje prie kelio Kruonis-Darsūniškės

Nuo riedulio paviršiaus šalintinos kerpės

Pegmatitinės gyslos susikryžiuoja kirsdamos visą riedulio kūną

Uoliena - pilkas migmatizuotas granito gneisas

Uoliena - pilkas migmatizuotas granito gneisas

Susikertančių pegmatitinių gyslų fragmentas iš arti (spalvos nematyti dėl apnašų ir kerpių)

Bepilotis orlaivis Darsūniškio riedulio fone. Tai dronas, kurio fotokamera darytos nuotraukos buvo naudojamos erdvinio modelio sudarymui

PATVIRTINTA
Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos 2022 m. birželio d. sprendimu Nr.

DARSŪNIŠKIO AKMUO

Geologinis gamtos paveldo objektas

Adresas: Kaišiadorių r. sav., Kruonio sen.

Lietuvos koordinatų sistema (LKS-94).
Koordinatės: X = 6067889, Y = 508701

Sutartiniai ženklai

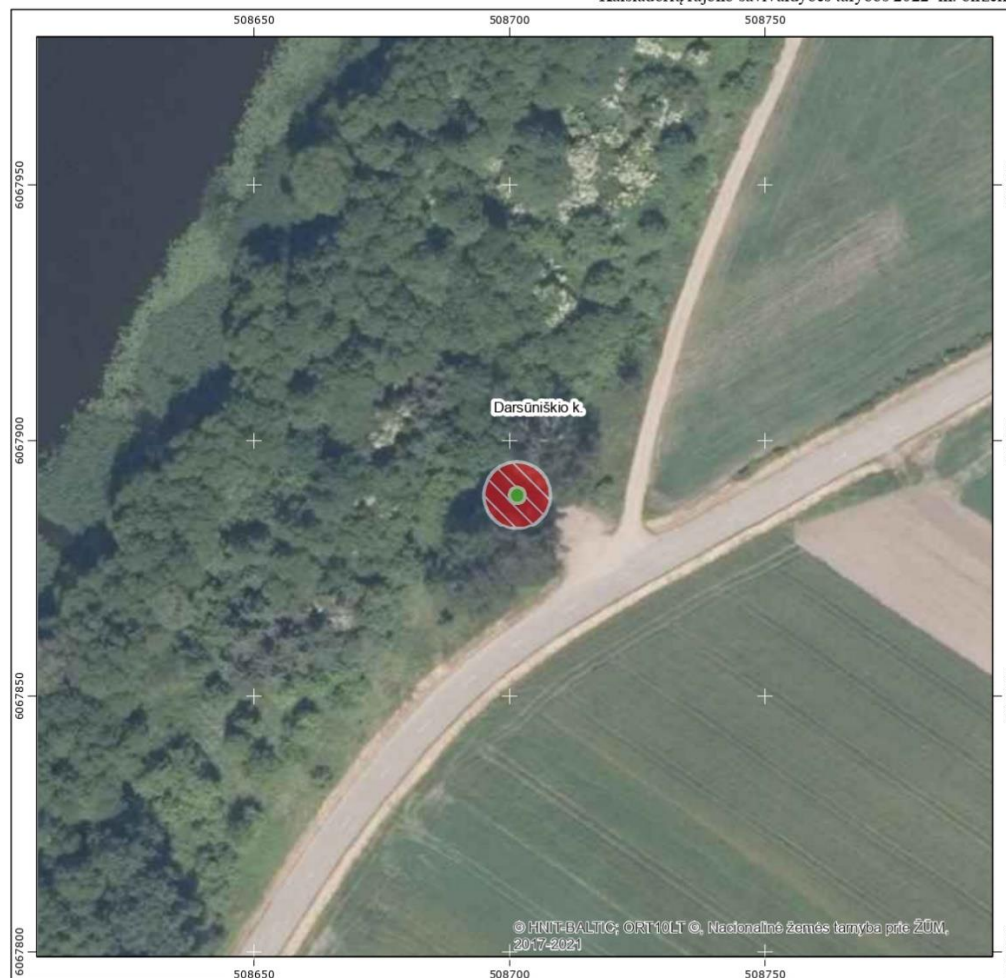
- Gamtos paveldo objekto teritorija
- Gamtos paveldo objekto buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zona

M 1:1 000

0 5 10 20 30 40 50 Metrai

Duomenys:

- © Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, 2020 m.
- Lietuvos Respublikos teritorijos ortofotografinis M 1:10000 žemėlapis ORT2.0CT
- © Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, 2017-2021 m.
- Georeferencinio pagrindo kadastro erdviniai duomenys GRPK
- © Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, 2020 m.
- Nekilnojamojo turto kadastras
- © VĮ Registrų centras, 2021 m.

Saugomo/saugotino gamtos paveldo objekto pavadinimas:

4. Klėriškių I akmuo (Klėriškių kaimo akmuo).

Apsaugos statusas: Savivaldybės saugomu gamtos (geologinis) paveldo objektu (SGPO) paskelbtas 1992 m. spalio 1 d. Kaišiadorių rajono tarybos sprendimu Nr. 231. Nustatyta gamtos paveldo objektui apsaugos zona ir ūkinės veiklos režimas Kaišiadorių rajono valdybos 1992 m. lapkričio 11 d. potvarkiu Nr.354-v „Dėl vietinės reikšmės gamtos paminklų“.

SGPO teritorijos (žemės sklypo savininkas): privati žemė (sklypo unikalus Nr. 4962-0005-0024). Žemės ūkio paskirties žemė.

VĮ Registrų centro nekilnojamojo turto registrų duomenų bazėje nėra įrašo, kad taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos ir nustatyta buferinė apsaugos zona.

SGPO adresas (schema pridedama): Klėriškių kaimas, Nemaitonių seniūnija, Kaišiadorių r. sav., Varkalių kadastro vietovė.

SGPO koordinatės (LKS-94 sistemoje): X 6062757, Y 528797.

SGPO buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zonos: Saugomam GPO nustatyta ir patvirtinta buferinė apsaugos zona 2022 m. birželio 30 d. Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. V17E-177 „Dėl Kaišiadorių rajono savivaldybės saugomų gamtos paveldo objektų schemų patvirtinimo“ (schema pridedama).

SGPO esama būklė: gera, o patenkinama dėl samanų ir kerpių, kurios vietomis trukdo gerai įžiūrėti riedulį sudarančią uolieną bei spartina denudacijos procesus).

Riedulio būklė gera, o patenkinama dėl samanų ir kerpių, kurios nešalinamos tik vis labiau apauga sieneses

SGPO užimamos teritorijos plotas* (m², arais): 3,47 m² (0,0347 aro).

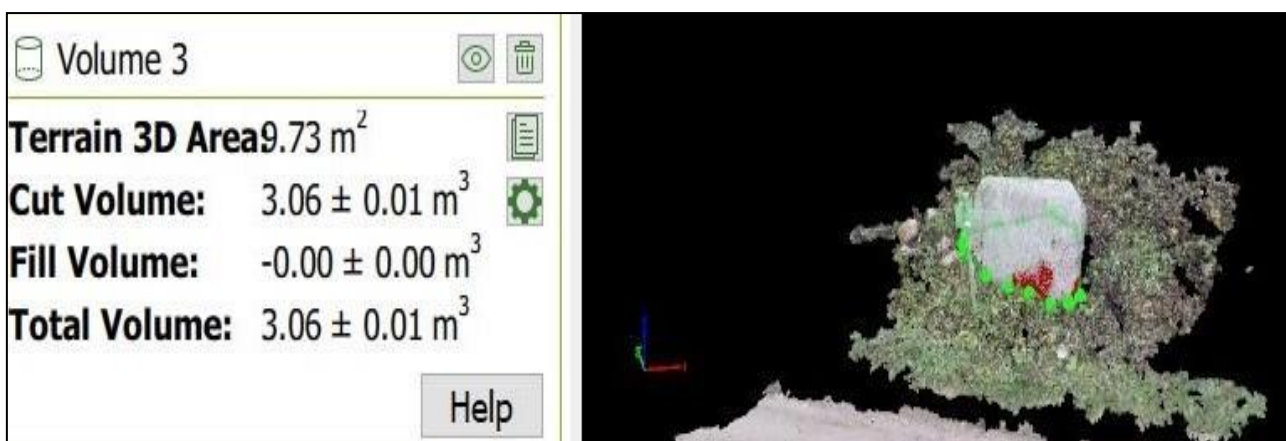
* - tai projekcijos, statmenos į žemės paviršių, plotas, išmatuotas ortofotografiniame žemėlapyje, sudarytame panaudojus bepiločių orlaiviu gautas aerofotografijas.

SGPO fiziniai matmenys arba kiekybiniai parametrai (m, cm): didžiausias ilgis - 2,74 (3,40**) m (pagal ilgiausią riedulio tįsos ašį ŠV-PR kryptimi); plotis - 2,4 (2,40**) m; aukštis - 2,20 m; perimetras (didžiausia horizontali apimtis) - 7,26 m; tūris (antžeminės dalies) - 3,06 m³; svoris (apskaičiuotas) - apie 8,4 t***.

** - anksčiau paskelbti matmenys.

*** - šio riedulio tūrio ir jį sudarančios uolienos vidutinio tankio sandauga.

SGPO medžiaginė sudėtis (petrografinis makro apibūdinimas) - pilkai rausvas vidutingrūdis *stambiagrūdis* granitas, vietomis gneisiškas.

Riedulį sudaranti uoliena - pilkai rausvas stambiagrūdis granitas (apačioje), vietomis vidutingrūdis gneisiškas (viršuje).

SGPO kitos reikšmingos geologinės detalės, turinčios patrauklios informacijos moksliniu bei pažintiniu požiūriu - netaisyklingo ištęsto paraboloido formos, išskirtinių savybių neturi, unikalumu nepasižymi. Riedulys iš savo pirminės vietos pajudintas (ne *in situ*), jį melioratoriai tikėtina atvilko arti kelio pagal tuometinį supratimą apie riedulių eksponavimą.

SGPO svarbūs ypatumai - sutvarkytos aplinkos kontekste riedulys turi estetinę bei pažintinę vertę; riedulys yra gerai matomas nuo kelio, įtrauktinas į rajono lankytinų gamtos objektų maršrutą.

SGPO reitingavimas tarp žinomų saugomų didžiausių Lietuvos riedulių:

Rekomendacijos tyrimams / apsaugai / lankymui (pateikti rekomendacijas):

Rekomenduotina prie riedulio atnaujinti stendą su informacija, priminti žemės savininkui periodiškai nušienauti žolę aplink riedulį ir suderinti patogesnę prieigą riedulio lankymui nuo Klėriškių kaimo gruntinio kelio, prie kurio riedulys ir stūkso.

Klėriškių I akmuo yra eksponuotas prie to paties pavadinimo kaimo gruntinio kelio.

SGPO fotofiksacija: pridedama 3 lapai.

SGPO aprašymą sudarė: Vidas Mikulėnas, Mgr. geologas – hidrogeologas.

SGPO atitikimo vertinimas pagal kiekybinius ir kokybinius parametrus: Riedulio tūris (antžeminės dalies - apie 3 m³), kaip kiekybinis parametras, netenkina SGPO keliamo atrankos kriterijaus (turi būti ne mažesnis kaip 5 m³). Akcentuotinas Aplinkos ministro 2020 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. D1-736 patvirtintas kokybinis parametras *1.1.3. mokslinė ir (arba) pažintinė vertė (genezė, petrografinė sudėtis ir kt.)*, kurį Klėriškių I akmuo tenkina tik iš dalies (yra būdingas vietai).

SGPO fotofiksacija

Riedulį sudaranti uoliena - pilkai rausvas stambiagrūdis granitas, vietomis vidutingrūdis gneisiškas

Riedulys ištēstos netaisyklingos piramidēs formas (vaizdas iš rytinės pusės)

Tai stambiagrūdis granitas, vietomis vidutingrūdis gneisiškas

Kerpėtumas dengia uolienos natūrą

Riedulio fasadinėje pusėje mažiausiai kerpių ir iš toliau jis panašus į tipinių šių kraštų magminį granitą. Šis luistas yra gerai apgludintas per jo kelionę iš šiaurės su kontinentiniais ledynais.

Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos 2022 m. birželio

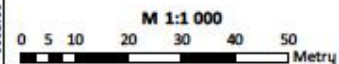
KLĖRIŠKIŲ I AKMUO

Adresas: Kaišiadorių r. sav.,
Nemaitonių sen.

Lietuvos koordinatinių sistema (LKS-94).
Koordinatės: X = 6062757, Y = 528797

 Gamtos paveldo objekto teritorija
 Gamtos paveldo objekto buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zona
 Žemės sklypo riba, Nr.

Documenys:

- **Valsts izglītības satura centrs** **Latvijas Republikas izglītības ministrija**, 2020. g.
- **Latvijas Republikas izglītības ministrija**
M1 1.000000 **Izglītības CM7 CM7**
- **Nacionālās izglītības tīkls** **Latvijas Republikas izglītības ministrija**, 2017-2021. g.
- **Documenys** **Latvijas Republikas izglītības ministrija**, 2020. g.
- **Latvijas Republikas izglītības ministrija**, 2020. g.
- **Latvijas Republikas izglītības ministrija**, 2020. g.
- **Latvijas Republikas izglītības ministrija**, 2020. g.
- **Latvijas Republikas izglītības ministrija**, 2020. g.
- **Latvijas Republikas izglītības ministrija**, 2020. g.
- **Latvijas Republikas izglītības ministrija**, 2020. g.
- **Latvijas Republikas izglītības ministrija**, 2020. g.
- **Latvijas Republikas izglītības ministrija**, 2020. g.
- **Latvijas Republikas izglītības ministrija**, 2020. g.
- **Latvijas Republikas izglītības ministrija**, 2020. g.
- **Latvijas Republikas izglītības ministrija**, 2020. g.
- **Latvijas Republikas izglītības ministrija**, 2020. g.
- **Latvijas Republikas izglītības ministrija**, 2020. g.
- **Latvijas Republikas izglītības ministrija**, 2020. g.

Saugomo/saugotino gamtos paveldo objekto pavadinimas:

5. Klėriškių (II) akmuo (Klėriškių kaimo akmuo).

Apsaugos statusas: Savivaldybės saugomu gamtos (geologinis) paveldo objektu (**SGPO**) paskelbtas 1992 m. spalio 1 d. Kaišiadorių rajono tarybos sprendimu Nr. 231. Nustatyta gamtos paveldo objektui apsaugos zona ir ūkinės veiklos režimas Kaišiadorių rajono valdybos 1992 m. lapkričio 11 d. potvarkiu Nr. 354-v „Dėl vietinės reikšmės gamtos paminklų“.

SGPO teritorijos (žemės sklypo savininkas): privati žemė (sklypo unikalus Nr. 4962-0005-0077). Žemės ūkio paskirties žemė.

Privati žemė (un. nr. 4962-0005-0036). Žemės ūkio paskirties žemė. Nuosavybės teisė – Artūras Dimša.

VĮ Registrų centro nekilnojamojo turto registrų duomenų bazėje nėra įrašo, kad taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos ir nustatyta buferinė apsaugos zona. Kelio apsauginė zona.

SGPO adresas (schema pridedama): Klėriškių kaimas, Nemaitonių seniūnija, Kaišiadorių r. sav. Varkalių kadastrinė vietovė.

SGPO koordinatės (LKS-94 sistemoje): X 606316, Y 52711.

SGPO buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zonos: Saugomam GPO nustatyta ir patvirtinta buferinė apsaugos zona 2022 m. birželio 30 d. Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. V17E-177 „Dėl Kaišiadorių rajono savivaldybės saugomų gamtos paveldo objektų schemų patvirtinimo“ (schema pridedama).

SGPO esama būklė: gera / patenkinama; vakariniame kampe iš viršaus turi svetimkūnį (įtvirtintas geležinio vamzdžio galas, buvusi konstrukcija nupjauta). Rytinėje („fasadinėje“) sienelėje taip pat fiksuojamas analogiškas pažeidimas. Riedulys vietomis apaugęs samanomis bei kerpėmis.

Klėriškių II akmens vakariniame kampe iš viršaus

SGPO užimamos teritorijos plotas* (m², arais): 8,06 m² (0,0806 aro).

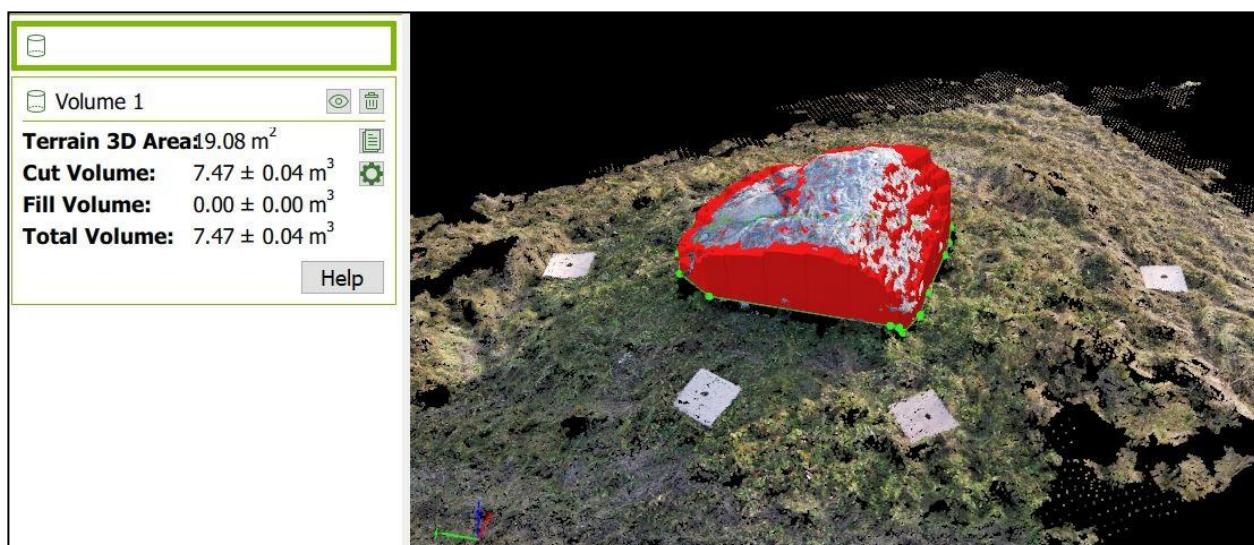
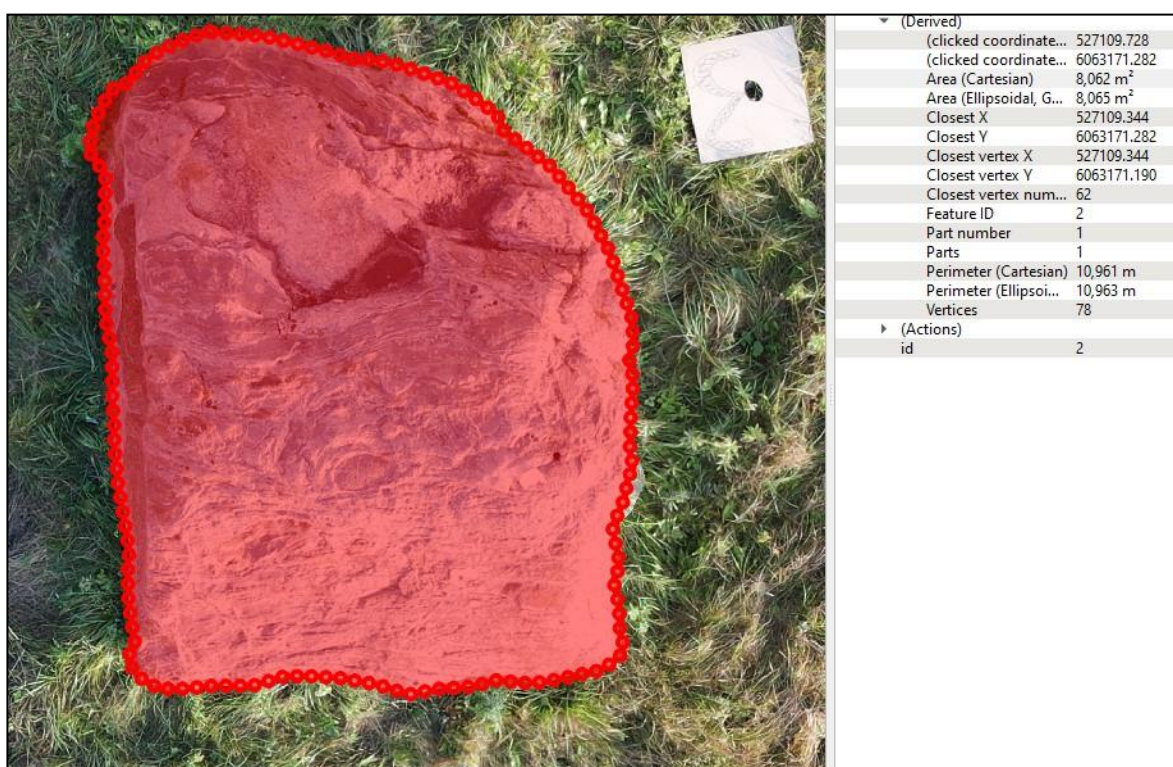
* - tai projekcijos, statmenos į žemės paviršių, plotas, išmatuotas ortofotografiniame žemėlapyje, sudarytame panaudojus bepiločių orlaiviu gautas aerofotografijas.

SGPO fiziniai matmenys arba kiekybiniai parametrai (m, cm) – ilgis 3,71 (3,80**) m; plotis - 2,89 (1,90**) m; aukštis - 2,65 m; perimetras (didžiausia horizontali apimtis) - 10,96 m; tūris (antžeminės dalies) - 7,47 m³; svoris (apskaičiuotas) - apie 20,2 t***.

Pastaba. Ilgio ir pločio matmenys buvo patikslinti, o perimetras (nuo natūrinių matavimų skiriasi 30 cm) išmatuotas iš ortofotografinio žemėlapyje; ilgis nustatytas Š-P kryptimi, plotis –statmenai ilgiui (didžiausias ilgio matmuo surandamas matuojant įstrižainę ŠV-PR kryptimi (3,9 m).

** - anksčiau paskelbti matmenys (reikšmingas pločio matmens skirtumas susidaro dėl pasirenkamo statmens naujai išmatuotai riedulio ilgajai ašiai pagal jo tįsą).

*** - šio riedulio tūrio ir jį sudarančios uolienos vidutinio tankio sandauga.

SGPO medžiaginė sudėtis (petrografinis makro apibūdinimas) – nuo šviesiai iki tamsiai pilkos spalvos „suomiškos kilmės“ *stromatititinės tekstūros migmatitas su ryškiais amfibolito ksenolitais*, iki 5 cm skersmens kvarco kristalais (vietomis jie išdūlėję bei iškritę ir riedulio paviršiuje pasilikusios atitinkamo dydžio duobutės):

Vietomis stambūs kvarco kristalai išdūlėję bei iškritę ir riedulio paviršiuje pasilikusios duobutės

SGPO kitos reikšmingos geologinės detalės, turinčios patrauklios informacijos moksliniu bei pažintiniu požiūriu - netaisyklingos formos: rytinė sienelė beveik statmena žemės paviršiuje o plane su pietine praktiškai statmenos (kaip ir pietinė su vakarine), R ir ŠR kryptimi riedulys nuožulnėja bei „aptakėja“. Uoliena pasižymi sudėtinga struktūra (atsispindi magmos maišymasis) ir pavieniais skirtingų uolienų bei kristalų tarpais (ksenolitais).

SGPO svarbūs ypatumai - sutvarkytos aplinkos kontekste riedulys turi estetinę vertę; riedulys yra gerai matomas nuo kelio, būtinai turi būti įtrauktas į rajono lankomiausių gamtos objektų maršrutą.

SGPO reitingavimas tarp žinomų saugomų didžiausių Lietuvos riedulių:

Rekomendacijos tyrimams/apsaugai/lankymui (pateikti rekomendacijas):

Rekomenduotina prie riedulio atnaujinti stendą su informacija, periodiškai nušienauti žolę aplink riedulį bei galima suformuoti sustojimo aikštelę prie asfaltuoto kelio Nr. 1812 Žiežmariai–Nemaitonys–Stakliškės) bei takelį riedulio lankymui.

GPO fotofiksacija: pridedama 3 lapai.

GPO aprašymą sudarė: Vidas Mikulėnas, geologai – hidrogeologas; Vytautas Puronas, Mgr. geologas.

GPO atitikimo vertinimas pagal kiekybinius ir kokybinius parametrus: Riedulio tūris (antžeminės dalies - 7,47 m³), kaip kiekybinis parametras, tenkina SGPO keliamą atrankos kriterijų (ne mažesnis kaip 5 m³). Taip pat yra akcentuotini Aplinkos ministro 2020 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. D1-736 patvirtinti kokybiniai parametrai 1.1.2. forma (nejprastumas, įdomumas, specifiskumas) ir 1.1.3. *mokslinė ir (arba) pažintinė vertė (genezė, petrografinė sudėtis ir kt.)*, kuriuos Klėriškių II akmuo pilnai tenkina. Riedulys iš savo pirminės vietos pajudintas (ne *in situ*), tikėtina su galinga technika buvo užvilktas ant aukštumėlės arčiau kelio.

SGPO fotofiksacija

Klėriškių I akmuo- stromatititinės tekstūros migmatitas su ryškiais amfibolito ksenolitais (intarpais)

Riedulio kampuota forma atsiskleidžia iš pietinės pusės

Riedulio vaizdas iš rytinės pusės. Jo sudėtinga uoliena – skirtingos medžiaginės sudėties magmų maišymosi rezultatas

Klėriškių II riedulys iš oro darytose nuotraukose, kuriose gerai atsiskleidžia jo kampuota forma

Riedulys apdūlėjęs ir pasėkoje atitrūkę uolienos gabalai paliko nelygų paviršių su įtrūkimų žymėmis

PATVIRTINTA

Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos 2022 m. birželio d. sprendimu Nr.

KLĖRIŠKIŲ II AKMUO

Geologinis gamtos paveldo objektas

Adresas: Kaišiadorių r. sav.,
Nemaitonių sen.

Lietuvos koordinatų sistema (LKS-94).

Koordinatės: X = 6063169, Y = 527111

Sutartiniai ženklai

- Gamtos paveldo objekto teritorija
- Gamtos paveldo objekto buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zona
- Žemės sklypo riba, Nr.

M 1:1 000
0 5 10 20 30 40 50 Metrai

Documenas:
© Valstybinė gamtos paveldo teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, 2020 m.
Lietuvos Respublikos teritorijos kartografinis M 1:100000 formos žemėlapis
© KŽT
© Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, 2017-2021 m.
Gamtos paveldo objektų buferinės apsaugos zonos žemėlapis (BAPZ)
© Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, 2020 m.
© 2021-2022 m.
© 1:100000 formos žemėlapis
© 1:100000 formos žemėlapis, 2021 m.

Saugomo/saugotino gamtos paveldo objekto pavadinimas:

6. Medinų (I) akmuo (Medinų kaimo akmuo).

Apsaugos statusas: Savivaldybės saugomu gamtos (geologinis) paveldo objektu (**SGPO**) paskelbtas 1992 m. spalio 1 d. Kaišiadorių rajono tarybos sprendimu Nr. 231. Nustatyta gamtos paveldo objektui apsaugos zona ir ūkinės veiklos režimas Kaišiadorių rajono valdybos 1992 m. lapkričio 11 d. potvarkiu Nr. 354-v „Dėl vietinės reikšmės gamtos paminklų“.

SGPO teritorijos (žemės sklypo savininkas): privati žemė (sklypo unikalus Nr. 4962-0001-0118). Žemės ūkio paskirties žemė.

Nuosavybės teisė – Lietuvos Respublika (sklypo unikalus Nr. 4400-3803-3956, Nacionalinė žemės tarnyba). Rajoninis reikšmės kelias Nr. 1819 Pakertai-Žostautai-Kalviai, kelio apsaugos zona.

VĮ „Registrų centro“ nekilnojamojo turto registrų duomenų bazėje nėra įrašo, kad taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos ir nustatyta buferinė apsaugos zona.

SGPO adresas (schema pridedama): Medinų kaimas, Nemaitonių seniūnija, Kaišiadorių r. sav., Varkalių kadastro vietovė.

SGPO koordinatės (LKS-94 sistemoje): X 6065363, Y 525348.

SGPO buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zonos: Saugomam GPO nustatyta ir patvirtinta buferinė apsaugos zona 2022 m. birželio 30 d. Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. V17E-177 „Dėl Kaišiadorių rajono savivaldybės saugomų gamtos paveldo objektų schemų patvirtinimo“ (schema pridedama).

SGPO esama būklė: gera, nesuskilinėjęs nepaisant jo aštriabriaunės formos, riedulio paviršius mažai apaugęs kerpėmis.

Iš tam tikrų rakursų riedulio forma atrodo neįprastai „šaunanti į dangų“. Riedulio būklė gera, stūkso pastatytas prie vietinių kelių sankirtos

SGPO užimamos teritorijos plotas* (m², arais): 5,41 m² (0,0541 aro).

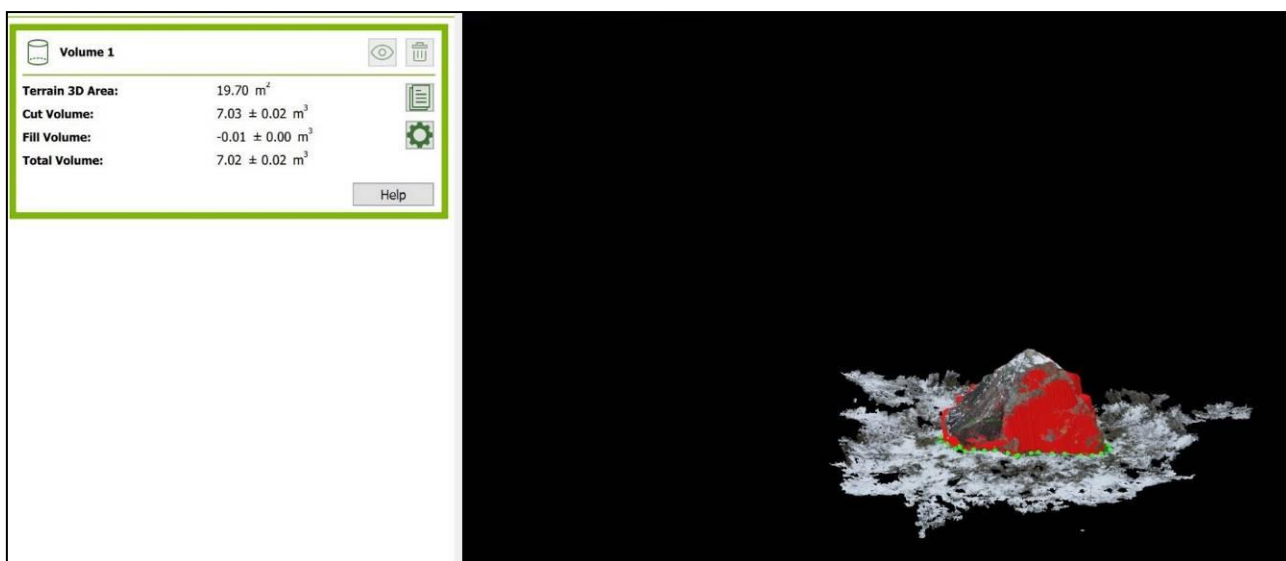
* - tai projekcijos, statmenos į žemės paviršių, plotas, išmatuotas ortofotografiniame žemėlapyje, sudarytame panaudojus bepiločių orlaiviu gautas aerofotografijas.

SGPO fiziniai matmenys arba kiekybiniai parametrai (m, cm) – didžiausias ilgis - 3,76 (2,70**) m (pagal ilgiausią riedulio tįsos ašį PV-ŠR kryptimi); plotis - 2,24 (2,50**) m; aukštis - 2,2 (2,90**) m; perimetras (didžiausia horizontali apimtis) - 9,32 m; tūris (antžeminės dalies) - 7,02 m³; svoris (apskaičiuotas) - apie 19,3 t***.

** - anksčiau paskelbti matmenys.

*** - šio riedulio tūrio ir jį sudarančios uolienos vidutinio tankio sandauga.

SGPO medžiaginė sudėtis (petrografinis makro apibūdinimas) - rausvas vidutingrūdis / stambiagrūdis *mikroklininis* granitas, vietomis su ksenolitiniais intarpais.

Riedulį sudaranti uoliena - rausvas mikroklininis su kalio felšpatais stambiagrūdis granitas (viršuje), vietomis uoliena vidutiningrūdė ir gneisiška, vyraujančios mafinių mineralų sudėties.

SGPO kitos reikšmingos geologinės detalės, turinčios patrauklios informacijos moksliniu bei pažintiniu požiūriu - netaisyklingos ištętos piramidės formos, kurios stačiausia (ir lygiausia) sienelė yra orientuota į PR. Riedulys iš savo pirminės vietos pajudintas (ne *in situ*), jį melioratoriai tikėtina atvilko arti kelių sankryžos eksponavimui, taip „suporuodami“ su mažiau išpūdingu Medinų II rieduliu.

SGPO svarbūs ypatumai - sutvarkytos aplinkos kontekste riedulys turi estetinę bei pažintinę vertę, turi didesnę vertę būdamas „komplekte“ su Medinų II. Riedulys yra gerai matomas nuo kelio, įtrauktinas į rajono lankytinų gamtos objektų maršrutą.

SGPO reitingavimas tarp žinomų saugomų didžiausių Lietuvos riedulių:

Rekomendacijos tyrimams/apsaugai/lankymui (pateikti rekomendacijas):

Rekomenduotina prie riedulio atnaujinti stendą su informacija, priminti žemės savininkui (seniūnijai) periodiškai nušienauti žolę aplink riedulį ir šalinti šiukšles.

SGPO fotofiksacija: pridedama 4 lapai.

SGPO aprašymą sudarė: Vidas Mikulėnas, Mgr. geologas - hidrogeologas

SGPO atitikimo vertinimas pagal kiekybinius ir kokybinius parametrus: Riedulio tūris (antžeminės dalies - apie 7 m³), kaip kiekybinis parametras, tenkina SGPO keliamą atrankos kriterijų (turi būti ne mažesnis kaip 5 m³). Akcentuotinas Aplinkos ministro 2020 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. D1-736 patvirtintas kokybinis parametras *1.1.3. mokslinė ir (arba) pažintinė vertė (genezė, petrografinė sudėtis ir kt.)*, kurį Medinų I akmuo tenkina.

SGPO fotofiksacija

Netaisyklingos piramidės formos riedulys

Pakankamai plokščia ir stati riedulio sienelė; pastatytas prie sankryžos buvo kaip įmanoma išvaizdžiau

Iš tam tikrų rakursų riedulio forma atrodo neįprastai “šaunanti į dangų“

Riedulį sudaro mikroklininis su kalio felšpatais stambiagrūdis granitas, tačiau ne visur gerai apžvelgiamas dėl kerpėtumo; nuvalius organiką tokie paviršiai gali atskleisti ir kitokią uolieną

Dūlėjimo ir atsiskaldymo paviršiaus fragmentas

Kerpės tarpsta ant šio riedulio sienelių daug kur.

Riedulį sudaro rausvas mikroklininis su kalio felšpatais stambiagrūdis granitas, šiek tiek gneisiškas

PATVIRTINTA

Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos 2022 m. birželio

d. sprendimu Nr.

MEDINŲ I AKMUO

Geologinis gamtos paveldo objektas

Adresas: Kaišiadorių r. sav.,
Nemaitonių sen.

Lietuvos koordinatų sistema (LKS-94).

Koordinatės: X = 6065363, Y = 525348

Sutartiniai ženklai

- Gamtos paveldo objekto teritorija
- Gamtos paveldo objekto buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zona
- Žemės sklypo riba, Nr.

M 1:1 000
0 5 10 20 30 40 50 Metrai

Disomengai:
 © Valstybinė saugomųjų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministro, 2020 m.
 Lietuvos Respublikos teritorijos orientavimas
 M 1:100000: Teritorijos orientavimas
 © Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministro, 2017-2022 m.
 Geografinė informacija pagrįsta kadastro duomenimis, tikslumas 0,89%
 © Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija, 2020 m.
 Nėšio duomenys turinys kadastro
 © VĮ Reguliavimo tarnyba, 2021 m.

© UNIT-BALTIC, ORTO LT, © Nacionalinė žemės tarnyba pde ŽŪM,
2017-2021

Saugomo/saugotino gamtos paveldo objekto pavadinimas:

7. Medinų (II) akmuo (Medinų kaimo akmuo).

Apsaugos statusas: Savivaldybės saugomu gamtos (geologinis) paveldo objektu (**SGPO**) paskelbtas 1992 m. spalio 1 d. Kaišiadorių rajono tarybos sprendimu Nr. 231. Nustatyta gamtos paveldo objektui apsaugos zona ir ūkinės veiklos režimas Kaišiadorių rajono valdybos 1992 m. lapkričio 11 d. potvarkiu Nr.354-v „Dėl vietinės reikšmės gamtos paminklų“.

SGPO teritorijos (žemės sklypo savininkas): privati žemė (sklypo unikalus Nr. 4962-0001-0077). Nuosavybės teisė – Lietuvos Respublika (sklypo unikalus 4400-3803-3956, Nacionalinė žemės tarnyba). Rajoninis reikšmės kelias Nr. 1819 Pakertai-Žostautai-Kalviai, kelio apsaugos zona.

VĮ „Registrų centro“ nekilnojamojo turto registrų duomenų bazėje nėra įrašo, kad taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos ir nustatyta buferinė apsaugos zona.

SGPO adresas (schema pridedama): Medinų kaimas, Nemaitonių seniūnija, Kaišiadorių r. sav., Varkalių kadastrinė vietovė.

SGPO koordinatės (LKS-94 sistemoje): X 6065384, Y 525334.

SGPO buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zonos: Saugomam GPO nustatyta ir patvirtinta buferinė apsaugos zona 2022 m. birželio 30 d. Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. V17E-177 „Dėl Kaišiadorių rajono savivaldybės saugomų gamtos paveldo objektų schemų patvirtinimo“ (schema pridedama).

SGPO esama būklė: gera / patenkinama, nes yra ne žymiai įtrūkęs, riedulio paviršius vietomis su kerpėmis.

Medinų (II) akmuo vietomis apaugęs kerpėmis, stūkso pastatytas prie vietinių kelių sankirtos

SGPO užimamos teritorijos plotas* (m², arais): 6,07 m² (0,0607 aro).

* - tai projekcijos, statmenos į žemės paviršių, plotas, išmatuotas ortofotografiniame žemėlapyje, sudarytame panaudojus bepiločių orlaiviu gautas aerofotografijas.

SGPO fiziniai matmenys arba kiekybiniai parametrai (m, cm): didžiausias ilgis - 3,16 (3,10**) m (pagal ilgiausią riedulio tįsos ašį PV-ŠR kryptimi); plotis - 2,36 (1,90**) m; aukštis - 1,6 (2,00**) m; perimetras (didžiausia horizontali apimtis) - 9,12 m; tūris (antžeminės dalies) - 5,45 m³; svoris (apskaičiuotas) - apie 15,0 t***.

** - anksčiau paskelbti matmenys.

*** - šio riedulio tūrio ir jį sudarančios uolienos vidutinio tankio sandauga.

SGPO medžiaginė sudėtis (petrografinis makro apibūdinimas) - rausvas vidutingrūdis / stambiagrūdis *mikroklininis* granitas, vietomis su ksenolitiniais intarpais.

Riedulį sudaranti uoliena - rausvai pilkas granitas, vietomis uoliena gneisiška, pasitaiko įtrūkimų

SGPO kitos reikšmingos geologinės detalės, turinčios patrauklios informacijos moksliniu bei pažintiniu požiūriu – netaisyklingo stačiakampio gretasienio su nuapvalintais kampais ir briaunomis formos, kurio tįsa PV – ŠR krypties. Riedulys iš savo pirminės vietos pajudintas (ne *in situ*), jį melioratoriai tikėtina atvilko arti kelių sankryžos eksponavimui, taip „suporuodami“ su labiau įspūdingu Medinų I rieduliu.

Riedulio fasadinėje pusėje įrengtas paprastas suolelis gerai žiūrisi ir žiemą, ir vasarą

SGPO svarbūs ypatumai - sutvarkytos aplinkos kontekste riedulys turi estetinę bei pažintinę vertę, turi didesnę vertę būdamas „komplekte“ su Medinų I. Riedulys yra gerai matomas nuo kelio, įtrauktinas į rajono lankytinų gamtos objektų maršrutą.

SGPO reitingavimas tarp žinomų saugomų didžiausių Lietuvos riedulių:

Rekomendacijos tyrimams/apsaugai/lankymui (pateikti rekomendacijas):

Rekomenduotina prie riedulio atnaujinti stendą su informacija, priminti žemės savininkui (seniūnijai) periodiškai nušienauti žolę aplink riedulį ir šalinti šiukšles.

SGPO fotofiksacija: pridedama 4 lapai.

SGPO aprašymą sudarė: Vidas Mikulėnas, Mgr. geologas – hidrogeologas.

SGPO atitikimo vertinimas pagal kiekybinius ir kokybinius parametrus: Riedulio tūris (antžeminės dalies - apie 5,5 m³), kaip kiekybinis parametras, tenkina SGPO keliamą atrankos kriterijų (turi būti ne mažesnis kaip 5 m³). Akcentuotinas Aplinkos ministro 2020 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. D1-736 patvirtintas kokybinis parametras *1.1.3. mokslinė ir (arba) pažintinė vertė (genezė, petrografinė sudėtis ir kt.)*, kurį Medinų II akmuo tenkina.

Medinų II akmens etnografinis suoliukas taip ir siūlosi atokvėpiui

Riedulio netaisyklinga forma elegantiškai nuzulintais kampais dar ledymmečiu ir nuledėjimo metu prieš 15 – 10 tūkst. metų.

Medinų akmenų duetas stilingai puošia šio kaimo krašto kelių kryžkelę. Šie akmenys labai skirtingi tiek savo forma, tiek petrografine sudėtimi (tūriu mažai skiriasi). Medinų I akmuo yra tolimajame plane, pirmame - Medinų II -asis. Tarp jų atstumas yra 23 metrai

Ryškus kerpėtumas riedulio atskirose sienelėse

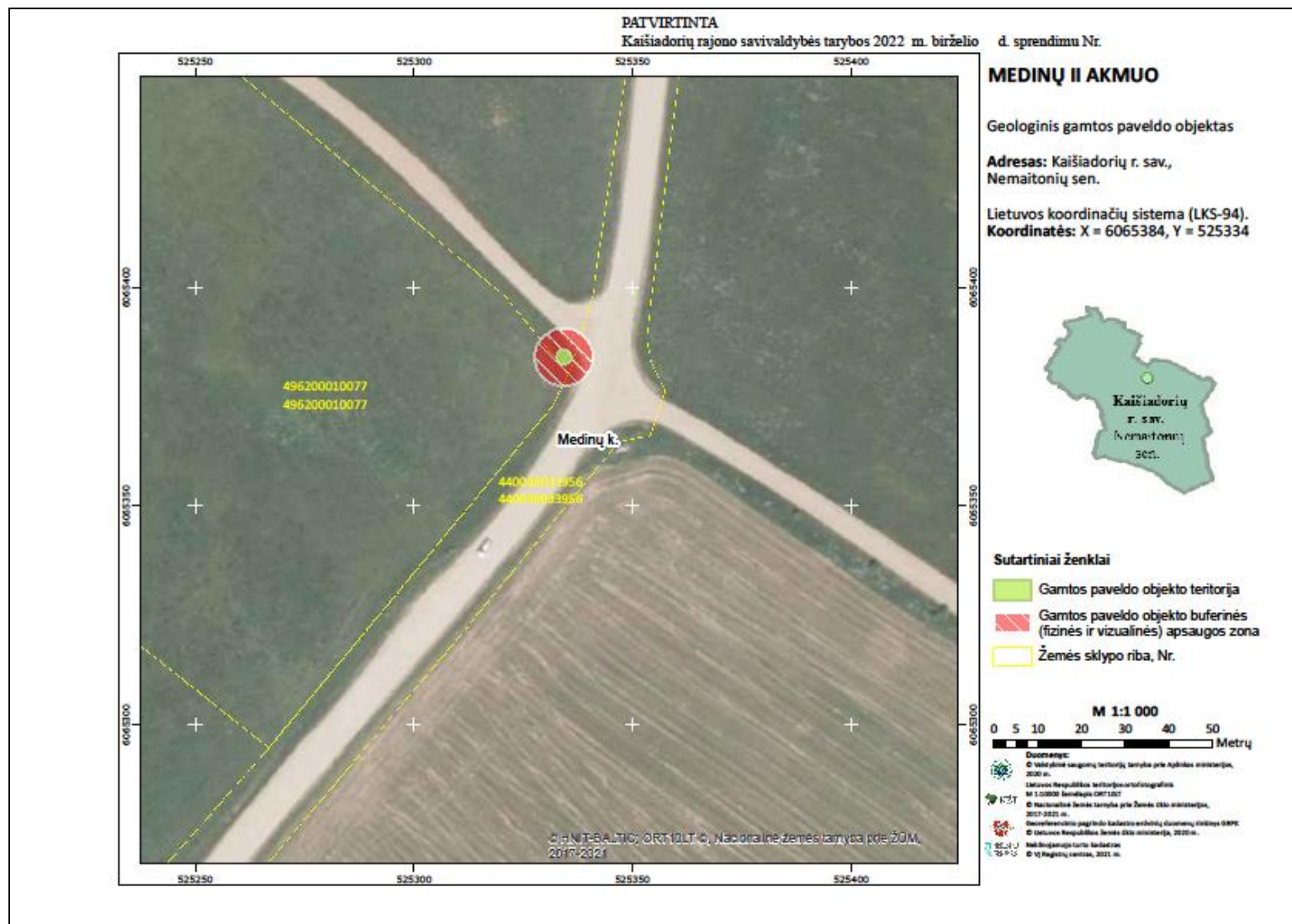

Gera apzultintas netaisyklingos formos Medinų II akmuo

Saugomo/saugotino gamtos paveldo objekto pavadinimas:

8. Nemaitonių akmuo (Nemaitonių kaimo) akmuo.

Apsaugos statusas: Savivaldybės saugomu gamtos (geologinis) paveldo objektu (**SGPO**) paskelbtas 1993 m. birželio 24 d. Kaišiadorių rajono tarybos sprendimu Nr. 259. Nustatyta gamtos paveldo objektui apsaugos zona ir ūkinės veiklos režimas.

Teisės aktas (aktuali redakcija): Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos 2022 m. birželio 30 d. sprendimas Nr. V17E-177.

SGPO teritorijos (žemės sklypo savininkas): privati žemė (sklypo unikalus Nr. 4400-0412-7535). Žemės ūkio paskirties žemė.

Nuosavybės teisė – Lietuvos Respublika (unikalus Nr. 4400-5552-4320). Valstybinės žemės patikėjimo teisė - Nacionalinė žemės tarnyba. Kelio apsaugos zona.

VĮ „Registrų centro“ nekilnojamojo turto registrų duomenų bazėje nėra įrašo, kad taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos ir nustatyta buferinė apsaugos zona.

SGPO adresas (schema pridedama): Nemaitonių k., Nemaitonių sen., Kaišiadorių r. sav., Varkalių kadastrinė vietovė.

SGPO koordinatės (LKS-94 sistemoje): X 6058582, Y 527295.

SGPO buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zonos: Saugomam GPO nustatyta ir patvirtinta buferinė apsaugos zona 2022 m. birželio 30 d. Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. V17E-177 „Dėl Kaišiadorių rajono savivaldybės saugomų gamtos paveldo objektų schemų patvirtinimo“ (schema pridedama).

SGPO esama būklė: patenkinama – atitrūkęs uolienos blokas, viršutinė plokščioji riedulio dalis apšiukšlinta, vietomis apaugęs kerpėmis ir samanomis (reikalinga jas pašalinti, nes trukdo gerai įžiūrėti riedulį sudarančią uolieną, bei spartina denudacijos procesus).

Pietinėje riedulio dalyje esantis apie 30 cm aukščio uolienos iškilimas yra dalinai atitrūkęs, o tai yra ankstesnio uolienos viršutinėje riedulio dalyje nuskaldymo pasekmė.

SGPO užimamos teritorijos plotas* (m², arais): 4,34 m² (0,0434 aro).

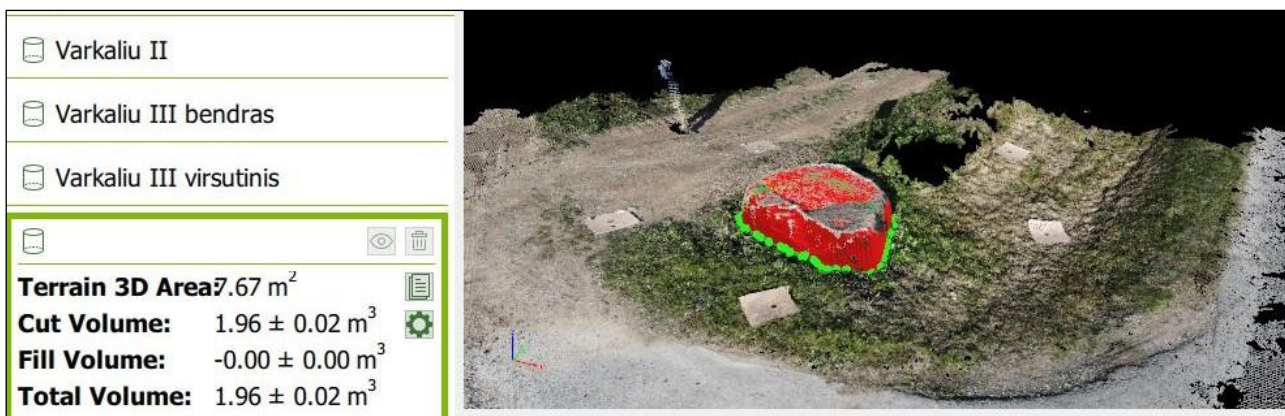
* - tai projekcijos, statmenos į žemės paviršių, plotas, išmatuotas ortofotografiniame žemėlapyje, sudarytame panaudojus bepiločių orlaiviu gautas aerofotografijas.

SGPO fiziniai matmenys arba kiekybiniai parametrai (m, cm): ilgis - 2,85 (3,10**) m (ilgoji ašis ŠV-PR krypties); plotis - 2,21 (1,80**) m (statmenai ilgiui); aukštis - 1,1 m; perimetras (didžiausia horizontali apimtis) - 7,97 m; tūris (antžeminės dalies) - 1,96 m³; svoris (apskaičiuotas) - apie 5,4 t***.

** - anksčiau paskelbti matmenys.

*** - šio riedulio tūrio ir jį sudarančios uolienos vidutinio tankio sandauga.

SGPO medžiaginė sudėtis (petrografinis makro apibūdinimas) – rausvai pilkas mikroklininis granitas su biotitu.

Nemaitonių akmenį sudaro magminė uoliena - mikroklininis granitas su biotitu

SGPO kitos reikšmingos geologinės detalės, turinčios patrauklios informacijos moksliniu bei pažintiniu požiūriu – riedulys netaisyklingai plokščios formos, su nuskaldytu įlinkimu viduryje, pietinės dalies viršuje iškilęs (bet beveik atitrūkęs) uolienos blokas. Išskirtinių savybių neturi, unikalumu nepasižymi. Riedulys iš savo pirminės vietos pajudintas (ne *in situ*), buvo atvilktas arčiau prie kelių sankryžos Nemaitonių miestelio Š pakraštyje.

Nemaitonių akmuo netaisyklingai plokščios formos, su nuskaldytu įlinkimu viduryje bei išskelta niša pietrytinėje dalyje (nuotr. kairėje)

SGPO svarbūs ypatumai - sutvarkytos aplinkos kontekste riedulys turėtų estetinę vertę; riedulys yra gerai matomas nuo kelio, lengvai apžiūrimas ir turi potencialo praeivių atokvėpiui. Įtrauktinas į rajono lankytinų gamtos objektų maršrutą.

SGPO reitingavimas tarp žinomų saugomų didžiausių Lietuvos riedulių:

Rekomendacijos tyrimams / apsaugai / lankymui (pateikti rekomendacijas):

Rekomenduotina prie riedulio atnaujinti stendą su informacija, priminti žemės savininkui (seniūnijai) periodiškai nušienauti žolę aplink riedulį ir palaikyti estetišką aplinką riedulio prieigose.

SGPO fotofiksacija: pridedama 3 lapai.

SGPO aprašymą sudarė: Vidas Mikulėnas, Vytautas Purnas, Mgr. geologai – hidrogeologai.

SGPO atitikimo vertinimas pagal kiekybinius ir kokybinius parametrus: Riedulio tūris (antžeminės dalies $1,96 \text{ m}^3$), kaip kiekybinis parametras, netenkina SGPO keliamo atrankos kriterijaus (turi būti ne mažesnis kaip 5 m^3). Tačiau yra akcentuotinas Aplinkos ministro 2020 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. D1-736 patvirtintas kokybinis parametras *1.1.3. mokslinė ir (arba) pažintinė vertė (genezė, petrografinė sudėtis ir kt.)*, kurį Nemaitonių akmuo iš dalies tenkina.

SGPO fotofiksacija

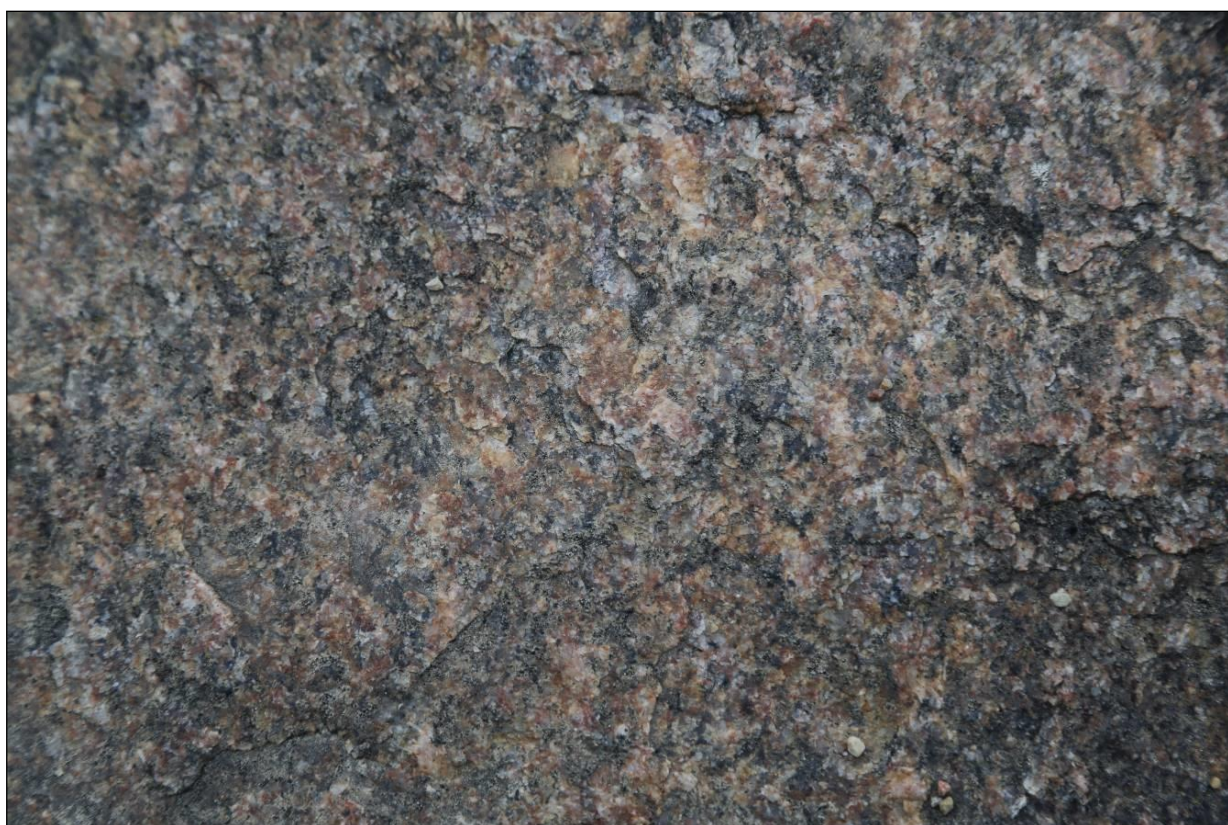
Nemaitonių akmuo nuskeltu paviršiumi kryžkelėje

Apkerpējimas

Riedulio magminē uoliena - granitas su biotitu ir kitais felziniais bei mafiniais mineralais

Pirmame plane – apkerpējimas

Magminē uoliēna - granītas su lauko špatais īr kvarcu (vyrauja)

PATVIRTINTA

Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos 2022 m. birželio

d. sprendimu Nr.

NEMAITONIŲ AKMUO

Geologinis gamtos paveldo objektas

Adresas: Kaišiadorių r. sav.,
Nemaitonių sen.

Lietuvos koordinatų sistema (LKS-94).
Koordinatės: X = 6058582, Y = 527295

Sutartiniai ženklai

- Gamtos paveldo objekto teritorija
- Gamtos paveldo objekto buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zona
- Žemės sklypo riba, Nr.

M 1:1 000

0 5 10 20 30 40 50 Metry

Duomenys:
 © Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministro, 2020 m.
 Lietuvos Respublikos teritorijos kartografavimas
 M 1:500000, 2017 m.
 © Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministro, 2017-2022 m.
 Geografinės informacijos pagalbinis duomenų rinkinys, 2020 m.
 © Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro, 2020 m.
 © 2022 m. 75-75
 © 2022 m. 75-75

Saugomo/saugotino gamtos paveldo objekto pavadinimas:

9. Totoriškių akmuo (Totoriškių kaimo akmuo).

Apsaugos statusas: Savivaldybės saugomu gamtos (geologinis) paveldo objektu (**SGPO**) paskelbtas 1992 m. spalio 1 d. Kaišiadorių rajono tarybos sprendimu Nr. 231. Nustatyta gamtos paveldo objektui apsaugos zona ir ūkinės veiklos režimas Kaišiadorių rajono valdybos 1992 m. lapkričio 11 d. potvarkiu Nr. 354-v „Dėl vietinės reikšmės gamtos paminklų“.

Valstybės saugomas gamtos (*geologinis*) paveldo objektas (**VSGPO**), paskelbtas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2000 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. 652 ir Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2022 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. D1-184. „Dėl saugomų gamtos paveldo objektų paskelbimo ir jų ribų schemų patvirtinimo“.

GPO teritorijos (žemės sklypo savininkas): privati žemė (sklypo unikalus Nr. 4952-0001-0054). Žemės ūkio paskirties žemė.

Nuosavybės teisė – Lietuvos Respublika (sklypo unikalus Nr. 4400-5587-1636), Valstybinės žemės patikėjimo teisė – Nacionalinė žemės tarnyba. Valstybinės reikšmės rajoninis kelias Nr. 1821 Paukščiai-Krivosys-Neprėkšta, kelio apsaugos zona.

VĮ „Registrų centro“ nekilnojamojo turto registrų duomenų bazėje nėra įrašo, kad taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos ir nustatyta buferinė apsaugos zona.

GPO adresas (schema pridedama): Totoriškių kaimas, Žaslių seniūnija, Kaišiadorių r. sav., Stabintiškių kadastrinė vietovė.

GPO koordinatės (LKS-94 sistemoje): X 6088082, Y 537481.

GPO buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zonos: Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2022 m. birželio 14 d. įsakymu Nr. D1-184 „Dėl saugomų gamtos paveldo objektų paskelbimo ir jų ribų schemų patvirtinimo“ patvirtinta saugomo gamtos paveldo objekto schemas, nustatyta buferinė (fizinė ir vizualinė) apsaugos zona.

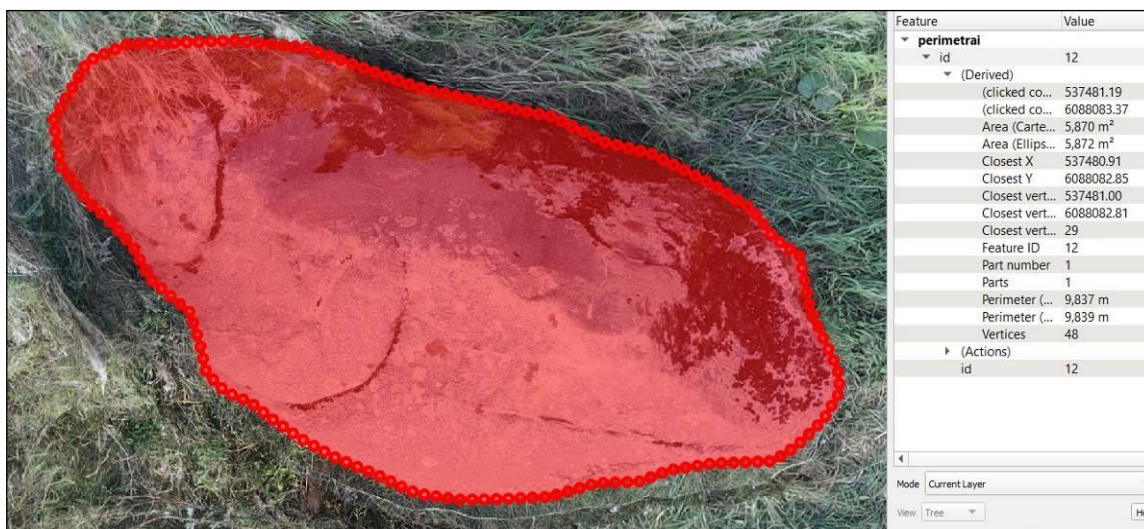
GPO esama būklė: gera / patenkinama (uolienoje yra įtrūkimų; reikalinga pašalinti kerpes bei samanas, kurios trukdo gerai įžiūrėti riedulį sudarančią uolieną, bei spartina denudacijos procesus).

Totoriškių akmens uolienoje yra įtrūkimų; reikalinga pašalinti kerpes bei samanas, kurios ypač tarpsta šiaurinėje pusėje
GPO užimamos teritorijos plotas* (m², arais): 5,87 m² (0,0587 aro).

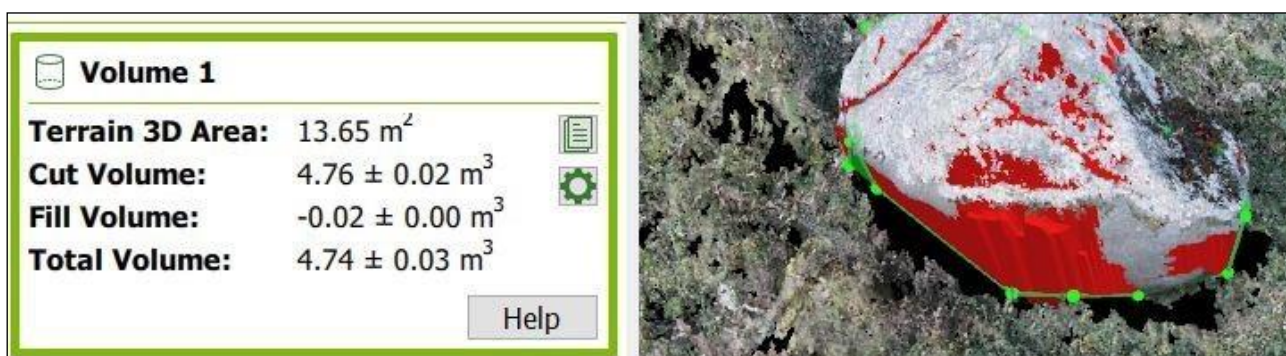
* - tai projekcijos, statmenos į žemės paviršių, plotas, išmatuotas ortofotografiniame žemėlapyje, sudarytame panaudojus bepiločių orlaiviu gautas aerofotografijas.

GPO fiziniai matmenys arba kiekybiniai parametrai (m, cm): ilgis pagal ilgiausią ašį ŠVV-PPR kryptimi - 4,01 (4,10**) m; plotis - 1,97 (2,80**) m; aukštis - 2,60 m; perimetras (didžiausia horizontali apimtis) - 9,84 m; tūris (antžeminės dalies) - 4,74 m³; svoris (apskaičiuotas) - apie 13,0 t***.

** - anksčiau paskelbti matmenys.

*** - šio riedulio tūrio ir jį sudarančios uolienos vidutinio tankio sandauga.

GPO medžiaginė sudėtis (petrografinis makro apibūdinimas) - pilkas granitas su ryškiais kvarco „grūdais“ šiek tiek gneisiškos tekstūros.

Totoriškių akmuo sudarytas iš pilko granito su kvarcu ir mafiniais mineralais

VSGPO kitos reikšmingos geologinės detalės, turinčios patrauklios informacijos moksliniu bei pažintiniu požiūriu - netaisyklingos ir įdomios „skiauterės“ formos. Riedulys iš savo pirminės vietos pajudintas (ne *in situ*), jį melioratoriai tikėtina atvilko arčiau kelio iš gretimų pievų ir pastatė pagal tuometinius eksponavimo papročius.

VSGPO svarbūs ypatumai - sutvarkytos aplinkos kontekste riedulys turi estetinę vertę; riedulys yra gerai matomas nuo kelio, įtrauktinas į rajono lankytinų gamtos objektų maršrutą.

Totoriškių akmuo prie krašto kelių sankryžos

GPO reitingavimas tarp žinomų saugomų didžiausių Lietuvos riedulių:

Rekomendacijos tyrimams / apsaugai / lankymui (pateikti rekomendacijas):

Rekomenduotina prie riedulio atnaujinti stendą su informacija, priminti žemės savininkui periodiškai nušienauti žolę aplink riedulį, surinkti šiukšles.

GPO fotofiksacija: pridedama 5 lapai.

GPO aprašymą sudarė: Vidas Mikulėnas, Mgr. geologas – hidrogeologas.

GPO atitikimo vertinimas pagal kiekybinius ir kokybinius parametrus: Riedulio tūris (antžeminės dalies - beveik 5 m³, o su neišmatuota dalimi žemėje viršytų 5 m³), kaip kiekybinis parametras, netenkina VSGPO keliamo atrankos kriterijaus (ne mažesnis kaip 10 m³). Tačiau yra akcentuotinas Aplinkos ministro 2020 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. D1-736 patvirtintas kokybinis parametras *1.1.3. mokslinė ir (arba) pažintinė vertė (genezė, petrografinė sudėtis ir kt.)*, kuri Totoriškių akmuo tenkina.

Totoriškių akmuo išsiskiria savo formos neįprastumu

Iš plokščiosios pusės primena centre nusmailėjusią skiauterę

Riedulio paviršius yra apdūlėjęs, yra išryškėjusių keletas atsidalijimo plokštumų

Uolienoje nemažai kvarco grūdelių, juos supa tamsiųjų (mafinių) mineralų kristalėliai

Kerpėtumas trukdo atsiskleisti riedulio uolienos ypatumui

Dūlėjimo labiau paveiktose vietose išryškėja kvarco grūdelių grublėtumas

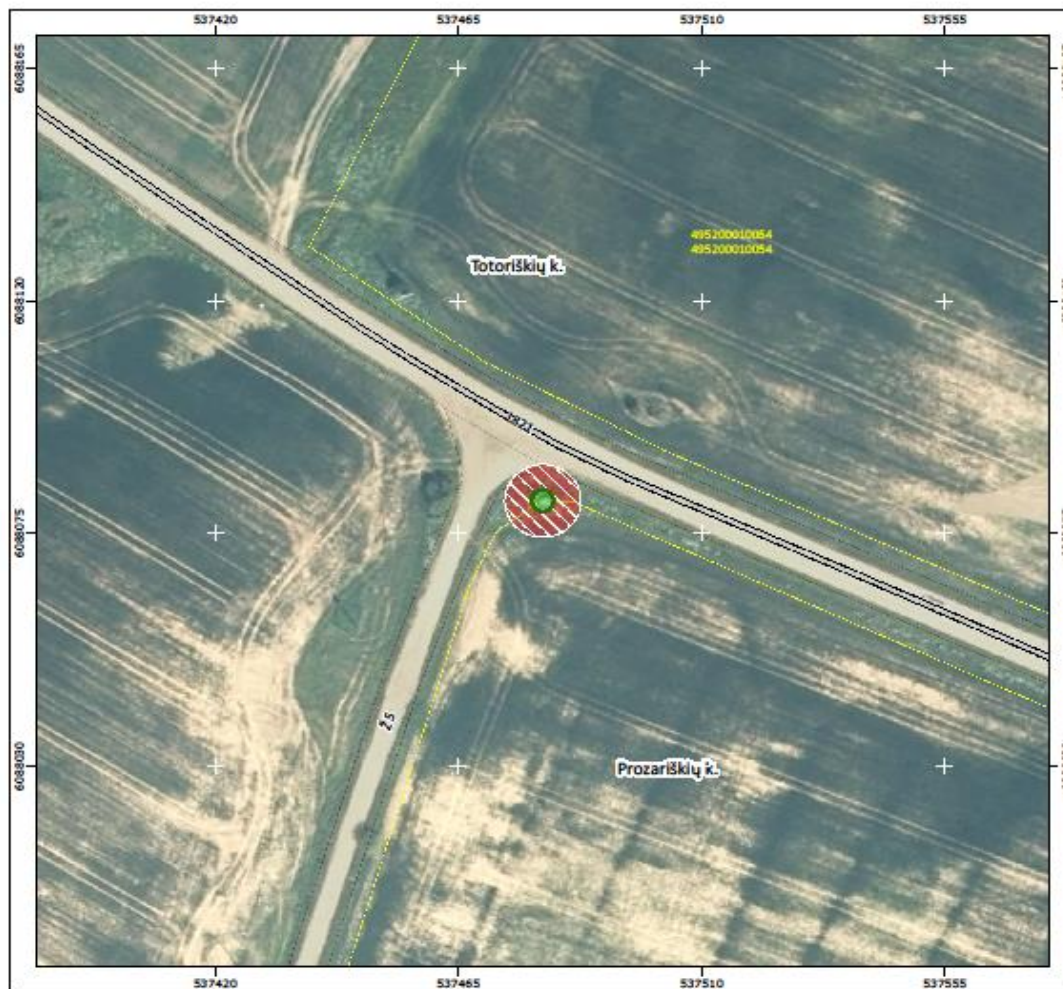

Tiriant Totoriškių riedulį

Riedulio centrinės dalies smailė

TOTORIŠKIŲ AKMUO

Geologinis gamtos paveldo objektas

Adresas: Kaišiadorių r. sav., Žaslių sen.

Lietuvos koordinatų sistema (LKS-94).

Koordinatės: X = 6088082, Y = 537481

Sutartiniai ženklai

- Gamtos paveldo objekto teritorija
- Gamtos paveldo objekto buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zona
- Žemės sklypo riba, Nr.

M 1:1 000

0 5 10 20 30 40 50 Metrai

Šaltiniai:
 © Valstybinė geografinė tarnyba, 2020 m.
 Lietuvos Respublikos teritorijos kartografinė
 M 1:200000 skalavimas, 2017 m.
 © Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos,
 2018-2019 m.
 Geografinės informacijos pagrindu kartoje esančių duomenų kilmės šaltinis: GISRS
 © Lietuvos Respublikos Žemės ūkio ministerija, 2020 m.
 Fotografinė kopija surašyta
 © V. Raginskis, 2021 m.
 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa

Saugomo/saugotino gamtos paveldo objekto pavadinimas:

10. Varkalių (I) akmuo (Varkalių kaimo akmuo).

Apsaugos statusas: Savivaldybės saugomu gamtos (geologinis) paveldo objektu (**SGPO**) paskelbtas 1995 m. lapkričio 9 d. Kaišiadorių rajono tarybos sprendimu Nr. 77.

SGPO teritorijos (žemės sklypo savininkas): privati žemė (unikalus Nr. 4400-1814-2682). Žemės ūkio paskirties žemė.

VĮ „Registų centro“ nekilnojamojo turto registro duomenų bazės išrašė pažymėta teritorija, kurioje taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos: gamtos paveldo objektų buferinės zonos (V skyrius, trečiasis skirsnis).

SGPO adresas (schema pridedama): Varkalių kaimas, Nemaitonių seniūnija, Kaišiadorių r. sav., Varkalių kadastrinės vietovė.

SGPO koordinatės (LKS-94 sistemoje): X 6061368, Y 525209.

SGPO buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zonos: Saugomam GPO nustatyta ir patvirtinta buferinė apsaugos zona 2022 m. birželio 30 d. Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. V17E-177 „Dėl Kaišiadorių rajono savivaldybės saugomų gamtos paveldo objektų schemų patvirtinimo“ (schema pridedama).

SGPO esama būklė: gera; riedulys vietomis apsamosojęs:

Varkalių (I) akmuo

SGPO užimamos teritorijos plotas* (m², arais): 7,25 m² (0,0725 aro).

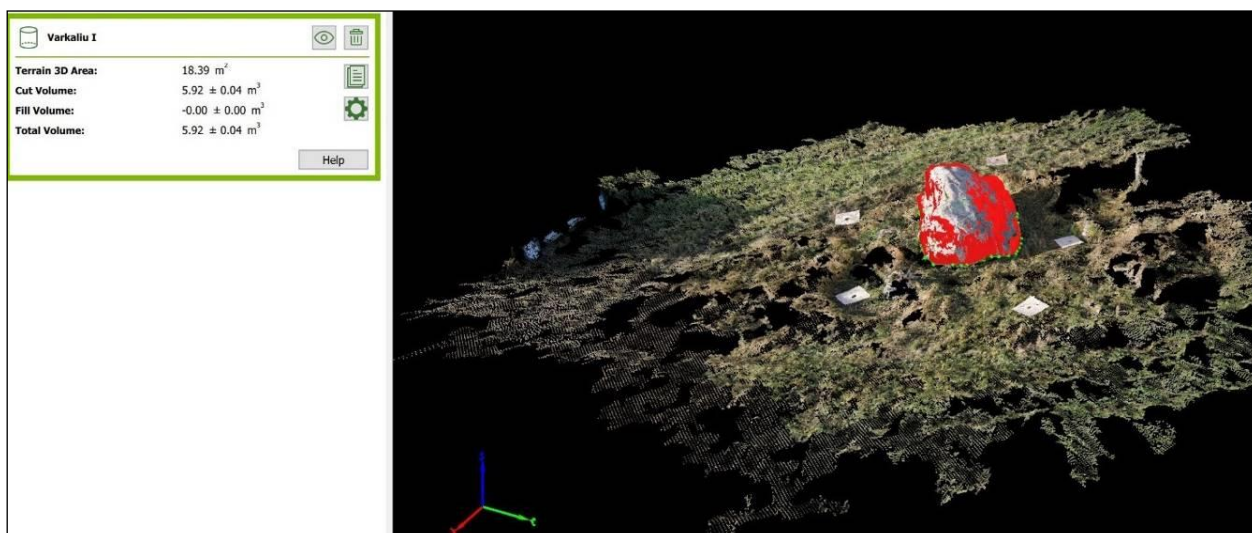
* - tai projekcijos, statmenos į žemės paviršių, plotas, išmatuotas ortofotografiniame žemėlapyje, sudarytame panaudojus bepiločių orlaiviu gautas aerofotografijas.

SGPO fiziniai matmenys arba kiekybiniai parametrai (m, cm): ilgis - 3,30 (3,86**) m; plotis - 2,66 (2,45**) m; aukštis - 1,65 (1,70**) m; perimetras (didžiausia horizontali apimtis) - 10,25 m; tūris (antžeminės dalies) - 5,92 m³; svoris (apskaičiuotas) - apie 16,3 t***.

** - anksčiau paskelbti matmenys.

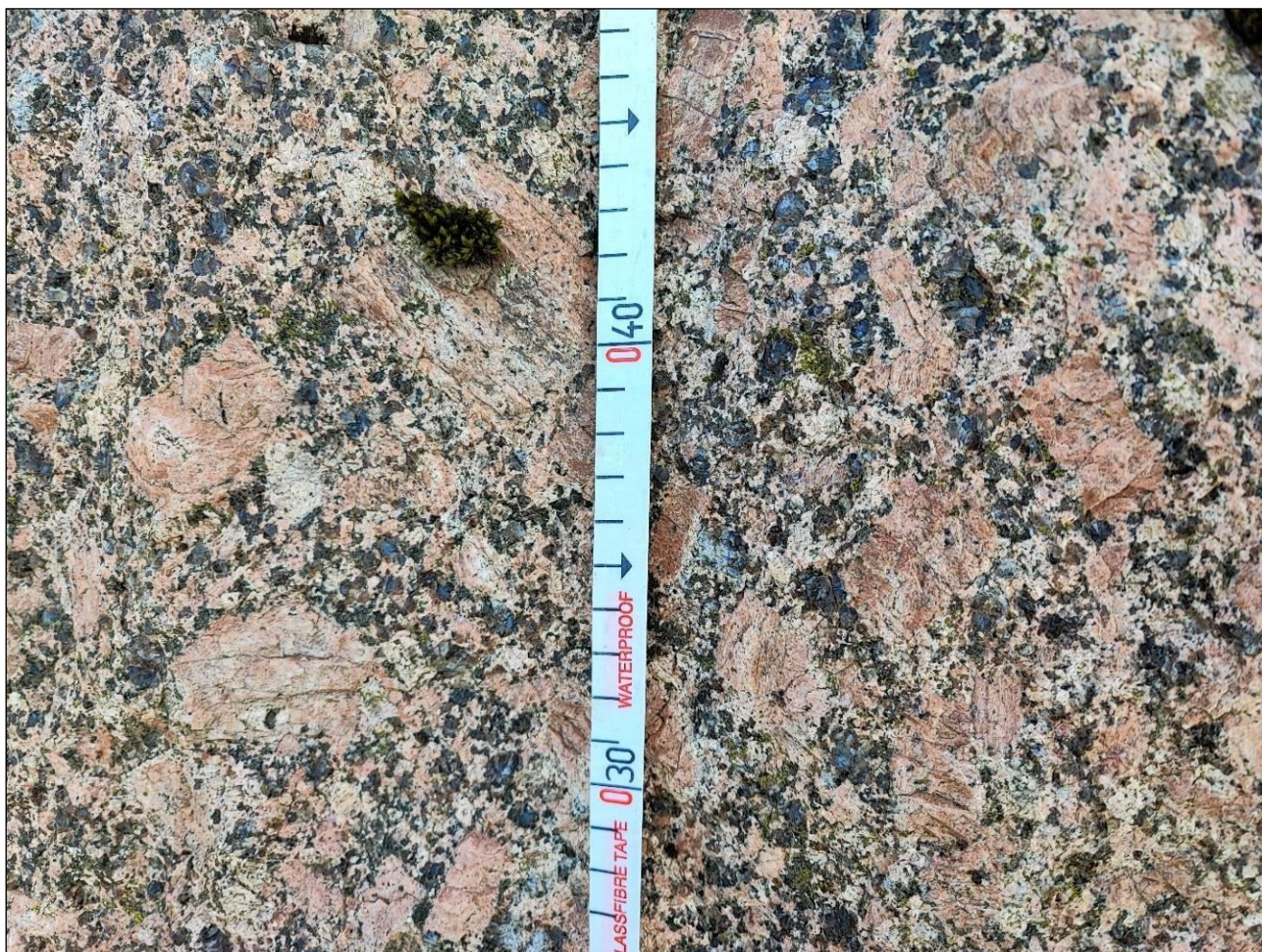
Pastaba. Ilgio ir pločio matmenys buvo patikslinti, o perimetras (nuo natūrinių matavimų skiriasi 20 cm) išmatuotas iš ortofotografinio žemėlapių; ilgis nustatytas PPV-ŠŠR kryptimi pagal riedulio kūno orientaciją į ilgį, plotis – statmenai šiam ilgiui (apskritai didžiausias ilgio matmuo nustatytas matuojant įstrižainę PV-ŠR kryptimi (3,65 m).

*** - šio riedulio tūrio ir jį sudarančios uolienos vidutinio tankio sandauga.

SGPO medžiaginė sudėtis (petrografinis makro apibūdinimas) – šviesiai rožinis porfyrinis granitas, stambūs (4 - 5 cm skersmens) kalio feldšpatų kristalai apsupti iki 5 mm skersmens kvarco kristaliukai suteikia uolienai ir rožiniai pilką toną:

Šviesiai rožinis porfyrinis granitas su rožiniais lauko špatų kristalais, apsuptais tamsiųjų mineralų kristalėlių

SGPO kitos reikšmingos geologinės detalės, turinčios patrauklios informacijos moksliniu bei pažintiniu požiūriu - netaisyklingos formos: plane keturkampuotas, erdvėje primena palapinės formą, kurios ilgoji ašis yra PPV-ŠŠR krypties; lygiausia sienelė yra eksponuota į PR-ius (su žemės paviršiumi sudaro apie 45 laipsnių kampą).

SGPO svarbūs ypatumai: Uoliena pasižymi gana tolygia stambiakristale struktūra, todėl riedulys labai išvaizdus.

SGPO reitingavimas tarp žinomų saugomų didžiausių Lietuvos riedulių:

Rekomendacijos tyrimams/apsaugai/lankymui (pateikti rekomendacijas):

Rekomenduotina prie riedulio atnaujinti stendą su informacija, pašalinti dirbtinius kliuvinius, periodiškai nušienauti žolę aplink riedulį. Sutvarkytos aplinkos kontekste riedulys turi estetinę vertę; riedulys nėra gerai matomas nuo kelio, reikėtų papildomos nuorodos prie vietinio gruntinio kelio, bei suplanuoti takelį per ganyklą. Riedulys būtinai turi būti įtrauktas į rajono lankomiausių gamtos objektų maršrutą.

Šis artefaktas riedulio apsauginėje zonoje aplinkos nepuošia.

SGPO fotofiksacija: pridedama 4 lapai.

SGPO aprašymą sudarė: Vidas Mikulėnas, geologas – hidrogeologas; Vytautas Puronas, Mgr. geologas.

GPO atitikimo vertinimas pagal kiekybinius ir kokybinius parametrus: Riedulio tūris (antžeminės dalies - $5,92 \text{ m}^3$), kaip kiekybinis parametras, tenkina SGPO keliamą atrankos kriterijų (turi būti ne mažesnis kaip 5 m^3). Taip pat yra akcentuoti Aplinkos ministro 2020 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. D1-736 patvirtinti kokybiniai parametrai 1.1.2. forma (neįprastumas, įdomumas, specifiškumas) ir 1.1.3. *mokslinė ir (arba) pažintinė vertė (genezė, petrografinė sudėtis ir kt.)*, kuriuos Varkalių I akmuo pilnai tenkina. Riedulys iš savo pirminės vietos pajudintas (ne in situ), tikėtina su galinga technika buvo perstumtas.

Varkalių (I) akmuo pasižymi masyvumu ir gerai apgludinta netaisyklinga forma

Riedulio rytinis šonas labiau apsamanojęs

Metaliniai ir betoniniai artefaktai riedulio apsauginėje zonoje yra netoleruoti

Riedulio lygiausia sienelė yra eksponuota į PR-ius (su žemės paviršiumi sudaro apie 45 laipsnių kampą)

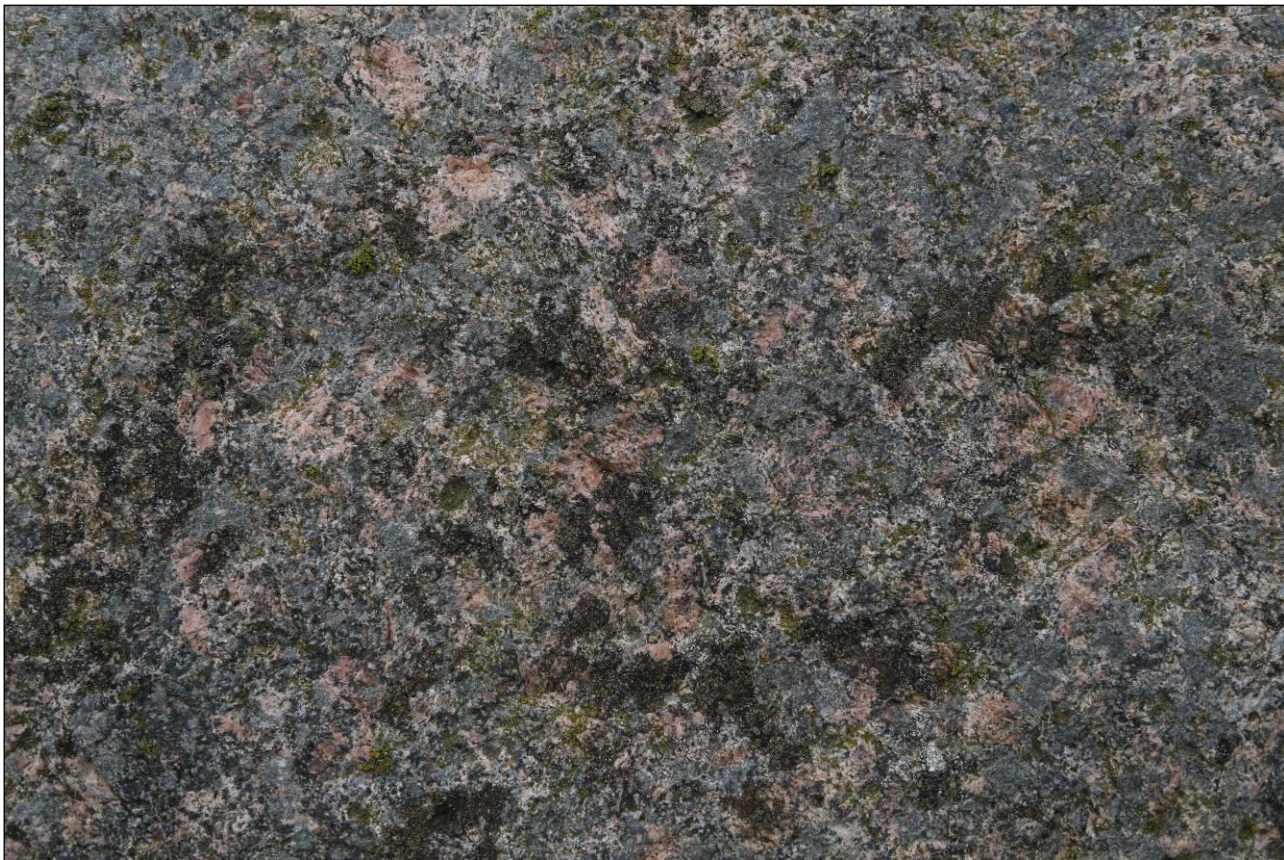

Riedulys pakankamai gerai natūraliai apgludintas, masyvus. Apatinė dalis labai apsamanojusi – šalintinos samanos, nes gali kopti per visą sienelę

Granitas su rožiniais lauko špatų kristalais, apsuptais tamsių mineralų

Apkerpėjęs riedulio paviršius mažai informatyvus petrologiškai – reikalinga švarinti uolienos paviršių

PATVIRTINTA

Kaišiadorių rajono savivaldybės tarybos 2022 m. birželio

d. sprendimu Nr.

VARKALIŲ I AKMUO

Geologinis gamtos paveldo objektas

Adresas: Kaišiadorių r. sav.,
Nemaitonių sen.

Lietuvos koordinatų sistema (LKS-94).
Koordinatės: X = 6061368, Y = 525209

Sutartiniai ženklai

- Gamtos paveldo objekto teritorija
- Gamtos paveldo objekto buferinės (fizinės ir vizualinės) apsaugos zona
- Žemės sklypo riba, Nr.

M 1:1 000
0 5 10 20 30 40 50 Metry

Documėntai:
 © Valstybinė geografinė tarnyba prie Aplinkos ministro, 2020 m.
 Lietuvos Respublikos teritorijos kartografavimas
 M 1:50 000. Bendradarbiai: GRT 1007
 © Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministro, 2017-2021 m.
 Georeferencinio pagrindo kadastro duomenų rinkinys GPKP
 © Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro, 2020 m.
 Nėdėdingas ir kiti kadastro
 © VĮ Registrijos centras, 2022 m.

